COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 19.6.2024
SWD(2024) 623 final

DOCUMENT DE LUCRU AL SERVICIILOR COMISIEI

Raportul de țară 2024 - România

care însoţeşte documentul

Recomandare de RECOMANDARE A CONSILIULUI

privind politicile economice, sociale, de ocupare a forței de muncă, structurale și bugetare ale României

{COM(2024) 623 final} - {SWD(2024) 600 final}

European Commission

Romania

2024 Country Report



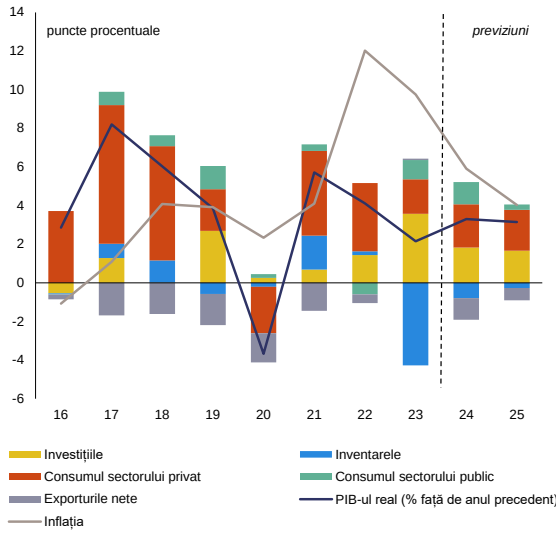
IMAGINE DE SINTEZĂ PRIVIND ECONOMIA ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ

Economia României a înregistrat o încetinire pe fondul vulnerabilităților bugetare și macroeconomice

Creșterea PIB-ului real al României a scăzut la 2,1 % în 2023, după o creștere puternică de 4,1 % în 2022. ([1]) Înăsprirea condițiilor financiare, dezinflația relativ lentă și creșterea slabă a creditelor private au contribuit, împreună, la limitarea atât a creșterii veniturilor disponibile reale, cât și a cererii interne. În plus, cererea externă redusă a avut un impact negativ asupra producției industriale (a se vedea anexa 23). Cu toate acestea, piața forței de muncă din România a rămas tensionată, iar creșterea salariilor reale s-a accelerat odată cu scăderea inflației în a doua jumătate a anului 2023. Creșterea puternică a investițiilor finanțate de UE în infrastructura publică începând din 2022 a compensat încetinirea consumului privat și a exporturilor (a se vedea graficul 1.1). Deficitul de cont curent a scăzut la aproximativ 7 % din PIB în 2023, reflectând atât încetinirea cererii interne, cât și condițiile comerciale mai favorabile. Cu toate acestea, deficitul de cont curent este în continuare ridicat și este alimentat de deficitele publice mari, astfel cum a relevat și bilanțul aprofundat efectuat pentru România în 2024 în cadrul procedurii privind dezechilibrele macroeconomice (PDM) ([2]).

Se preconizează o accelerare a creșterii în următorii ani, pe fondul creșterii interne puternice. Se preconizează o creștere a PIB-ului real al României până la aproximativ 3 % în 2024 și 2025, susținută de venituri disponibile reale mai mari și, prin urmare, de un consum privat mai puternic. Aceste creșteri ale venitului disponibil real vor fi probabil impulsionate de cheltuielile din sectorul public și de creșterile semnificative ale salariilor și pensiilor. Se preconizează că în anii următori investițiile vor rămâne reziliente, datorită unei orientări fiscal-bugetare încă favorabile și sprijinului solid din partea fondurilor UE, inclusiv a Mecanismului de redresare și reziliență (MRR) și a fondurilor politicii de coeziune. Se estimează că deficitul de cont curent va rămâne la un nivel ridicat în 2024 și 2025, în linii mari similar cu cel din 2023.

Graficul 1.1: **Inflația – Creșterea PIB-ului real și contribuțiile**



Sursa: Comisia Europeană

Inflația a scăzut, dar se menține la un nivel ridicat. Înăsprirea politicii monetare, încetinirea activității economice și scăderea prețurilor la energie au determinat scăderea inflației totale (măsurată prin IAPC) la o medie pe 12 luni de 9,8 % în 2023, după ce atinsese

([1]) Pentru pregătirea celor 27 de rapoarte de țară, nu a fost luată în calcul nicio informație ulterioară datei de 15 mai 2024.

([2]) SWD(2024) 83.

12 % în 2022 (a se vedea graficul 1.1). Cu toate acestea, inflația de bază (inflația excluzând prețurile energiei, alimentelor, alcoolului și tutunului) a fost în continuare puțin peste 10 % la sfârșitul anului 2023, reflectând parțial creșterile rapide ale salariilor, în special în sectorul privat, și o contribuție importantă din partea bunurilor industriale energointensive. Deși se preconizează o încetinire și mai marcată a creșterii prețurilor, până la aproximativ 4 % în 2025, riscurile de creștere a inflației persistă dacă salariile și pensiile continuă să crească rapid.

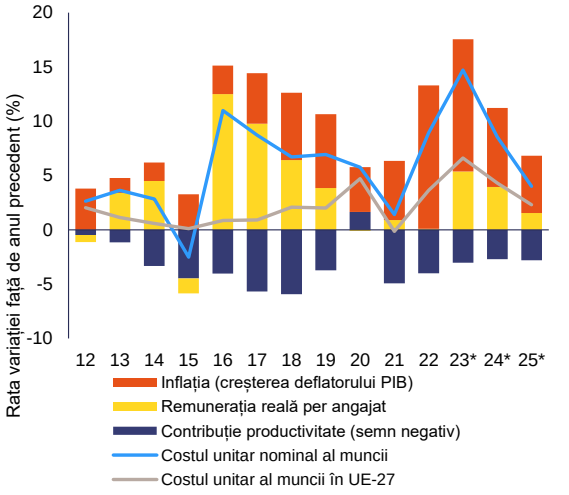
România continuă să se confrunte cu vulnerabilități legate de deficitul său ridicat de cont curent și de deficitele sale bugetare ridicate. La începutul anului 2024, Comisia a efectuat un bilanț aprofundat al economiei României în cadrul PDM. Bilanțul aprofundat a constatat că deficitul extern al României a crescut treptat pe parcursul ultimului deceniu, devenind substanțial în ultimii ani, ca urmare a unor deficite publice mari. Având în vedere dinamica puternică a prețurilor, Comisia este preocupată de creșterea mare a salariilor, care ar putea submina competitivitatea costurilor. Deși în 2023 s-a înregistrat o ușoară corectare a deficitului de cont curent, persistența deficitelor publice ridicate poate duce, în condițiile menținerii politicilor actuale, la creșterea gradului de îndatorare externă și la o mai mare dependență a României de sursele de finanțare externă. Acest lucru ar face ca țara să fie vulnerabilă la schimbările survenite în percepția investitorilor și la șocurile externe.

Activitatea de pe piața forței de muncă s-a îmbunătățit în continuare, deși persistă provocări semnificative. Rata de ocupare a persoanelor cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani a crescut la 68,7 % în 2023, dar rămâne una dintre cele mai scăzute din UE. Disparitățile de gen și pe criterii de handicap în ceea ce privește ocuparea forței de muncă sunt foarte mari în România, cu mult peste mediile înregistrate la nivelul UE. În plus, persoanele cu un nivel scăzut de calificare se confruntă în continuare cu dificultăți din acest punct de vedere, rata de ocupare a acestor fiind de 44,9 % în 2022. Acest procent a fost cu mult sub media UE (57,2 %) și semnificativ mai scăzut decât rata de ocupare a persoanelor din România cu studii superioare (89,5 %) (a se vedea anexa 14). Rata șomajului a scăzut în 2023 și urmează să se stabilizeze la aproximativ 5,5 %, nivel inferior mediei UE. Rata șomajului în rândul tinerilor a scăzut, de asemenea, în 2023 la 21,8 %, dar este în continuare ridicată, peste media UE (14,5 %). Rata tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET) a fost printre cele mai ridicate din UE (19,3 %) în 2023, deși s-au înregistrat unele îmbunătățiri.

Creșterea salariilor nominale s-a accelerat în 2023, depășind rata inflației și rata de creștere a productivității muncii. Deși salariile reale medii au rămas aproape neschimbate în 2022, remunerația nominală per angajat a crescut cu aproximativ 18 % în 2023. Aceasta corespunde unei creșteri de aproximativ 8 % în termeni reali, care depășește creșterea productivității muncii (a se vedea graficul 1.2). Salariul minim legal în România este al doilea cel mai scăzut din UE, iar rata riscului de sărăcie în rândul persoanelor încadrate în muncă a fost cea mai ridicată din UE în 2022. Cu toate acestea, salariul minim brut a fost majorat de două ori într-un interval scurt în 2023, crescând cumulat cu 29,4 % pe parcursul întregului an. La sfârșitul anului 2023, raportul dintre salariul minim și cel mediu crescuse la aproximativ 58 %, ceea ce corespunde, în linii mari, unuia dintre principalele exemple de valori de referință orientative din Directiva privind salariile minime adecvate în UE. În același timp, aceste creșteri salariale importante pot avea, de asemenea, un impact negativ atât asupra ratei deja scăzute de ocupare a lucrătorilor slab calificați, cât și asupra competitivității externe a costurilor ([3]). Creșterea salariilor din sectorul public s-a accelerat în 2023 și a continuat în 2024. Se preconizează că creșterea globală a salariilor va rămâne ridicată în 2024, compensând rata în continuare ridicată a inflației.

([3]) În bilanțul aprofundat al României se evidențiază apariția unor probleme potențiale legate de competitivitatea externă a costurilor ca urmare a creșterii semnificative a salariilor și a prețurilor.

Graficul 1.2: **Defalcarea ratei de variație a costurilor unitare ale muncii**



Sursa: Comisia Europeană

Productivitatea României se apropie de media UE, dar persistă disparități puternice între regiuni. România s-a aflat pe o traiectorie de convergență abruptă către nivelurile de productivitate din UE în ultimele două decenii, atingând, în 2021, 78 % din media UE în ceea ce privește valoarea adăugată brută pe lucrător. Cu toate acestea, disparitățile regionale sunt mari, variind între 146 % din media UE în regiunea capitalei București-Ilfov și 45 % în regiunea Nord-Est (a se vedea anexa 17). Investițiile puternice au reprezentat un factor major care a contribuit la creșterea productivității, pe fondul investițiilor publice nete din ultimii ani sprijinite de fondurile UE.

Mai multe aspecte continuă să afecteze negativ competitivitatea. Deși s-au înregistrat progrese în ultimii ani, România are rezultate mai slabe decât țările comparabile din UE în ceea ce privește eficacitatea administrației publice și anumite aspecte ale funcționării sistemului judiciar, ale căror efecte negative sunt resimțite în special în mediul de afaceri (a se vedea indicele competitivității mondiale al IMD și indicatorii de guvernanță la nivel mondial ai Băncii Mondiale). Printre alte probleme se numără: (i) volatilitatea mediului fiscal și de reglementare, care frânează investițiile; (ii) continuarea restricțiilor privind accesul la anumite profesii reglementate și (iii) concurența insuficientă în cadrul achizițiilor publice, care împiedică alocarea eficientă a resurselor. Accesul la finanțare este încă limitat în cazul IMM-urilor, în timp ce creditele bancare acordate sectorului privat sunt în continuare printre cele mai costisitoare din Europa (a se vedea anexa 18). Trebuie consolidată în continuare capacitatea administrativă, în special la nivel local și regional, ceea ce ar fi benefic și pentru implementarea planului de redresare și reziliență și a politicii de coeziune. Alte blocaje în calea investițiilor includ: (i) lacune mari în infrastructura de transport (în pofida unei accelerări recente a lucrărilor de inginerie civilă); (ii) un deficit de lucrători calificați și necalificați; (iii) nivelul scăzut de digitalizare și (iv) niveluri scăzute de competențe informatice în cadrul întregii populații.

Deficitul de forță de muncă calificată, care afectează competitivitatea, este asociat cu fluxurile mari de migrație din ultimele două decenii, cu participarea scăzută pe piața forței de muncă și cu problemele structurale legate de educație și formare. Tranziția către o economie cu o valoare adăugată mai mare, digitală și verde necesită lucrători mai calificați în toate sectoarele economice. Ratele de activitate sunt scăzute, iar angajatorii raportează în mod constant că întâmpină dificultăți în ocuparea posturilor. În plus, România este afectată de un declin demografic, în condițiile în care continuă emigrarea persoanelor în vârstă de muncă și a lucrătorilor calificați și necalificați. Previziunile ([5]) arată că, din momentul de față până în 2070, România va înregistra una dintre cele mai mari scăderi ale populației dintre toate țările UE. România continuă să se confrunte cu provocări legate atât de calitatea educației, cât și de accesul la educație. Aceste provocări persistă, în pofida unor progrese înregistrate în ultimii ani datorită unei mai bune finanțări, creșterilor salariale pentru profesori și unei legi noi privind educația. Scorurile PISA slabe obținute de România, ratele ridicate ale rezultatelor slabe în ceea ce

Caseta 1:

Competitivitatea României pe scurt

În contextul strategiei UE privind competitivitatea pe termen lung ([4]), România are rezultate relativ bune în domeniul investițiilor publice, al accesului la sprijinul financiar public și al conformității cu directivele privind piața unică. Planul de redresare și reziliență al României vizează abordarea mai multor provocări legate de mediul de afaceri prin simplificarea și digitalizarea cerințelor reglementare și prin eficientizarea administrației și a achizițiilor publice. Planul de redresare și reziliență vizează, de asemenea: (i) o mai bună funcționare a sistemului judiciar; (ii) controlul corupției; (iii) îmbunătățirea infrastructurii de transport de bază; (iv) monitorizarea întreprinderilor de stat și (v) eficiența energetică, în complementaritate cu finanțarea acordată în cadrul politicii de coeziune. Cu toate acestea, există în continuare provocări în materie de competitivitate:

- **Competitivitatea și mediul de afaceri:** În mod special, România se confruntă cu provocări legate de următoarele aspecte: (i) accesul la finanțare; (ii) grad scăzut de digitalizare și competențe insuficiente în administrația publică; (iii) restricții impuse prin lege referitoare la anumite profesii și (iv) niveluri scăzute ale investițiilor în cercetare și inovare, parțial din cauza colaborării slabe dintre știință și industrie.
- **Educație și competențe:** În mod special, România este afectată de următoarele aspecte: (i) niveluri scăzute ale competențelor de bază și inegalități mari în educație; (ii) număr mic de elevi cu performanțe foarte bune la matematică, lectură și științe – după cum arată testele PISA; (iii) rate scăzute de participare la învățământul terțiar; (iv) o prevalență ridicată a părăsirii timpurii a școlii; (v) infrastructură școlară precară și (vi) lipsa de personal didactic cu calificări adecvate, în special în zonele rurale. Nivelurile scăzute de participare la învățare în rândul adulților continuă să reprezinte o provocare pentru piața forței de muncă, ce se confruntă deja cu un deficit de personal calificat.
- **Energia curată și decarbonizarea**: România se confruntă cu provocări în ceea ce privește reducerea dependenței sale de combustibilii fosili, în special de gazele naturale. Nivelul redus al investițiilor în rețeaua de energie electrică reprezintă un blocaj semnificativ în calea utilizării la scară mai largă a surselor regenerabile de energie.

([4]) Strategia privind competitivitatea pe termen lung, prezentată în comunicarea Comisiei din martie 2023, identifică nouă factori determinanți: 1. o piață unică funcțională; 2. accesul la capital privat și la investiții; 3. investițiile publice și infrastructura; 4. cercetarea și inovarea; 5. energia; 6. circularitatea; 7. digitalizarea; 8. educația și competențele și 9. comerțul și autonomia strategică deschisă.

([5]) A se vedea „Raportul din 2024 privind îmbătrânirea populației", documentul instituțional 257, *European Economy*, Comisia Europeană, DG ECFIN.

privește competențele de bază și ponderea scăzută a elevilor cu rezultate foarte bune pot fi consecința mai multor factori, printre care: (i) subfinanțarea sectorului; (ii) impactul puternic al factorilor socioeconomici asupra performanței și (iii) provocările legate de exersarea profesiei de cadru didactic (a se vedea anexa 15). În plus, relevanța insuficientă pe piața forței de muncă a educației și a formării profesionale (EFP) și a învățământului superior conduce la un deficit mai mare de personal calificat și la neconcordanțe între cererea și oferta de competențe pe piața muncii. Rata de absolvire a învățământului terțiar (pentru persoanele cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani) a fost de 22,5 % în 2023, una dintre cele mai scăzute din UE, înregistrându-se o foarte mică îmbunătățire în ultimul deceniu. Rata de absolvire a învățământului terțiar este în continuare redusă din cauza: (i) ratelor ridicate de părăsire timpurie a școlii; (ii) factorilor socioeconomici; (iii) ratelor scăzute de promovare a examenelor de bacalaureat și (iv) a ratelor ridicate de abandon școlar în învățământul terțiar. România a înregistrat o creștere considerabilă a ratei adulților care participă la activități de învățare în fiecare an, această rată crescând de la 5,8 % în 2016 la 19,1 % în 2022 ([6]), dar rămânând cu mult sub media UE. Îmbunătățirea în continuare a educației și a competențelor, precum și stimularea măsurilor de perfecționare și recalificare sunt esențiale pentru consolidarea capitalului uman, creșterea competitivității și promovarea incluziunii sociale (a se vedea anexa 14).

România trebuie să depună eforturi mai mari pentru a transpune în practică Pilonul european al drepturilor sociale și pentru a promova convergența socială ascendentă. În pofida unor îmbunătățiri, România continuă să se confrunte cu unele dintre cele mai mari riscuri de sărăcie (inclusiv în rândul copiilor) și niveluri de inegalitate din Europa. Acest lucru este corelat cu accesul inadecvat la serviciile sociale, la serviciile de sănătate și la serviciile de îngrijire pe termen lung și cu prețurile inaccesibile ale serviciilor respective (a se vedea anexa 14). Sistemele de educație și formare din România se confruntă cu provocări persistente în ceea ce privește calitatea, incluziunea, inclusiv necesitatea unei dezvoltări sporite a competențelor, precum și ratele ridicate ale NEET și ratele ridicate de părăsire timpurie a școlii. În pofida progreselor înregistrate în anumite domenii, există în continuare provocări în ceea ce privește asigurarea unei piețe a muncii și a unui sistem de protecție socială echitabile și funcționale. Eficacitatea politicilor active în domeniul pieței forței de muncă rămâne un motiv de îngrijorare în contextul declinului demografic.

România continuă să se confrunte cu provocări în materie de digitalizare, astfel cum reiese din indicele economiei și societății digitale (DESI). România rămâne în urmă în ceea ce privește indicele DESI ([7]), instrumentul de monitorizare al UE pentru transformarea digitală. Cu toate acestea, țara continuă să aibă rezultate bune în ceea ce privește conectivitatea fixă, cu un nivel semnificativ peste media UE. În pofida progreselor preconizate în implementarea tehnologiei 5G ca urmare a mai multor măsuri din cadrul planului de redresare și reziliență, inclusiv a unei licitații pentru spectrul de frecvențe și a unei legi noi privind securitatea rețelelor, se preconizează că introducerea tehnologiei 5G va fi lentă din cauza mai multor factori, inclusiv a lipsei cererii de pe piață. Digitalizarea serviciilor publice (cum ar fi serviciile de cloud, serviciile de e-guvernare și telemedicina) este în continuare scăzută, în pofida măsurilor adoptate recent în cadrul planului de redresare și reziliență și al politicii de coeziune. În fine, IMM-urile din România trebuie să adopte comerțul electronic/facturarea electronică și să utilizeze mai mult IA și tehnologiile digitale mai avansate (a se vedea anexa 10).

România a înregistrat progrese în ceea ce privește tranziția verde. Cu toate acestea, sunt necesare mai multe acțiuni pentru a

([6]) Datele Eurostat (Ancheta privind educația adulților, calcul special excluzând formarea ghidată la locul de muncă, conform datelor disponibile în fișierul Excel public).

([7]) Indicele economiei și societății digitale, Comisia Europeană, 2024.

reduce dependența economiei de combustibilii fosili. Pentru a atinge obiectivul UE de partajare a eforturilor pentru 2030, este esențial ca România să reducă emisiile de gaze cu efect de seră generate de transportul rutier și de industrie. În plus, trebuie să mărească asigurarea împotriva pierderilor potențiale cauzate de pericolele climatice (a se vedea anexa 6). De asemenea, există în continuare provocări în ceea ce privește combaterea: (i) sărăciei energetice; (ii) a deficitului de forță de muncă și de personal calificat în sectoarele energointensive; (iii) a inegalităților în materie de mediu și (iv) a poluării atmosferice (a se vedea anexele 7 și 8).

România este una dintre țările UE cele mai reziliente la perturbările lanțurilor de aprovizionare. Cu toate acestea, există o nevoie urgentă de a se reduce amprenta materiilor prime prin creșterea ratelor de reciclare. O utilizare mai eficientă a resurselor va reduce costurile și va îmbunătăți durabilitatea economiei. În momentul de față, România riscă să nu poată respecta nici obiectivul pentru 2025 privind reciclarea deșeurilor municipale, nici obiectivul pentru 2035 privind depozitarea deșeurilor (a se vedea anexa 9).

-

Caseta 2:

Obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD)

România și-a îmbunătățit rezultatele cu privire la mai mulți indicatori ODD, dar performanța sa globală rămâne sub media UE. Țara a înregistrat progrese în special în ceea ce privește indicatorii referitori la durabilitatea mediului (ODD 2, 6, 11, 12, 13, 14 și 15). De asemenea, s-au înregistrat îmbunătățiri în privința tuturor ODD referitoare la stabilitatea macroeconomică (ODD 8, 16 și 17). În pofida progreselor înregistrate, România continuă să se situeze sub media UE pentru ODD referitoare la educație (ODD 4), sărăcie (ODD 1) și condiții de muncă decente și creștere economică (ODD 8) (a se vedea anexa 1).

Dintre cei 17 indicatori, România rămâne sub media UE la 14. Printre aceștia, România s-a îndepărtat de media UE în ceea ce privește indicatorii ODD referitori la egalitatea de gen (ODD 5), la energia curată și la prețuri accesibile (ODD 7) și la industrie, inovare și infrastructură (ODD 9).

PUNEREA ÎN APLICARE A REFORMELOR ȘI A INVESTIȚIILOR ESENȚIALE UTILIZÂND INSTRUMENTELE UE

MRR și fondurile politicii de coeziune consolidează reciproc eforturile României de a-și spori competitivitatea și de a promova o creștere durabilă. Împreună, sprijinul din partea MRR și din fondurile politicii de coeziune în perioada de 7 ani cuprinsă între 2021 și 2027 reprezintă aproximativ 18,33 % din PIB-ul țării în 2023, comparativ cu media UE de 5,38 % din PIB ([8]) (anexa 4).

În cadrul planului său de redresare și reziliență, România a întreprins măsuri de politică importante care se preconizează că vor îmbunătăți competitivitatea țării. În special, planul de redresare și reziliență conține planuri de reforme majore în următoarele domenii: asistența medicală; asistența socială; educație; guvernanța corporativă a întreprinderilor de stat; cercetarea și inovarea; piețele forței de muncă; sistemele de pensii; gestionarea deșeurilor; gospodărirea apelor și sursele regenerabile de energie. De asemenea, România a început să facă investiții substanțiale în: (i) renovarea energetică a clădirilor; (ii) dubla tranziție verde și digitală a industriei turismului și (iii) reducerea sarcinii administrative pentru întreprinderi.

Punerea în aplicare a planului de redresare și reziliență al României suferă întârzieri semnificative din cauza unor provocări substanțiale. La 29 septembrie 2023, România a prezentat trei cereri de plată, care se refereau la 146 de jaloane și ținte din plan și presupuneau o plată în valoare totală de 9,4 miliarde EUR (a se vedea anexa 3). Provocările structurale legate de capacitatea administrativă redusă și adesea de lipsa de implicare a altor entități care guvernează diverse instituții și, în general, a diferitelor părți interesate necesită acțiuni specifice astfel încât reformele și investițiile să poată fi finalizate la timp. Investițiile, în special, sunt preponderent prevăzut către sfârșitul perioadei de implementare a planului de redresare și reziliență și merită o atenție deosebită.

Finanțarea acordată în cadrul politicii de coeziune contribuie la abordarea provocărilor legate de creșterea economică și de competitivitate cu care se confruntă România și vizează reducerea disparităților teritoriale și sociale ale țării. În perioada de programare a politicii de coeziune 2014-2020, sprijinul s-a axat pe: cercetare și inovare; apă și canalizare; eficiența energetică; crearea de locuri de muncă; serviciile de sănătate și serviciile sociale și educație și competențe. Pentru actuala perioadă de programare 2021-2027, se va acorda sprijin suplimentar, menit să ajute România în ceea ce privește: competitivitatea; tranziția verde; coeziunea socială și condițiile de viață și de muncă (a se vedea anexa 4).

Promovarea competitivității sectorului privat și îmbunătățirea mediului de afaceri

Ca parte a MRR, România a prevăzut punerea în aplicare anticipată a unor investiții pentru sprijinirea sectorului privat, în special a IMM-urilor. Guvernul a lansat mai multe instrumente financiare, printre care: (i) garanții de portofoliu pentru

([8]) Finanțarea MRR include atât granturi, cât și împrumuturi, după caz. Media UE este calculată pentru fondurile politicii de coeziune, cu excepția programelor CTE. Cifrele privind PIB-ul se bazează pe datele Eurostat pentru 2022.

întreprinderile mici și mijlocii; (ii) sprijin sub formă de capitaluri proprii pentru IMM-uri, inclusiv pentru start-upuri și întreprinderile cu capitalizare medie; (iii) împrumuturi pentru întreprinderile mari în vederea atingerii obiectivelor climatice și digitale și (iv) garanții de promovare a eficienței energetice în sectorul clădirilor rezidențiale. România a lansat, de asemenea, o cerere de sprijin pentru proiecte importante de interes european comun în domeniul semiconductorilor și a luat măsuri inițiale pentru a pune în aplicare o schemă de ajutoare pentru digitalizarea IMM-urilor.

Politica de coeziune va sprijini în continuare competitivitatea sectorului privat din România. De exemplu, Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune vor stimula inovarea și digitalizarea prin sprijinirea a peste 20 000 de întreprinderi și digitalizarea a peste 400 de instituții publice. Fondul social european Plus (FSE+) sprijină punerea în aplicare a acțiunilor de perfecționare și recalificare, cum ar fi programul „Keep Up", care va oferi formare angajaților cu privire la cele mai recente evoluții tehnologice. În plus, Fondul pentru o tranziție justă (FTJ) va sprijini peste 5 800 de întreprinderi din România, contribuind la diversificarea economică și la crearea de locuri de muncă în cele șase județe cele mai afectate de tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic.

România a înregistrat progrese și în ceea ce privește reformele esențiale menite să reducă sarcina de reglementare în mediul de afaceri și dimensiunea economiei subterane. Ca parte a Mecanismului de redresare și reziliență, România a introdus obligativitatea înscrierii contribuabililor persoane juridice în sistemul său fiscal online, Spațiul Privat Virtual. De asemenea, a operaționalizat un plan comun de acțiune între Agenția Națională de Administrare Fiscală și Inspecția Muncii, care va contribui la prevenirea și limitarea muncii neînregistrate.

Deblocarea investițiilor pentru tranziția verde și cea digitală

Adoptarea Legii României privind decarbonizarea marchează un pas important în tranziția energetică a țării. În temeiul acestui cadru juridic, până la sfârșitul MRR în 2026, vor fi dezafectate centrale electrice pe bază de lignit sau cărbune însumând 3,78 GW, în total urmând să fie eliminați treptat 4,9 GW până în 2032. Programul pentru o tranziție justă va contribui la atenuarea impactului eliminării treptate a cărbunelui în zonele cele mai afectate ale țării. Planul de redresare și reziliență include măsuri pentru: (i) investiții de cel puțin 300 MW în producerea eficientă combinată de energie electrică și energie termică; (ii) investiții de cel puțin 970 MW în capacități solare și eoliene suplimentare și (iii) cupoane valorice care urmează să fie acordate gospodăriilor pentru a le ajuta să instaleze panouri solare și baterii pentru stocarea energiei electrice. Programele politicii de coeziune vor finanța o capacitate suplimentară de peste 300 MW din surse regenerabile, în special în teritoriile vizate de tranziția justă.

Măsurile de sprijin din cadrul MRR și al politicii de coeziune menite să promoveze eficiența energetică a clădirilor. România a instituit în cadrul planului de redresare și reziliență fondul pentru „Valul de renovări" pentru a accelera renovările în vederea asigurării eficienței energetice, inclusiv consolidarea seismică, pentru a renova cel puțin 3,2 milioane m^2 de clădiri rezidențiale și 2,2 milioane m^2 de clădiri publice. Pe lângă aceste fonduri aferente „Valului de renovări", programele politicii de coeziune vor face posibilă renovarea a încă 1,5 milioane m^2 de clădiri publice, iar alte 59 000 de locuințe private vor fi îmbunătățite din punctul de vedere al performanței lor energetice. De asemenea, în cadrul capitolului privind REPowerEU, România: (i) va introduce „ghișee unice" pentru a informa cetățenii și a le oferi asistență cu privire la renovările în vederea asigurării eficienței energetice și (ii) va introduce o schemă de cupoane valorice pentru renovarea locuințelor unifamiliale.

România a luat măsuri, atât prin intermediul MRR, cât și al politicii de coeziune, pentru înverzirea sectorului transporturilor. Investițiile în curs în transportul durabil din MRR ar trebui să sprijine creșterea utilizării transportului public curat. Sprijinul pentru modernizarea și reînnoirea infrastructurii feroviare și pentru dezvoltarea rețelei de transport subteran va fi deosebit de util în acest sens. Se va contribui astfel la reducerea poluării atmosferice, a emisiilor de CO_2 și a congestionării traficului. Aceste măsuri vor fi completate de investiții suplimentare pentru înverzirea sectorului transporturilor acordate în cadrul politicii de coeziune.

În cadrul MRR și al programelor politicii de coeziune se acordă un sprijin semnificativ mediului. România beneficiază de finanțare din MRR și din politica de coeziune pentru gestionarea deșeurilor, gospodărirea apelor, precum și pentru păduri și biodiversitate. România a adoptat, de asemenea, o strategie privind economia circulară și un plan de acțiune privind economia circulară, care vor ajuta țara să renunțe la depozitarea deșeurilor. Reformele și investițiile în sectorul apei vor asigura un acces mai larg la apă și salubritate.

Atât MRR, cât și programele politicii de coeziune au sprijinit tranziția digitală în România, inclusiv digitalizarea administrației publice. Ca parte a planului de redresare și reziliență, România a adoptat în 2022 legi pentru dezvoltarea unei infrastructuri guvernamentale de tip cloud care va permite tuturor entităților publice să gestioneze datele într-un mediu sigur și interoperabil, în conformitate cu Cadrul european de interoperabilitate. În plus, planul de redresare și reziliență al României contribuie la tranziția țării către obiectivele de conectivitate ale UE pentru 2025 prin dezvoltarea rețelelor 5G. După adoptarea unei legi privind securitatea rețelelor 5G în 2021, România a lansat în 2022 proceduri de selecție pentru acordarea de licențe 5G. Împreună, aceste reforme oferă bazele necesare pentru investiții complementare care ar trebui să faciliteze tranziția digitală, inclusiv cea a administrației publice a României.

Investiții în oameni pentru reziliența economică și socială

Utilizând în mod eficace diverse surse de finanțare, România a luat măsuri pentru a aborda provocările cu care se confruntă în sistemele sale de educație și formare. Țara s-a axat pe îmbunătățirea accesului la educație și îngrijire timpurie, pe reducerea părăsirii timpurii a școlii și pe sprijinirea grupurilor defavorizate din punct de vedere socioeconomic. În 2022 și 2023 au fost puse în aplicare acțiuni suplimentare pentru: (i) dezvoltarea învățământului dual, aliniat la nevoile pieței locurilor de muncă și (ii) asigurarea standardelor de calitate în școli prin furnizarea de echipamente școlare și informatice. Se avansează în cadrul punerii în aplicare de către România a programului „Educație și ocupare” din cadrul FSE+, cu proiecte precum: (i) sprijinirea relevanței educației și formării profesionale pentru piața forței de muncă; (ii) ucenicii și stagii; (iii) măsuri de sprijin socioeconomic pentru a încuraja grupurile defavorizate să participe la învățământul general și superior și (iv) programe de perfecționare și recalificare pentru ca angajații să facă față schimbărilor tehnologice rapide.

Diferite programe ale UE includ măsuri de îmbunătățire a accesului la asistență medicală, de îmbunătățire a eficacității asistenței medicale și de încurajare a românilor să ia măsuri de prevenire pentru a rămâne sănătoși. Speranța de viață din România este printre cele mai scăzute din UE, iar cheltuielile cu sănătatea ca procent din PIB sunt, de asemenea, scăzute. Dezvoltarea de infrastructuri prespitalicești, cum ar fi cabinetele medicilor, este esențială pentru reducerea numărului de nevoi medicale nesatisfăcute din țară (a se vedea anexa 16). În cadrul unei reforme prevăzute în planul de redresare și reziliență, Guvernul României a elaborat planuri de acțiune sectoriale pentru a îmbunătăți condițiile de muncă ale personalului medical și pentru a face activitatea medicală mai atractivă, în special în zonele rurale. Programele politicii de coeziune și planul de redresare și reziliență

urmăresc să se investească în: infrastructura de sănătate; echipamente medicale; digitalizarea sistemului de sănătate și îmbunătățirea accesului la serviciile de bază pentru persoanele din zonele defavorizate și marginalizate.

România a aprobat o serie de modificări legislative menite să îmbunătățească coeziunea socială. În cadrul reformelor prevăzute în planul de redresare și reziliență, România a adoptat ghiduri pentru dezinstituționalizarea persoanelor cu handicap și prevenirea instituționalizării. Guvernul a convenit, de asemenea, asupra unei strategii naționale privind îngrijirea pe termen lung. A fost demarată instituirea venitului minim de incluziune, cu scopul de a ajuta persoanele cele mai vulnerabile să iasă din sărăcie și să își găsească un loc de muncă. În completarea acestor reforme, programele finanțate de UE pentru perioada 2021-2027 vizează îmbunătățirea accesului la serviciile sociale, de sănătate, de educație și de ocupare a forței de muncă, punând accentul pe grupurile vulnerabile. Programele vor urmări furnizarea de servicii integrate în aceste zone unui număr de 2 000 de comunități rurale defavorizate sau marginalizate. În plus, planul de redresare și reziliență include planuri legislative privind prevenirea separării copiilor de familiile lor. Este în curs punerea în aplicare a Garanției europene pentru copii, sprijinită în mare măsură de FSE+.

Prin intermediul fondurilor politicii de coeziune, 900 000 de persoane au fost conectate la sistemul de alimentare cu apă și canalizare din 2014 până la sfârșitul anului 2023. MRR a contribuit la sprijinirea gospodăriilor vulnerabile din România și prin crearea programului „Prima conectare la sistemul public de alimentare cu apă și canalizare”, care urmărește să ajute persoanele cu venituri mici să plătească costurile necesare pentru a obține racordarea la un sistem de alimentare cu apă curată și de canalizare.

Caseta 3:

Acțiuni combinate pentru un impact mai mare al fondurilor UE

Pentru a stimula creșterea economică și a maximiza impactul finanțării din partea UE, planul de redresare și reziliență al României include reforme care sprijină investițiile efectuate în cadrul altor instrumente ale UE. Astfel se creează sinergii și complementarități importante între diferitele fonduri. De exemplu, planul de redresare și reziliență cuprinde o reformă menită să creeze un nou cadru juridic pentru prevenirea separării copiilor de familiile lor. Această reformă va sprijini investițiile planificate în cadrul FSE+ și al Programului Operațional Incluziune și Demnitate Socială (PoIDS) al FEDR. Planul de redresare și reziliență include o reformă pentru punerea în aplicare a unor măsuri (cum ar fi consilierea și sprijinul pentru părinți și copii; centre de zi pentru copiii expuși riscului de separare de părinți și centre de zi pentru copiii cu handicap) pentru a preveni în mod eficace separarea copiilor de familiile lor și pentru a sprijini familia în îngrijirea copiilor expuși riscului de separare. La rândul lor, măsurile din cadrul PoIDS completează acest cadru prin sprijinirea infrastructurii și a serviciilor din centrele de zi pentru copiii cu comportament problematic, precum și prin centre sportive și culturale multifuncționale. PoIDS va oferi, de asemenea, cursuri de formare pentru profesioniștii care lucrează cu copiii, consiliere pentru copii și familii și sprijin pentru activitățile zilnice, inclusiv sprijin material.

ALTE PRIORITĂȚI VIITOARE

România se confruntă cu provocări suplimentare legate de vulnerabilitățile macroeconomice, competitivitate, deficitul de forță de muncă/de personal calificat și decarbonizare. Abordarea acestor provocări va contribui la stimularea competitivității pe termen lung a României și la asigurarea rezilienței sale economice. Acest lucru va ajuta, de asemenea, țara să facă progrese suplimentare în ceea ce privește realizarea ODD.

Este important ca România să abordeze provocările identificate atât la nivel național, cât și la nivel regional pentru a reduce disparitățile regionale și a îmbunătăți capacitatea administrativă și de investiții într-un mod echilibrat în întreaga țară. Planul de redresare și reziliență oferă o oportunitate importantă de a promova măsuri de combatere a economiei informale și a inegalității sociale.

România ar beneficia de pe urma unei consolidări fiscal-bugetare credibile și susținute

Deficitele bugetare ridicate care sprijină cererea internă creează vulnerabilități externe. În pofida unor îmbunătățiri ale deficitului de cont curent în 2023, vulnerabilitățile rămân accentuate. Aceste vulnerabilități se datorează în principal deficitului bugetar ridicat și persistent, precum și preocupărilor legate de creșterea semnificativă recentă a salariilor, care ar putea submina competitivitatea costurilor. Din cauza deficitului său bugetar ridicat, România face în prezent obiectul unei proceduri aplicabile deficitelor excesive (PDE). Comisia a identificat vulnerabilități macroeconomice legate de deficitul extern ridicat și persistent al țării prin procedura privind dezechilibrele macroeconomice .

Progresele înregistrate în ceea ce privește consolidarea fiscală ar atenua vulnerabilitățile și ar sprijini obiectivele planului de redresare și reziliență. Cea mai eficientă modalitate de a aborda vulnerabilitățile interne și externe ale României ar fi angajarea sa pe o traiectorie multianuală credibilă și susținută de consolidare fiscală. Astfel s-ar evita impunerea unei sarcini excesive asupra altor instrumente de politică macroeconomică, inclusiv asupra politicii monetare. Ajustarea fiscală ar trebui, în mod ideal, să combine raționalizarea suplimentară a cheltuielilor publice prin analize ale cheltuielilor și ar beneficia de pe urma unei creșteri a veniturilor publice. De asemenea, va fi important ca politicile fiscale și de cheltuieli să devină mai previzibile. Veniturile fiscale ale României sunt scăzute pentru toate sursele principale de venituri în raport cu PIB-ul țării și se situează cu mult sub nivelurile din alte țări cu un nivel similar de dezvoltare. Planul de redresare și reziliență al României prevede: (i) o reformă ambițioasă a regimului fiscal pentru microîntreprinderi; (ii) o reformă fiscală amplă și (iii) măsuri de consolidare a administrației fiscale. Obiectivul acestor măsuri fiscale este de a mări ponderea veniturilor în PIB cu 2,5 puncte procentuale până la sfârșitul anului 2025 și de a reduce deficitul de încasare a TVA cu 5 puncte procentuale până la jumătatea anului 2026 comparativ cu 2019. Dacă sunt concepute în mod adecvat, aceste măsuri ar putea conduce la un sistem fiscal mai echitabil și mai eficient, care să sprijine creșterea economică și respectarea obligațiilor fiscale. În plus, în urma adoptării unei reforme majore a sistemului de pensii, punerea sa strictă în aplicare este în continuare esențială pentru a limita importanta creștere iminentă preconizată a ponderii cheltuielilor cu pensiile în PIB. De asemenea, consolidarea conturilor fiscale ale României ar reduce riscurile

asociate dezechilibrelor externe și ar consolida încrederea investitorilor.

Consolidarea calității finanțelor publice ar putea crea atât de necesara marjă de manevră bugetară pe termen mediu. Ca parte a planului de redresare și reziliență, România trebuie să instituie un proces sistematic de analiză a cheltuielilor. Este probabil ca acest nou proces să contribuie la identificarea cheltuielilor ineficiente și să direcționeze aceste cheltuieli către noi priorități de politică sau să genereze economii. Gestionarea investițiilor publice ar putea fi îmbunătățită pe parcursul întregului ciclu de investiții. Dacă România ar alege să pună în aplicare un plan de investiții coerent și cuprinzător pe termen mediu, acest lucru ar spori în mod semnificativ impactul investițiilor publice. Un astfel de plan ar trebui să fie: (i) ancorat în strategii pe termen lung precum „România 2030"; (ii) integrat în toate sursele de finanțare, inclusiv în cele pentru întreprinderile de stat și parteneriatele public-privat și (iii) aliniat la strategia bugetară pe termen mediu (anexa 13). O monitorizare mai strictă și analize *ex post* mai sistematice ar consolida, de asemenea, eficiența investițiilor publice.

Pentru abordarea acestor provocări bugetare, România ar trebui să depună eforturi pentru a-și consolida instituția fiscal-bugetară independentă (IFI). Consiliul Fiscal din România are un mandat destul de larg. Membrii săi au mandate neeșalonate de 9 ani, ceea ce face și mai necesară o procedură de numire imparțială. În cadrul secretariatului său sunt ocupate mai puțin de jumătate din numărul total de posturi disponibile, ceea ce indică probleme legate de recrutare. Accesul la informații al IFI ar putea fi îmbunătățit.

România se confruntă în continuare cu provocări în materie de competitivitate

Facilitarea accesului întreprinderilor la finanțare ar putea stimula competitivitatea. România are cea mai mare pondere a firmelor cu constrângeri financiare din UE ([9]). Accesul la finanțare rămâne o problemă, în special pentru IMM-uri. Pe baza măsurilor specifice incluse în planul de redresare și reziliență, utilizarea instrumentelor financiare ar putea fi consolidată pentru a sprijini capacitatea instituțională și a pieței de a promova adoptarea mai rapidă a formelor de finanțare reînnoibile pentru investiții private în sectoarele cu potențial de generare de venituri. Creditele bancare acordate sectorului privat din România sunt printre cele mai costisitoare din UE, făcând atractive opțiunile alternative, cum ar fi autofinanțarea și termenele mai lungi din cadrul creditelor comerciale. Cu toate acestea, măsurile prevăzute în planul de redresare și reziliență și în programele politicii de coeziune (cum ar fi instrumentele financiare pentru IMM-uri sau schemele *de minimis* pentru sprijinirea cotării la bursă a întreprinderilor) vor contribui la facilitarea accesului la finanțare și la diversificarea surselor de finanțare.

Sunt necesare investiții suplimentare în cercetare și inovare. România are cele mai slabe rezultate în materie de inovare din UE, iar decalajul dintre rezultatele României și media UE se mărește ([10]). Lipsa de lucrători calificați care să se implice în C-I reprezintă un obstacol în calea competitivității României și a tranziției sale către o economie bazată pe cunoaștere. Colaborarea slabă dintre știință și industrie este în continuare o provocare, iar activitatea de inovare și capacitatea de absorbție a C-D la nivel de întreprindere sunt limitate. În special, deși TIC este unul dintre cele mai puternice sectoare ale economiei României, acesta nu este orientat într-o măsură suficientă către inovare. Planul de redresare și reziliență și programele politicii de coeziune includ măsuri de consolidare a

([9]) Sondajul BEI privind investițiile, 2023.

([10]) Tabloul de bord european privind inovarea din 2023 (EIS), profilul României: https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2023/ec_rtd_eis-country-profile-ro.pdf. EIS oferă o analiză comparativă a rezultatelor în materie de inovare în țările UE, inclusiv a punctelor forte și a punctelor slabe relative ale sistemelor lor naționale de inovare.

parteneriatelor dintre știință și industrie, de raționalizare a guvernanței cercetării și de stimulare a inovării, dar sunt necesare acțiuni suplimentare. În special, România ar trebui să stabilească o planificare bugetară multianuală pentru C-I în vederea sporirii constante a investițiilor publice și private, o măsură esențială care să o ajute să își atingă obiectivul de investiții de 2 % în C-I până în 2027 (anexa 11).

Capacitatea administrativă este în continuare problematică. Administrația publică a României se caracterizează prin: (i) lipsa de personal calificat; (ii) un grad scăzut de digitalizare; (iii) procese excesiv de birocratice și (iv) nevoia presantă de a atrage, dezvolta și păstra persoane calificate. Trebuie consolidată coordonarea între instituții și colaborarea între diferitele niveluri de guvernare. Capacitatea administrației publice de a furniza servicii și de a realiza reforme este în continuare limitată, iar eficacitatea administrației publice este cu mult sub media UE (a se vedea anexa 13). România ar putea să își îmbunătățească implementarea sistemului tehnic la nivelul UE bazat pe principiul „doar o singură dată” în temeiul Regulamentului privind portalul digital unic, care va permite schimbul transfrontalier automatizat de elemente justificative în UE. Aceste provocări sunt abordate parțial de fondurile politicii de coeziune și de planul de redresare și reziliență prin: (i) consolidarea capacității administrative; (ii) foi de parcurs și reforme care sprijină simplificarea administrativă și digitalizarea (de exemplu, prin intermediul unui cloud guvernamental); (iii) stabilirea unor cadre de competențe pentru funcționarii publici și (iv) dezvoltarea unui sistem echitabil de remunerare a funcționarilor din sectorului public, bazat pe merit.

Cadastrul incomplet continuă să afecteze securitatea drepturilor de proprietate în România. În pofida realizării unor progrese, 55 % dintre proprietățile din țară sunt înregistrate în sistemul informatic integrat de cadastru și carte funciară. Eliminarea lacunelor din cadastru ar putea contribui la atragerea de investiții și la îmbunătățirea accesului la finanțare. Venituri din impozitele pe clădiri și terenuri. Impozitele respective reprezintă sursa principală de venituri pentru autoritățile locale, cărora li se permite să stabilească cotele de impozitare, în cadrul unor limite prevăzute de Codul fiscal al României. Veniturile din impozitele pe proprietate sunt în continuare limitate (a se vedea anexa 19). Reforma cadrului fiscal prevăzută în planul de redresare și reziliență are scopul de a reduce denaturările legate de impozitele pe proprietate.

Tranziția industrială a României către circularitate este abia într-un stadiu incipient. Ar trebui îmbunătățită punerea în aplicare a unor modele de afaceri circulare, iar ecoinovarea ar trebui stimulată prin investiții în C-D. Realizarea unor investiții mai mari în tranziția către o economie circulară îmbunătățește utilizarea eficientă a resurselor, reducând în același timp deșeurile, și are un potențial clar de stimulare a competitivității.

Luarea de măsuri pentru eliminarea restricțiilor privind profesiile reglementate ar putea stimula productivitatea. Restricțiile reglementare impuse într-o serie de profesii sunt în continuare mai stricte în România decât media UE. Acest lucru creează costuri suplimentare, în special pentru IMM-uri, și, de asemenea, reduce productivitatea. Acest lucru este valabil în special în cazul notarilor, al inginerilor constructori, al arhitecților și al contabililor. Și avocații fac obiectul unor modalități definite strict de exercitare a profesiei, al unor norme de incompatibilitate și al unor restricții multidisciplinare care afectează potențialul de inovare al sectorului juridic. Sistemul fragmentat care reglementează profesia de inginer constructor și activitățile pe care inginerii constructori le pot desfășura pare a fi, de asemenea, un obstacol în calea liberei circulații a acestora și împiedică eficiența furnizării de servicii ([11]).

Sistemul de achiziții publice din România ar putea fi îmbunătățit. Nivelul ridicat al ofertelor unice (45 % dintre contracte în

([11]) Comunicarea privind actualizarea recomandărilor de reformă în domeniul reglementării serviciilor profesionale, COM(2021) 385.

2023), al atribuirilor directe (22 %), al ofertelor necâștigătoare (44 %, cel mai ridicat nivel din UE) și al criteriilor de atribuire bazate exclusiv pe preț (83 %) indică o lipsă de concurență pe piața achizițiilor publice din România. Acest lucru ar putea duce la un raport calitate-preț scăzut în achizițiile publice. Capacitatea IMM-urilor de a depune oferte de calitate ar putea fi îmbunătățită. În plus, ar putea fi consolidate resursele umane și capacitatea administrativă a autorităților din domeniul achizițiilor publice, inclusiv a Agenției Naționale pentru Achiziții Publice. Activitatea autorităților contractante ar putea fi, de asemenea, îmbunătățită, în parte prin emiterea unor specificații mai clare în cadrul licitațiilor și prin sporirea predictibilității proceselor.

Consolidarea politicilor menite să ajute oamenii să își găsească un loc de muncă sau să beneficieze de formare și de acces la educație, la asistență medicală și la servicii sociale sunt în continuare importante

Deficitul de forță de muncă și de personal calificat și neconcordanțele între cererea și oferta de competențe pe piața muncii sunt în continuare o provocare pentru capacitatea de inserție profesională. Potrivit indicelui european al competențelor, România se numără printre țările cu cele mai slabe rezultate din UE în ceea ce privește competențele, în special în domeniul dezvoltării competențelor și al prevederii de măsuri menite să ajute persoanele să își găsească un loc de muncă ([5]). Economia României, aflată în plină transformare, are nevoie din ce în ce mai mult de lucrători mai calificați în domenii precum TIC, asistența medicală și alte activități profesionale, științifice și tehnice. Acest lucru subliniază importanța unei rate mai mari de absolvire a învățământului terțiar. În același timp, rata de ocupare a forței de muncă în rândul lucrătorilor slab calificați din România se deteriorează. Participarea adulților la activitățile de învățare este extrem de inegală, persoanele slab calificate fiind foarte puțin implicate în învățarea continuă în comparație cu cei care dețin diplome de învățământ terțiar (3,9 % dintre persoanele slab calificate urmează cursuri de formare în orice an dat, față de 41,2 % dintre persoanele cu studii superioare). Prin urmare, abordarea deficitului de personal calificat prin implementarea la timp a reformelor și a investițiilor în educație și competențe este esențială pentru: (i) consolidarea capitalului uman și sporirea competitivității pe termen lung și (ii) îmbunătățirea incluziunii sociale astfel încât nimeni să nu fie lăsat în urmă (a se vedea anexa 14).

Nivelul scăzut de acoperire și eficacitate a politicilor menite să ajute oamenii să își găsească un loc de muncă sau să beneficieze de formare este în continuare o provocare majoră. Eficacitatea scăzută a serviciilor publice de ocupare a forței de muncă reprezintă un obstacol în calea recalificării, perfecționării și participării pe piața forței de muncă. Acest lucru afectează în special: (i) femeile; (ii) persoanele care nu sunt încadrate profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET); (iii) romii și (iv) persoanele cu handicap. Modernizarea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă (inclusiv consolidarea mecanismelor de informare și o mai bună implicare a partenerilor sociali) ar putea îmbunătăți măsurile menite să ajute oamenii să își găsească un loc de muncă, permițând o creștere economică mai puternică și mai favorabilă incluziunii. Abordarea acestor provocări ar ajuta România să își atingă obiectivul național privind rata de ocupare a forței de muncă de 74,7 % până în 2030 (a se vedea anexele 5 și 14).

Îmbunătățirea calității educației și asigurarea accesului egal la aceasta reprezintă baza unei forțe de muncă calificate și a întreruperii ciclurilor de excluziune. România continuă să se confrunte cu provocări în ceea ce privește participarea la educația și îngrijirea timpurie. De asemenea, aceasta este afectată de rate ridicate de părăsire timpurie a școlii, în special în rândul romilor și în zonele rurale. Impactul mediului

socioeconomic al unei persoane asupra rezultatelor școlare este foarte ridicat, iar rețeaua școlară este fragmentată. Aceste probleme, împreună cu provocările legate de profesia de cadru didactic, se reflectă în rezultate școlare slabe în ceea ce privește competențele de bază, în special în comunitățile rurale și defavorizate. La rândul său, acest lucru limitează posibilitățile persoanelor de a-și găsi un loc de muncă și de a furniza competențele de care au nevoie întreprinderile, perpetuând rate ridicate de sărăcie și inegalitate (a se vedea anexa 15).

Combaterea sărăciei și a inegalității larg răspândite este în continuare o provocare. România are una dintre cele mai mari rate, atât în ceea ce privește adulții, cât și copiii, ale riscului de sărăcie sau de excluziune socială din UE. Printre persoanele afectate în mod deosebit de aceasta se numără persoanele care trăiesc în zonele rurale, persoanele în vârstă, copiii și grupurile vulnerabile (inclusiv persoanele cu handicap și romii). Accelerarea punerii în aplicare a măsurilor prevăzute în planul de redresare și reziliență și în politica de coeziune, în special FSE+, ar îmbunătăți situația și ar ajuta România să își îndeplinească obiectivul pentru 2030 de reducere cu 2,5 milioane a numărului persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială (a se vedea anexa 14).

Acoperirea serviciilor sociale continuă să fie scăzută, cu diferențe semnificative între grupele de venituri, între regiuni și între zonele urbane și cele rurale. Furnizarea de servicii de sănătate și de servicii sociale de calitate continuă să fie scăzută și inegală, în special în comunitățile marginalizate și pentru persoanele cu handicap și persoanele în vârstă. Accesul la asistență medicală variază semnificativ între regiunea capitalei din jurul municipiului București și restul țării. De asemenea, variază foarte mult între zonele urbane și cele neurbane. Disponibilitatea și accesibilitatea scăzută a serviciilor de îngrijire nerezidențiale și comunitare de calitate întârzie, de asemenea, dezinstituționalizarea și tranziția către o viață independentă a persoanelor cu handicap. România are una dintre cele mai mari ponderi ale persoanelor cu nevoi de îngrijire pe termen lung din UE (56 % față de 26,6 % în UE). Programele finanțate de UE pentru perioada 2021-2027 sprijină furnizarea de servicii integrate pentru 2 000 de comunități rurale defavorizate și procesul de dezinstituționalizare a persoanelor cu handicap (a se vedea anexa 14). Alte măsuri vizează îmbunătățirea accesului la serviciile de sănătate, de educație și de ocupare a forței de muncă, accentul fiind pus pe grupurile vulnerabile, inclusiv pe persoanele din zonele îndepărtate sau din comunitățile marginalizate.

Abordarea acestor provocări va ajuta România să stimuleze convergența socială ascendentă. Analiza din a doua etapă, în conformitate cu caracteristicile cadrului de convergență socială, indică provocări pentru România care pot afecta convergența socială în ceea ce privește situația sa socială, educația și competențele, precum și piața forței de muncă ([12]).

Sunt necesare eforturi suplimentare pentru asigurarea decarbonizării.

Schimbările climatice prezintă riscuri semnificative pentru economia, ecosistemele și sănătatea populației din România. Dacă țările vor întreprinde acțiuni pentru a-și decarboniza economiile, acest lucru va limita încălzirea globală și frecvența și gravitatea provocărilor legate de climă și a fenomenelor meteorologice extreme. România este vulnerabilă la efectele schimbărilor climatice, în special în agricultură, care reprezintă peste 4 % din PIB. Gospodăriile și întreprinderile continuă să fie insuficient asigurate împotriva unor pericole naturale precum inundațiile (a se vedea anexa 6). Întreprinderile care adoptă noi tehnologii ecologice înaintea concurenților lor pot

([12]) Comisia Europeană, SWD(2024) 132. Analiza se bazează pe toate datele cantitative și calitative disponibile și analizează acțiunile politice întreprinse și planificate în acest sens.

dobândi un avantaj competitiv, iar România ar trebui să își încurajeze întreprinderile să facă acest lucru. Un sector energetic decarbonizat ar oferi industriei energie cu costuri reduse, deosebit de importantă pentru sectorul tehnologic din România. Prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și a altor poluanți, România ar putea îmbunătăți sănătatea și bunăstarea populației sale.

Dependența României de combustibilii fosili, în special de gazele naturale, este în continuare ridicată. România înregistrează progrese în ceea ce privește utilizarea surselor regenerabile de energie și eliminarea treptată a cărbunelui, în parte datorită sprijinului acordat prin MRR. Cu toate acestea, decarbonizarea sectorului transporturilor și a celui industrial are loc foarte lent. În plus, investițiile în rețeaua de energie electrică, în special în infrastructura de transport de înaltă și medie tensiune, ar contribui la eliminarea blocajelor. Trebuie simplificată procedura juridică și administrativă pentru aprobarea noilor centrale electrice bazate pe surse regenerabile și conectarea acestora la rețea (adică procesul de autorizare). Acest aspect al autorizării face obiectul unei măsuri în capitolul privind REPowerEU al României.

Trebuie accelerate în continuare renovările ce vizează asigurarea eficienței energetice a clădirilor. Pentru ca România să își îndeplinească obiectivele climatice, consumul său de energie va trebui să scadă. În 2022, 77 % din consumul de energie primară în clădirile rezidențiale a provenit din încălzire și răcire. Încălzirea centralizată este un sector a cărui decarbonizare a progresat deosebit de încet în România. În pofida unor progrese recente, în țară există un potențial neexploatat substanțial de economisire a energiei, care necesită strategii cuprinzătoare de renovare și investiții sporite. În acest sens, capitolul privind REPowerEU include o măsură care va sprijini renovarea în vederea asigurării eficienței energetice a cel puțin 33 000 de clădiri, iar politica de coeziune va pune la dispoziție fonduri în valoare de 2,1 miliarde EUR pentru îmbunătățirea eficienței energetice a gospodăriilor și a clădirilor publice. Pentru a mări rata de renovare atât a clădirilor rezidențiale, cât și a celor nerezidențiale, este esențial ca România să remedieze deficitele de finanțare, să îmbunătățească accesul la finanțare și să recurgă la investiții private pentru proiectele de eficiență energetică. Progresele în acest domeniu vor contribui, în cele din urmă, la obiectivele naționale în materie de eficiență energetică ale țării.

Pentru a realiza progrese în ceea ce privește tranziția verde, forța de muncă din România are nevoie de mai multe competențe verzi. Conform REPowerEU, 4 000 de lucrători români vor participa la cursuri în domeniul producției de energie din surse regenerabile. Acest lucru va spori nivelul de competențe ale lucrătorilor de care va fi nevoie pentru proiectarea, instalarea și întreținerea sistemelor de energie din surse regenerabile, a tehnologiilor eficiente din punct de vedere energetic și a practicilor de construcție verzi. Pe măsură ce țara avansează în direcția atingerii obiectivelor sale în materie de eficiență energetică și energie din surse regenerabile, există o cerere tot mai mare de forță de muncă calificată care să poată stimula inovarea și să se poată adapta la tehnologii noi și durabile (a se vedea anexa 8).

Sărăcia energetică este în continuare o provocare semnificativă în România, o parte semnificativă a populației neputând să își permită o încălzire adecvată. Plafonarea prețurilor la energie pentru industrie și consumatori nu este bine direcționată și nu vine în sprijinul persoanelor celor mai vulnerabile și a celor mai sărace din punct de vedere energetic. Creșterea eficienței energetice a locuințelor va juca un rol esențial în atenuarea costurilor energiei și ar putea fi prioritizată și mai mult. România ar putea beneficia, de asemenea, de pe urma unui cadru de reglementare care să încurajeze consumatorii să joace un rol mai activ pe piața energiei, de exemplu facilitând inițiativele „prosumatorilor” și dezvoltarea comunităților de energie. Abordarea cuprinzătoare a acestor aspecte va fi esențială dacă România dorește să atenueze sărăcia energetică, să promoveze dezvoltarea economică și să avanseze către un cadru energetic mai echitabil și mai durabil.

Caseta 4: **sărăcia este în continuare o provocare semnificativă în România**, o parte importantă a populației neputând să își permită o încălzire adecvată. Plafonarea prețurilor la energie pentru industrie și consumatori nu este bine direcționată și nu vine în sprijinul persoanelor celor mai vulnerabile și a celor mai sărace din punct de vedere energetic. Îmbunătățirea eficienței energetice a locuințelor va juca un rol esențial în atenuarea costurilor energiei și ar putea fi prioritizată. România ar putea beneficia de pe urma unui cadru de reglementare care să sprijine consumatorii să joace un rol mai activ pe piața energiei, facilitând inițiativele prosumatorilor și dezvoltarea comunităților de energie. Abordarea cuprinzătoare a acestor aspecte va fi esențială pentru atenuarea sărăciei energetice, pentru stimularea dezvoltării economice și pentru avansarea către un cadru energetic mai echitabil și mai durabil.

Evaluarea la jumătatea perioadei a fondurilor politicii de coeziune pentru România

Evaluarea la jumătatea perioadei a fondurilor politicii de coeziune reprezintă o oportunitate de a evalua programele politicii de coeziune și de a aborda nevoile și provocările emergente din statele membre ale UE și din regiunile acestora. Statele membre analizează fiecare program, ținând seama, printre altele, de provocările identificate în cadrul semestrului european, inclusiv în recomandările specifice fiecărei țări pentru 2024. Această analiză stă la baza unei propuneri din partea statului membru privind alocarea definitivă a 15 % din finanțarea UE inclusă în fiecare program.

România a înregistrat progrese în ultimii ani în ceea ce privește punerea în aplicare a programelor politicii de coeziune și a Pilonului european al drepturilor sociale. Cu toate acestea, persistă unele provocări, astfel cum se subliniază în prezentul raport, inclusiv în anexele 14 și 17. În special, disparitățile teritoriale în ceea ce privește investițiile, ocuparea forței de muncă și productivitatea muncii continuă să fie foarte ridicate între regiunea capitalei și celelalte regiuni, precum și între zonele urbane și cele neurbane. În acest context, este în continuare important să se continue implementarea priorităților planificate, acordându-se o atenție deosebită: (i) îmbunătățirii gestionării și a durabilității în sectorul apei, al apelor uzate și al deșeurilor; (ii) îmbunătățirii eficienței energetice, în special prin mobilizarea de investiții private prin intermediul instrumentelor financiare; (iii) îmbunătățirii productivității muncii și a capacității întreprinderilor de a inova, punându-se accentul pe acordarea unui sprijin țintit întreprinderilor, inclusiv pe colaborarea dintre sectorul public și cel privat și pe participarea la inițiativele europene de cercetare și inovare; (iv) investiții în rețeaua feroviară și în transportul urban durabil; (v) investiții în protecția biodiversității; (vi) dezvoltarea capacității administrative la nivel național și subnațional, cu accent pe consolidarea rolului autorităților regionale și locale în abordarea principalelor nevoi de investiții; (vii) planurile pentru o tranziție justă, inclusiv eliminarea treptată a cărbunelui până în 2032; (viii) îmbunătățirea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă și a eficacității măsurilor pentru găsirea unui loc de muncă sau beneficierea de formare pentru femei, NEET și grupurile defavorizate, printre care și persoanele cu handicap, și comunitățile marginalizate, printre care și romii; (ix) educația, formarea și stimularea perfecționării/recalificării populației și (x) accesibilitatea și calitatea serviciilor sociale, a serviciilor de îngrijire pe termen lung și a serviciilor de sănătate din întreaga țară pentru grupurile vulnerabile, accelerându-se în același timp eforturile de dezinstituționalizare.

În cadrul pregătirii evaluării la jumătatea perioadei, unele domenii merită o atenție specială, inclusiv: (i) reducerea sărăciei și promovarea incluziunii sociale, inclusiv furnizarea de locuințe sociale și de servicii sociale pentru gospodăriile vulnerabile și (ii) dezvoltarea durabilă a zonelor urbane mai mici, care se confruntă cu deficite persistente în ceea ce privește capacitatea administrativă.

Potențialul de sporire a finanțării pentru utilizarea durabilă a resurselor naturale pentru a compensa acumularea de investiții restante din perioada de programare anterioară merită o atenție deosebită în cadrul pregătirii evaluării la jumătatea perioadei. România ar putea beneficia de pe urma oportunităților oferite de inițiativa privind platforma „Tehnologii strategice pentru Europa” (STEP) ([13]) în domeniul tehnologiilor digitale și al inovării în materie de tehnologie profundă, al tehnologiilor curate și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor și al biotehnologiilor pentru a sprijini transformarea industriei.

([13]) Regulamentul (UE) 2024/795

CONSTATĂRI PRINCIPALE

Având în vedere domeniul său larg de aplicare și dimensiunile sale, planul de redresare și reziliență al României include măsuri de abordare a unei serii de provocări structurale, în sinergie cu alte fonduri ale UE, inclusiv cu finanțarea acordată în cadrul politicii de coeziune. Unele dintre aceste măsuri sunt discutate mai jos.

- **Accelerarea tranziției verzi** prin: adoptarea legii privind decarbonizarea; stimularea eficienței energetice a clădirilor și a utilizării surselor regenerabile de energie și înverzirea sectorului transporturilor.

- **Sprijinirea tranziției digitale,** inclusiv a digitalizării administrației publice.

- **Promovarea competitivității sectorului privat** prin implementarea instrumentelor financiare și sprijinirea participării României la proiecte importante de interes european comun în domeniul semiconductorilor.

- **Îmbunătățirea mediului de afaceri** prin reducerea sarcinii de reglementare și prevenirea evaziunii muncii subdeclarate/nedeclarate.

- **Consolidarea sustenabilității finanțelor publice** prin reforme cuprinzătoare ale sistemelor publice de pensii și de impozitare care să vizeze creșterea structurală a veniturilor publice, inclusiv prin reducerea sferei de cuprindere a regimului special pentru microîntreprinderi.

- **Îmbunătățirea accesului la educație și îngrijire timpurie** și reducerea părăsirii timpurii a școlii.

- **Îmbunătățirea accesului la servicii de asistență medicală de bază și la servicii de îngrijire pe termen lung,** în special pentru persoanele din zonele defavorizate și marginalizate.

Implementarea planului de redresare și reziliență al României se confruntă cu întârzieri și provocări semnificative, care necesită acțiuni decisive pentru a asigura punerea în aplicare cu succes, până în august 2026, a tuturor măsurilor din planul de redresare și reziliență al României.

Pe lângă reformele și investițiile prevăzute în planul de redresare și reziliență și în programele de coeziune, România ar beneficia de pe urma următoarelor acțiuni:

- **O traiectorie credibilă și susținută de consolidare bugetară, inclusiv prin eficientizarea cheltuielilor publice, în conformitate cu procedura aplicabilă deficitelor excesive (PDE) ([14])**. Aceasta ar contribui la abordarea vulnerabilităților interne și externe ale României.

- **Facilitarea accesului întreprinderilor la finanțare,** România având cea mai mare pondere a firmelor cu constrângeri financiare din UE.

- **Consolidarea capacității administrației publice de la nivel național, regional și local,** cu accent pe dezvoltarea competențelor, digitalizarea administrației și o mai bună coordonare.

([14]) Recomandarea Consiliului din 18 iunie 2021 în vederea încetării situației de deficit public excesiv din România, COM(2021) 304, 29.7.2021.

- **Sporirea efectivelor de personal și a capacității administrative a autorităților din domeniul achizițiilor publice**, pentru a stimula concurența.

- **Eliminarea restricțiilor inutile impuse de cadrul legislativ pentru anumite profesii** și finalizarea cadastrului.

- **Promovarea în continuare a investițiilor publice și private în cercetare și inovare, abordând în același timp obstacolele din calea investițiilor.** Ar putea fi deosebit de utilă consolidarea colaborării dintre știință și industrie și a C-D la nivel de întreprindere.

- **Stimularea tranziției către o economie circulară** pentru a spori utilizarea eficientă a resurselor și productivitatea.

- **Impulsionarea în continuare a tranziției energetice,** reducerea dependenței de combustibilii fosili, în special de gaze, și în același timp: (i) intensificarea decarbonizării în sectorul încălzirii centralizate, al transporturilor și în industrie și (ii) accelerarea implementării unor măsuri de eficiență energetică și a utilizării energiei din surse regenerabile.

- **Consolidarea investițiilor în rețeaua de energie electrică** și facilitarea obținerii autorizațiilor de conectare la rețea a centralelor electrice bazate pe surse regenerabile.

- **Sprijinirea convergenței sociale ascendente prin consolidarea eforturilor de abordare a nivelurilor ridicate de sărăcie și de deprivare materială** și prin consolidarea accesului la serviciile sociale și a capacității de a oferi sprijin specific și integrat, în special pentru grupurile vulnerabile ale populației, cum sunt romii.

- **Combaterea sărăciei în rândul copiilor, asigurarea accesului egal la o educație de calitate** și îmbunătățirea nivelului competențelor de bază, inclusiv al competențelor digitale, pentru toate segmentele populației și în toate zonele geografice.

- **Promovarea învățării în rândul adulților pentru a reduce deficitul de personal calificat și neconcordanța între cererea și oferta de competențe,** prin alinierea educației și a formării la nevoile pieței forței de muncă. Îmbunătățirea competențelor pentru tranziția digitală și cea verde.

- **Sporirea eficacității politicilor active în domeniul pieței forței de muncă** și reducerea decalajelor persistente în materie de ocupare a forței de muncă în ceea ce privește participarea pe piața forței de muncă a femeilor, a tinerilor, a persoanelor cu handicap, a persoanelor slab calificate și a romilor.

ANEXE

LISTA ANEXELOR

Indicatori transversali 26

A1. Obiectivele de dezvoltare durabilă 26

A2. Progresele privind punerea în aplicare a recomandărilor specifice țării 28

A3. Planul de redresare și reziliență – implementare 32

A4. Alte instrumente ale UE pentru redresare și creștere 34

A5. Reziliență 37

Durabilitatea mediului 39

A6. Pactul verde european 39

A7. Tranziția energetică și competitivitatea 45

A8. Tranziția echitabilă către neutralitatea climatică 51

Productivitatea 54

A9. Productivitatea resurselor, utilizarea eficientă a resurselor și circularitatea acestora 54

A10. Transformarea digitală 57

A11. Inovarea 60

A12. Industria și piața unică 62

A13. Administrația publică 68

Echitatea 71

A14. Provocări în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și politică socială în contextul Pilonului european al drepturilor sociale 71

A15. Education and training 74

A16. Health and health systems 77

A17. Rezultatele economice și sociale la nivel regional 80

Stabilitatea macroeconomică 84

A18. Principalele evoluții din sectorul financiar 84

A19. Fiscalitatea 87

A20. Tabel cu indicatori economici și financiari 90

A21. Analiza sustenabilității datoriei 91

LISTA TABELELOR

A2.1. Tabel recapitulativ privind RST în 2019-2023 29
A3.1. Date esențiale din PNRR-ul României 32
A3.2. Măsuri din planul de redresare și reziliență al României 33
A4.1. Sprijinul din partea instrumentelor UE în România 36
A5.1. Indicii de reziliență aferenți tuturor dimensiunilor pentru România și UE-27 37
A6.1. Indicatori care monitorizează progresele înregistrate în ceea ce privește Pactul verde european dintr-o perspectivă macroeconomică 44
A7.1. Principalii indicatori legați de energie 49
A8.1. Indicatori-cheie pentru o tranziție echitabilă în România 52
A9.1. Indicatorii de circularitate 55
A10.1. Principalele obiective ale deceniului digital monitorizate prin indicatorii din cadrul indicelui economiei și societății digitale 59
A11.1. Principalii indicatori legați de inovare 61
A12.1. Industria și piața unică 67
A13.1. Indicatori privind administrația publică 69
A14.1. Tabloul de bord social referitor la România 71
A14.2. Situația României în ceea ce privește obiectivele pentru 2030 în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și reducerea sărăciei 73
A15.1. Obiectivele la nivelul UE și alți indicatori contextuali din cadrul strategic al Spațiului european al educației 75
A16.1. Principalii indicatori de sănătate 78
A17.1. Indicatori specifici la nivel regional în România 81
A18.1. Indicatori privind soliditatea financiară 85
A19.1. Indicatori de impozitare 87
A20.1. Principalii indicatori economici și financiari 90
A21.1. Analiza sustenabilității datoriei – România 93

LISTA GRAFICELOR

A1.1. Progresele realizate de România în direcția îndeplinirii ODD 27
A2.1. Progresele realizate de România în ceea ce privește recomandările specifice adresate acestei țări (RST) în 2019-2023 (semestrul european 2024) 28
A3.1. Total granturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență 33
A3.2. Total împrumuturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență 33
A4.1. Distribuția finanțării politicii de coeziune între obiectivele de politică în România 35
A4.2. Distribuția finanțării MRR pentru fiecare pilon în România 35
A6.1. Emisiile de gaze cu efect de seră generate de sectoarele vizate de partajarea eforturilor, în Mt CO2 echivalent, 2005-2022 39
A6.2. Variația densității șeptelului și a ponderii agriculturii ecologice 42
A6.3. Deficitul de investiții în domeniul mediului, media anuală 42
A7.1. Prețurile cu amănuntul la energie ale României pentru gospodării și pentru industrie și servicii 46
A7.2. Tendințele prețurilor la energia electrică pentru consumatorii non-casnici (UE și partenerii străini) 46
A7.3. Capacitatea instalată a României de producere a energiei din surse regenerabile (stânga) și mixul de producere a energiei electrice (dreapta) 47
A8.1. Provocările tranziției echitabile în România 51
A8.2. Rata locurilor de muncă vacante în sectoarele în curs de transformare și în industria extractivă 53
A9.1. Emisiile ETS pe sectoare începând din 2013 54
A9.2. Tratarea deșeurilor municipale 55
A11.1. Rezultatele în materie de inovare în perioada 2016-2023 60
A11.2. Intensitatea C-D în perioada 2010-2022 60
A12.1. Productivitatea muncii (valoarea adăugată brută pe salariat) în funcție de sector (2015=100) 62
A13.1. Eficacitatea administrației publice 68
A15.1. Ratele performanțelor slabe la matematică în funcție de contextul socioeconomic, PISA 2022 74
A16.1. Speranța de viață la naștere, în ani 77
A16.2. Creșterea preconizată a cheltuielilor publice pentru asistență medicală în perioada 2024-2070 77
A18.1. Evoluția activității de creditare 86
A19.1. Veniturile fiscale din diferite tipuri de taxe și impozite ca procent din veniturile totale 88
A19.2. Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor necăsătorite și al persoanelor care contribuie cu un al doilea venit la veniturile familiei, ca % din costurile totale ale forței de muncă, 2023 88

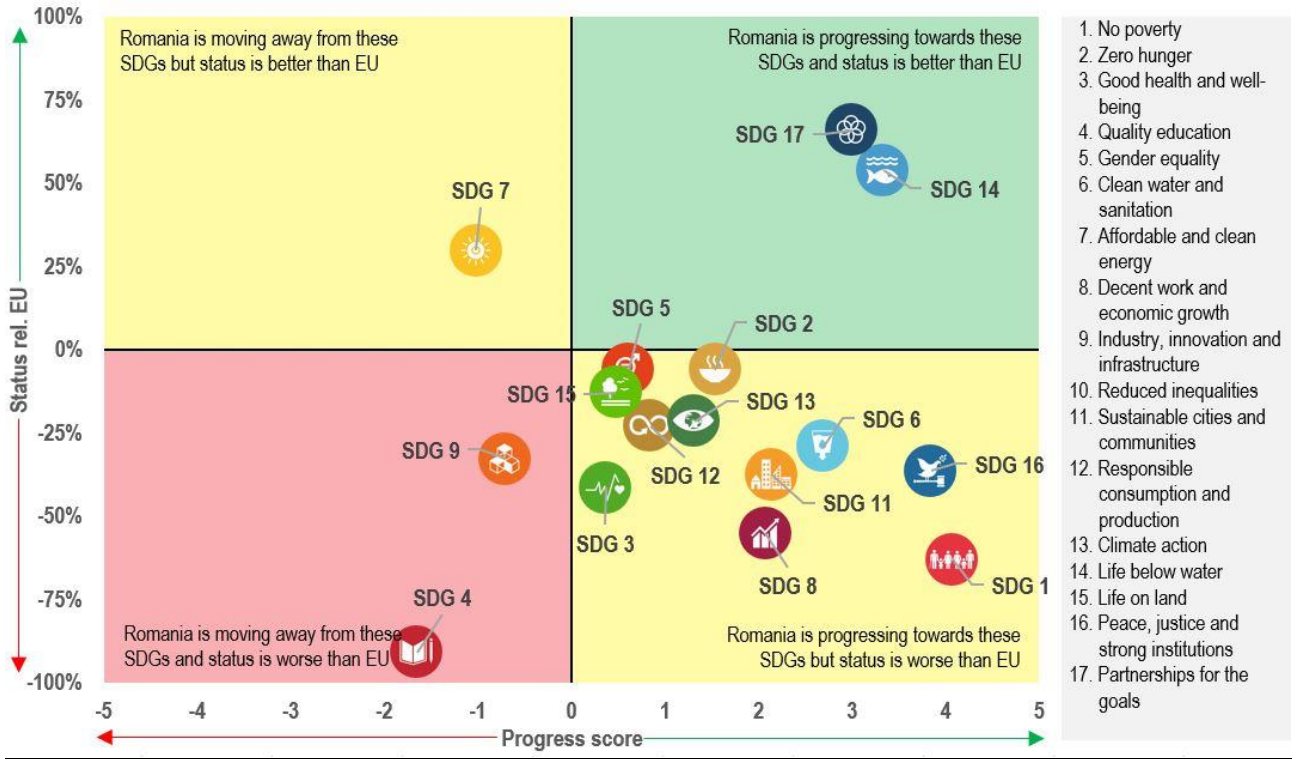
LISTA HĂRȚILOR

A17.1. România, NUTS2: Creșterea PIB-ului pe cap de locuitor (2013-2022) 80

Prezenta anexă evaluează progresele realizate de România în ceea ce privește obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) din perspectiva celor patru dimensiuni ale sustenabilității competitive. Cele 17 ODD și indicatorii aferenți oferă un cadru de politică în temeiul Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU. Scopul ODD este de a pune capăt tuturor formelor de sărăcie, de a lupta împotriva inegalităților și de a combate schimbările climatice și criza ecologică, asigurându-se, în același timp, faptul că nimeni nu este lăsat în urmă. UE și statele sale membre s-au angajat să respecte acest acord-cadru mondial istoric și să joace un rol activ în maximizarea progreselor în direcția atingerii ODD. Graficul de mai jos se bazează pe setul de indicatori ai UE privind ODD, elaborat pentru a monitoriza progresele înregistrate în direcția atingerii ODD în contextul UE.

Deși a înregistrat îmbunătățiri în ceea ce privește mai mulți indicatori ODD referitori la *durabilitatea mediului* (ODD 2, 6, 11, 12, 13, 14 și 15), România se îndepărtează de țintele aferente ODD 7 și 9. România trebuie să recupereze decalajul față de media UE în privința majorității ODD referitoare la durabilitatea mediului, la care realizează progrese (ODD 2, 11, 12, 13 și 15). În ceea ce privește ODD 12 (Consum și producție responsabile), amprenta materiilor prime a fost de 30,5 tone pe cap de locuitor în 2022, comparativ cu media UE de 14,9 tone. România s-a îndepărtat de obiectivul ODD 7 (Energie curată și la prețuri accesibile) și, deși este încă departe, stă mai bine decât UE în ceea ce privește acest ODD în ansamblu. În plus, procentul din populația României care nu își permite să își încălzească locuința în mod adecvat este mai mare decât media UE (15,2 % în 2022; media UE: 9,3 %). România se îndepărtează de țintele

Graficul A1.1: **Progresele realizate de România în direcția îndeplinirii ODD**



Pentru seturile de date detaliate privind diferitele ODD, a se vedea raportul anual al Eurostat intitulat *Sustainable development in the European Union*(Dezvoltarea durabilă în Uniunea Europeană); pentru detalii privind datele specifice fiecărei țări referitoare la progresele pe termen scurt înregistrate de statele membre, a se vedea: Principalele constatări – Indicatori de dezvoltare durabilă – Eurostat (europa.eu). Un stadiu avansat nu înseamnă că o țară este aproape de a atinge un anumit ODD, ci indică faptul că are rezultate mai bune comparativ cu media UE. Punctajul privind progresele înregistrate este o valoare absolută bazată pe tendințele indicatorului din ultimii 5 ani. Calculul nu ia în considerare nicio valoare-țintă, deoarece majoritatea obiectivelor de politică ale UE sunt valabile numai pentru nivelul agregat al UE. În funcție de disponibilitatea datelor pentru fiecare obiectiv, nu sunt prezentate toate cele 17 ODD pentru fiecare țară.

Sursa: Eurostat, ultima actualizare: 25 aprilie 2024. Datele se referă în principal la perioada 2017-2022 sau 2018-2023. Datele privind ODD pot varia de la un raport la altul și de la o anexă la alta din cauza datelor diferite până la care au putut fi colectate informații.

aferente ODD 9 și, de asemenea, trebuie să recupereze decalajul față de media UE.

Deși a înregistrat progrese în ceea ce privește unii indicatori ODD referitori la *echitate* (ODD 4) și la *sănătate și bunăstare* (ODD 3), iar în unele cazuri progrese semnificative (ODD 1 și 8), România se îndepărtează de țintele aferente ODD 5 (Egalitatea de gen) și ODD 7 (Energie curată și la prețuri accesibile). În general, sărăcia și deprivarea au scăzut între 2017 și 2022, deși nevoile nesatisfăcute autoraportate în materie de asistență medicală au crescut ușor, de la 4,7 % la 4,9 % în perioada respectivă. Cu toate acestea, bilanțul României în ceea ce privește egalitatea de gen este îngrijorător, deoarece participarea femeilor pe piața forței de muncă rămâne scăzută: între 2018 și 2023, disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă a crescut de la 18,5 puncte procentuale la 19,1 puncte procentuale, în timp ce în aceeași perioadă la nivelul UE a scăzut de la 11,3 la 10,3 puncte procentuale. În ceea ce privește ODD 7, măsurile din planul de redresare și reziliență sunt menite să sprijine producția de energie curată și renovarea în vederea eficienței energetice.

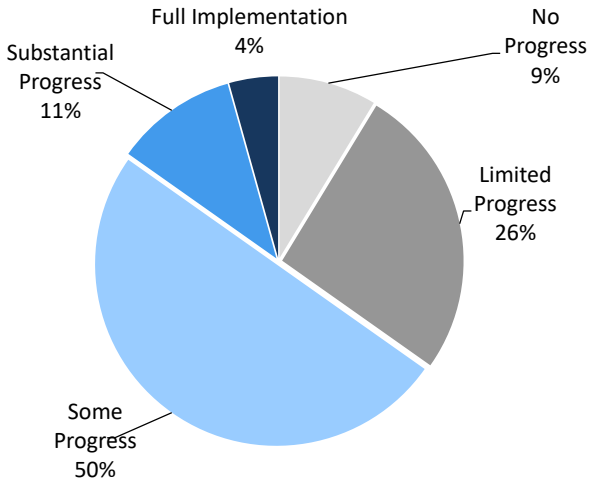
În ceea ce privește ODD referitoare la *productivitate*, România înregistrează îmbunătățiri cu privire la ODD 4 (Educație de calitate) și ODD 8 (Condiții de muncă decente și creștere economică), dar se îndepărtează de obiectivul ODD 9 (Industrie, inovare și infrastructură). În ceea ce privește ODD 8, deși procentul tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare a scăzut de la 21,3 % la 19,3 % în perioada 2018-2023, cifra continuă să fie cu mult peste media UE, care era de 11,2 % în 2023, în scădere de la 13,3 % în 2018. În ceea ce privește educația de calitate (ODD 4), procentul adulților care dețin cel puțin competențe digitale de bază a rămas stabil în perioada 2021-2023, la un nivel de aproximativ 27,7 %. Acesta este semnificativ mai mic decât media UE, care a fost de 55,6 % în 2023, în creștere față de 53,9 % în 2021. De asemenea, România trebuie să recupereze decalajul față de media UE în ceea ce privește ODD 9 (cheltuieli pentru C-D de 0,46 % din PIB; media UE: 2,24 % în 2022). Pentru a aborda provocările legate de productivitate, planul de redresare și reziliență (PNRR) urmărește să creeze o traiectorie profesională completă pentru învățământul tehnic superior, să digitalizeze procesul educațional pentru a îmbunătăți competențele digitale ale studenților și ale cadrelor didactice și să sprijine cercetarea și inovarea.

România înregistrează îmbunătățiri la toți indicatorii ODD referitori la *stabilitatea macroeconomică* (ODD 8, 16 și 17). PIB-ul real pe cap de locuitor al României (ODD 8) a crescut de la 8 910 EUR în 2018 la 10 250 EUR în 2023 – volume înlănțuite (2010) (media UE: 28 940 EUR în 2023). Cu toate acestea, țara se confruntă cu provocări legate de încrederea în instituții, indicele de percepție a corupției situându-se la un nivel de 46 în 2022 (media UE: 64). Scara indicelui variază de la 0 (foarte corupt) la 100 (foarte curat). România are rezultate bune în ceea ce privește ODD 17 (Parteneriate pentru obiective). Se preconizează că PNRR va îmbunătăți și mai mult lupta împotriva corupției și va contribui la creșterea încrederii în administrația publică.

Întrucât ODD formează un cadru general, orice legături cu ODD relevante sunt fie explicate, fie descrise prin pictograme în celelalte anexe.

Comisia a evaluat recomandările specifice pentru perioada 2019-2023 ([15]) adresate României în cadrul semestrului european. Aceste recomandări se referă la o gamă largă de domenii de politică legate de 14 dintre cele 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) (a se vedea anexele 1 și 3). Evaluarea ține seama de măsurile de politică adoptate de România până în prezent ([16]), precum și de angajamentele prevăzute în planul de redresare și reziliență (PNRR) ([17]). În acest stadiu al implementării PNRR, în cazul a 65 % dintre recomandările specifice axate pe aspecte structurale adresate României în perioada 2019-2023 s-au înregistrat cel puțin „unele progrese", în timp ce în cazul a 26 % s-au înregistrat „progrese limitate" (a se vedea graficul A2.1). Pe măsură ce PNRR va continua să fie implementat, se așteaptă ca în anii următori să se obțină progrese considerabile în ceea ce privește abordarea recomandărilor specifice cu caracter structural care au fost adresate țării.

Graficul A2.1: **Progresele realizate de România în ceea ce privește recomandările specifice adresate acestei țări (RST) în 2019-2023 (semestrul european 2024)**



Sursa: Comisia Europeană

([15]) Recomandările specifice României din 2023: EUR-Lex - 32023H0901(23) - RO - EUR-Lex (europa.eu).

Recomandările specifice României din 2022: EUR-Lex - 32022H0901(23) - RO - EUR-Lex (europa.eu)

Recomandările specifice României din 2021: EUR-Lex - 32021H0729(23) - RO - EUR-Lex (europa.eu)
Recomandările specifice României din 2020: EUR-Lex - 32020H0826(23) - RO - EUR-Lex (europa.eu)
Recomandările specifice României din 2019: EUR-Lex - 32019H0905(23) - RO - EUR-Lex (europa.eu)

([16]) Inclusiv acțiunile de politică raportate în programul național de reformă și în rapoartele aferente Mecanismului de redresare și reziliență (MRR) (raportare bianuală cu privire la progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a jaloanelor și a țintelor și care rezultă din evaluarea cererilor de plată).

([17]) Statelor membre li s-a solicitat să abordeze în mod eficace în cadrul planurilor lor de redresare și reziliență toate recomandările relevante specifice fiecărei țări formulate de Consiliu sau o parte semnificativă a acestora. Evaluarea recomandărilor specifice țării prezentată aici ține cont de gradul de punere în aplicare a măsurilor incluse în PNRR și a măsurilor instituite în afara PNRR la momentul evaluării. În privința măsurilor prevăzute în anexa la Decizia adoptată de punere în aplicare a Consiliului privind aprobarea evaluării PNRR care nu au fost încă adoptate sau puse în aplicare, dar care se consideră că au fost anunțate în mod credibil, în conformitate cu metodologia de evaluare a recomandărilor specifice fiecărei țări, se utilizează mențiunea „progrese limitate". Odată puse în aplicare, aceste măsuri pot conduce la „unele progrese/progrese substanțiale sau la punerea în aplicare deplină", în funcție de relevanța lor.

Tabelul A2.1: **Tabel recapitulativ privind RST în 2019-2023**

Romania	Assessment in May 2024*	RRP coverage of CSRs until 2026**	Relevant SDGs
2019 CSR 1	**Limited progress**		
Ensure compliance with the Council recommendation of 14 June 2019 with a view to correcting the significant deviation from the adjustment path toward the medium-term budgetary objective.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
Ensure the full application of the fiscal framework.	No progress		SDG 8, 16
Strengthen tax compliance and collection.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022	SDG 8, 16
2019 CSR 2	**Substantial progress**		
Safeguard financial stability and the robustness of the banking sector.	Substantial progress		SDG 8
Ensure the sustainability of the public pension system and	Substantial progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 8
the long-term viability of the second pillar pension funds.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022	SDG 8
2019 CSR 3	**Some progress**		
Improve the quality and inclusiveness of education, in particular for Roma and other disadvantaged groups.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and 2022	SDG 4, 8, 10
Improve skills, including digital, notably by increasing the labour market relevance of vocational education and training and higher education.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022	SDG 4
Increase the coverage and quality of social services and	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022	SDG 1, 2,10
complete the minimum inclusion income reform.	Substantial progress	Relevant RRP measures planned as of 2022	SDG 1, 2, 10
Improve the functioning of social dialogue.	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022	SDG 8
Ensure minimum wage setting based on objective criteria, consistent with job creation and competitiveness.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2024	SDG 8
Improve access to and cost-efficiency of healthcare, including through the shift to outpatient care.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 3
2019 CSR 4	**Some progress**		
Focus investment-related economic policy on transport, notably on its sustainability, low carbon energy and energy efficiency, environmental infrastructure as well as innovation, taking into account regional disparities.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13
Improve preparation and prioritisation of large projects and accelerate their implementation.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 16
Improve the efficiency of public procurement and ensure full and sustainable implementation of the national public procurement strategy.	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2023	SDG 9
2019 CSR 5	**Some progress**		
Ensure that legilsative initiatives do not undermine legal certainty by improving the quality and predictability of decision-making, including by appropriate stakeholder consultations, effective impact assessments and streamlined administrative procedures.	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022	SDG 16
Strengthen the corporate governance of state-owned enterprises.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 9
2020 CSR 1	**Limited progress**		
Pursue fiscal policies in line with the Council's recommendation of 3 April 2020, while taking all necessary measures to effectively address the pandemic, sustain the economy and support the ensuing recovery.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
Avoid the implementation of permanent measures that would endanger fiscal sustainability.	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022	SDG 8, 16
Strengthen the resilience of the health system, including in the areas of health workers and medical products, and improve access to health services.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022	SDG 3
2020 CSR 2	**Some progress**		
Provide adequate income replacement and	Full implementation		SDG 1, 2, 10
extend social protection measures and	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022	SDG 1, 2, 10
extend access to essential services for all.	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 1, 2, 10
Mitigate the employment impact of the crisis by developing flexible working arrangements and activation measures.	Substantial progress	Relevant RRP measures planned as of 2024	SDG 8
Strengthen skills and digital learning and	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022	SDG 4
ensure equal access to education.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and 2022 and planned as of 2023	SDG 4, 8, 10

(Continuare pe pagina următoare)

Tabel (continuare)

2020 CSR 3	**Some progress**		
Ensure liquidity support to the economy benefiting businesses and households, particularly small and medium-sized enterprises and the self-employed.	Full implementation	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022	SDG 8, 9
Front-load mature public investment projects and	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022 and 2023	SDG 8, 16
promote private investment to foster the economic recovery.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022	SDG 8, 9
Focus investment on the green and digital transition, in particular on sustainable transport,	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022	SDG 11
digital service infrastructure,	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 9
clean and efficient production and use of energy and environmental infrastructure, including in the coal regions.	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022 and 2023	SDG 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13
2020 CSR 4	**Limited progress**		
Improve the quality and effectiveness of public administration and	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022 and 2023	SDG 16
improve the predictability of decision-making, including through an adequate involvement of social partners.	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2022	SDG 16
2021 CSR 1	**Not relevant anymore**		
Pursue fiscal policies in line with the Council Recommendation of 18 June 2021 with a view to bringing an end to the situation of an excessive government deficit in Romania.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
2022 CSR 1	**No progress**		
Pursue fiscal policies in line with the Council Recommendation of 18 June 2021 with a view to bringing an end to the situation of an excessive government deficit in Romania.	No progress	Not applicable	SDG 8, 16
2022 CSR 2			
Proceed with the implementation of its recovery and resilience plan, in line with the milestones and targets included in the Council Implementing Decision of 3 November 2021.	RRP implementation is monitored by assessing RRP payment requests and analysing reports published twice a year on the achievement of the milestones and targets. These are to be reflected in the country reports.		
Swiftly finalise the negotiations with the Commission on the 2021-2027 cohesion policy programming documents with a view to starting their implementation.	Progress on the cohesion policy programming documents is monitored under the EU cohesion policy.		
2022 CSR 3	**Some progress**		
Reduce overall reliance on fossil fuels.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021	SDG 7, 9, 13
Facilitate the further expansion of sustainable energy production by accelerating the development of renewables,	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022	SDG 7, 9, 13
upgrading energy transmission grids and increasing interconnection with neighboring Member States.	Limited progress	Not applicable	SDG 7, 9, 13
Increase the pace and ambition of renovations to advance the energy efficiency of the building stock.	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022	SDG 7
2023 CSR 1	**Limited progress**		
Pursue fiscal policies in line with the Council Recommendation of 18 June 2021 with a view to bringing an end to the situation of an excessive government deficit in Romania by 2024, and to strengthen Romania's external position.	No progress	Not applicable	SDG 8, 16
Wind down the emergency energy support measures in force, using the related savings to reduce the government deficit, as soon as possible in 2023 and 2024. Should renewed energy price increases necessitate new or continued support measures, ensure that these are targeted at protecting vulnerable households and firms, fiscally affordable, and preserve incentives for energy savings.	Limited progress	Not applicable	SDG 8, 16
Preserve nationally financed public investment and ensure the effective absorption of RRF grants and other EU funds, in particular to foster the green and digital transitions.	Substantial progress	Not applicable	SDG 8, 16
For the period beyond 2024, continue to pursue a medium-term fiscal strategy of gradual and sustainable consolidation, combined with investments and reforms conducive to higher sustainable growth, to achieve a prudent medium-term fiscal position.	No progress	Not applicable	SDG 8, 16
2023 CSR 2			
Ensure an effective governance and strengthen the administrative capacity to allow for a continued swift and steady implementation of the recovery and resilience plan. Swiftly finalise the REPowerEU chapter with a view to rapidly starting its implementation. Proceed with the speedy implementation of cohesion policy programmes, in close complementarity and synergy with the recovery and resilience plan.	RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy programming is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.		

(Continuare pe pagina următoare)

Tabel (continuare)

2023 CSR 3	**Some progress**		
Reduce reliance on fossil fuels and	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021	SDG 7, 9, 13
accelerate the energy transition, in particular by deploying renewable energy faster and improving grid capacity to allow new capacity to operate in the market.	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021	SDG 7, 9, 13
Increase energy efficiency and the ambition of building renovation efforts, including by providing better access to information and sustainable finance options.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021	SDG 7
Step up policy efforts aimed at the provision and acquisition of skills and competences needed for the green transition.	Limited progress	Relevant RRP measures being planned as of 2024	SDG 4

Notă:

* A se vedea nota de subsol ([18]).

** Măsurile din PNRR incluse în acest tabel contribuie la punerea în aplicare a recomandărilor specifice țării. Cu toate acestea, ar putea fi necesare și alte măsuri decât cele prevăzute în PNRR pentru a aplica integral recomandările specifice țării și a aborda provocările subiacente. Măsurile indicate ca fiind „în curs de punere în aplicare" sunt doar cele incluse în cererile de plată din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență care au fost depuse și apoi evaluate în mod pozitiv de către Comisia Europeană.

Sursa: Comisia Europeană.

Prezenta anexă oferă o imagine de sinteză a implementării de către România a planului său de redresare și reziliență (PNRR), după jumătatea perioadei de valabilitate a Mecanismului de redresare și reziliență (MRR). MRR s-a dovedit a fi esențial pentru redresarea UE în urma pandemiei de COVID-19 și pentru accelerarea dublei tranziții verzi și digitale, adaptându-se în același timp la evoluțiile geopolitice și economice și consolidând reziliența la șocuri viitoare. De asemenea, MRR contribuie la punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU și la abordarea recomandărilor specifice fiecărei țări (a se vedea anexa 2).

PNRR pregătește terenul pentru plata a până la 13,6 miliarde EUR sub formă de granturi și a 14,9 miliarde EUR sub formă de împrumuturi în cadrul MRR în perioada 2021-2026, ceea ce reprezintă 8,8 % din PIB-ul României ([18]). La jumătatea lunii mai 2024, României i-au fost plătite 9,4 miliarde EUR în cadrul MRR, din care 5,8 miliarde EUR sub formă de granturi și 3,6 miliarde EUR sub formă de împrumuturi.

România are încă la dispoziție granturi și împrumuturi în valoare de 19 miliarde EUR din MRR. Această sumă va fi plătită după evaluarea îndeplinirii viitoare a celor 448 de jaloane și ținte rămase ([19]) incluse în decizia de punere în aplicare a Consiliului ([20]), înainte de termenul de 2026 stabilit pentru MRR.

Progresele realizate de România în ceea ce privește implementarea planului său sunt înregistrate în Tabloul de bord privind Mecanismul de redresare și reziliență ([21]). Tabloul de bord oferă o imagine de ansamblu asupra progreselor înregistrate în punerea în aplicare a MRR în ansamblu. Graficele A3.1 și A3.2 prezintă situația actuală, astfel cum este reflectată în tabloul de bord.

PNRR-ul României include un capitol privind REPowerEU pentru eliminarea treptată a dependenței sale de combustibilii fosili din Rusia, pentru diversificarea aprovizionării sale cu energie și pentru producerea unei cantități mai mari de energie curată în următorii ani. Pentru a demara punerea în aplicare a capitolului privind REPowerEU, la 25 ianuarie 2024 au fost plătite 288 de milioane EUR cu titlu de prefinanțare. Acest lucru a contribuit la lansarea unor reforme relevante, cum ar fi înființarea ghișeului unic pentru renovări și utilizarea surselor regenerabile de energie de către prosumatori.

Planul pune un accent puternic pe tranziția verde, alocând 44,2 % din fondurile disponibile pentru măsuri care sprijină obiectivele climatice și 21,9 % din alocarea sa totală pentru sprijinirea tranziției digitale. De asemenea, acesta menține o dimensiune socială puternică prin măsuri de protecție socială, în special în ceea ce privește sprijinul pentru copiii care provin din familii vulnerabile, persoanele cu handicap și persoanele în vârstă, precum și punerea în aplicare a venitului minim de incluziune.

Tabelul A3.1: **Date esențiale din PNRR-ul României**

Initial plan CID adoption date	29 October 2021
Scope	Revised plan with REPowerEU chapter
Last major revision	8 December 2023
Total allocation	EUR 13.6 billion in grants and EUR 14.9 billion in loans (8.8% of 2023 GDP)
Investments and reforms	111 investments and 66 reforms
Total number of milestones and targets	518
Fulfilled milestones and targets	70 (13.5% of total)

Sursa: Tabloul de bord privind Mecanismul de redresare și reziliență

Cu două cereri de plată finalizate, implementarea de către România a planului său de redresare și reziliență suferă întârzieri semnificative. Comisia a evaluat

([18]) Informațiile privind PIB-ul se bazează pe datele din 2023. Sursa: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en

([19]) Se consideră că s-a atins în mod satisfăcător un jalon sau o țintă de îndată ce statul membru a prezentat Comisiei dovada faptului că a atins jalonul sau ținta, iar Comisia a emis o evaluare pozitivă printr-o decizie de punere în aplicare.

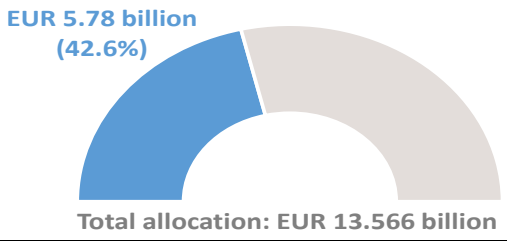
([20]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12319-2021-ADD-1/ro/pdf

([21]) https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

pozitiv prima cerere de plată a României, ținând seama de avizul Comitetului economic și financiar. Acest lucru a condus la plata a 2,6 miliarde EUR sub formă de sprijin financiar la 27 octombrie 2022 ([22]). Cele 21 de jaloane și ținte aferente au vizat reforme și investiții în domeniul mobilității durabile, al decarbonizării, al auditului și controlului, al educației și al sănătății, precum și etapele preliminare ale reformei fiscale și a celei a pensiilor, printre altele.

Cea mai recentă cerere de plată, care a fost evaluată pozitiv de Comisie la 27 iunie 2023, a condus la plata a 2,8 miliarde EUR la 29 septembrie 2023. Plata a reflectat evaluarea pozitivă a 49 dintre cele 51 de jaloane și ținte referitoare, printre altele, la digitalizarea asistenței medicale, asigurarea de locuințe la prețuri accesibile, cultura, mediul de afaceri, decarbonizarea transporturilor și prevenirea incendiilor în mediul rural. Celelalte două jaloane privind investițiile în energie nu fuseseră îndeplinite în mod satisfăcător. Prin urmare, Comisia a activat procedura de „suspendare a plăților", prevăzută la articolul 24 alineatul (6) din Regulamentul privind MRR. După furnizarea de dovezi în termenul prevăzut în dispozițiile Regulamentului privind MRR, Comisia va evalua îndeplinirea satisfăcătoare a jaloanelor și, dacă este cazul, va ridica suspendarea plății.

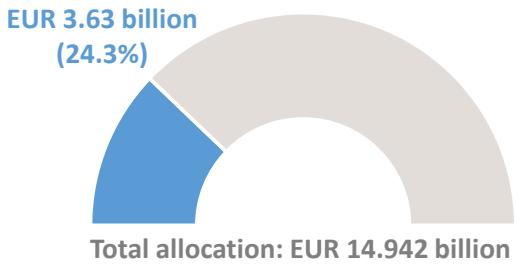
Graficul A3.1: **Total granturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență**



Notă: Acest grafic prezintă cuantumul granturilor, inclusiv al prefinanțării, plătite până în prezent în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență. Granturile sunt contribuții financiare nerambursabile. Cuantumul total al granturilor acordate fiecărui stat membru este determinat în baza unei chei de repartizare și a costului total estimat în planul de redresare și reziliență respectiv.
Sursa: Tabloul de bord privind Mecanismul de redresare și reziliență

([22]) Atunci când se efectuează plățile solicitate, prefinanțarea este lichidată proporțional. Sumele nete sunt menționate aici.

Graficul A3.2: **Total împrumuturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență**



Sursa: Tabloul de bord privind Mecanismul de redresare și reziliență

De la 15 mai 2024, Comisia colaborează cu România pentru a evalua cea de a treia cerere de plată. Tabelul A3.2 evidențiază unele măsuri relevante realizate până în prezent și unele care vor fi puse în aplicare înainte de 2026 pentru a face economia României mai verde, mai digitală, mai favorabilă incluziunii și mai rezilientă.

Tabelul A3.2: **Măsuri din planul de redresare și reziliență al României**

Reforms and investments implemented
• Reform of the compulsory education system to prevent and reduce early school leaving • Development of the architecture of a government cloud system • Reform of the long-term care system
Upcoming reforms and investments
• New minimum wage setting mechanism • Modernization of railways • Energy efficiency one-stop-shops for citizens

Sursa: FENIX

Instrumentele de finanțare ale UE furnizează resurse considerabile pentru redresare și creștere economică statelor membre ale UE. Pe lângă finanțarea în valoare de 28,5 miliarde EUR din Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) descrisă în anexa 3, fondurile politicii de coeziune a UE ([23]) furnizează României 31 de miliarde EUR pentru perioada 2021-2027 ([24]). Sprijinul combinat din partea acestor două instrumente reprezintă aproximativ 18,33 % din PIB-ul țării pentru 2023, comparativ cu media UE de 5,38 % din PIB ([25]). Politica de coeziune sprijină dezvoltarea regională, convergența economică, socială și teritorială și competitivitatea prin investiții pe termen lung, în conformitate cu prioritățile UE și cu strategiile naționale și regionale.

În perioada de programare 2014-2020, fondurile politicii de coeziune au stimulat competitivitatea României, cu realizări concrete obținute în special în domeniul cercetării și inovării, al apei și canalizării, al eficienței energetice, al serviciilor de sănătate și al competențelor. Până la sfârșitul perioadei de eligibilitate, în decembrie 2023, fondurile politicii de coeziune pentru perioada 2014-2020 ([26]) au pus la dispoziția României 24,1 miliarde EUR ([27]), din care 16,5 miliarde EUR au fost plătite din martie 2020, când a început pandemia de COVID-19, până în prezent ([28]). Printre realizările fondurilor politicii de coeziune din cursul perioadei de programare s-au numărat sprijinirea C-D, conectarea la serviciile de alimentare cu apă și de canalizare pentru 900 000 de persoane, îmbunătățirea eficienței energetice pentru 60 000 de gospodării și îmbunătățirea serviciilor de sănătate pentru 2,2 milioane de persoane. În plus, programul REACT-EU a contribuit la atenuarea impactului pandemiei de COVID-19, de exemplu prin granturi acordate IMM-urilor și prin achiziționarea de echipamente medicale și informatice. Au fost utilizate mecanisme de flexibilitate SAFE pentru rambursarea cupoanelor valorice destinate gospodăriilor vulnerabile pentru a acoperi costurile energiei. În aceeași perioadă, peste 1,9 milioane de participanți, inclusiv din medii vulnerabile, au beneficiat de 4,5 miliarde EUR din Fondul social european, care i-au ajutat să aibă acces la formare, să dobândească calificări și să își îmbunătățească rezultatele în materie de ocupare a forței de muncă. Aproximativ 500 de milioane EUR din fonduri UE au fost cheltuite pentru sprijin material și ajutor pentru persoanele cele mai defavorizate. De exemplu, peste 600 000 de persoane vulnerabile au primit cupoane valorice pentru alimente și mese calde.

În actuala perioadă de programare (2021-2027), politica de coeziune va stimula și mai mult competitivitatea României, tranziția verde și coeziunea socială, îmbunătățind condițiile de viață și de muncă ale cetățenilor României. Fondul european de dezvoltare regională și Fondul de coeziune vor stimula inovarea și digitalizarea prin sprijinirea a peste 20 000 de întreprinderi și digitalizarea a peste 400 de instituții publice. Sunt planificate investiții semnificative pentru îmbunătățirea alimentării cu apă a peste 650 000 de persoane. În plus, Fondul pentru o tranziție justă va ajuta lucrătorii și întreprinderile din șase județe cu emisii ridicate de dioxid de carbon (Hunedoara, Dolj, Gorj, Prahova, Mureș și Galați) să găsească noi locuri de muncă și competențe. Acesta va sprijini peste 5 800 de întreprinderi, va forma aproape 30 000 de lucrători și va ajuta aproape 7 000 de lucrători șomeri să își găsească un loc de muncă. Fondul social european Plus (FSE+) va sprijini modernizarea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă cu 216 milioane EUR și va contribui la dezvoltarea competențelor a peste 350 000 de persoane pentru a le permite să dobândească noi calificări, inclusiv în domenii legate de tranziția verde și de cea digitală. Aceste măsuri îi vor ajuta pe oameni să depășească mai bine provocările tranziției verzi și ale celei digitale. FSE+ va contribui la implementarea planului de acțiune privind Garanția europeană pentru copii în

([23]) În perioada 2021-2027, fondurile politicii de coeziune includ Fondul de coeziune, Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus și Fondul pentru o tranziție justă.

([24]) Nu sunt incluse în figură programele de cooperare teritorială europeană (CTE). În perioada 2021-2027, investițiile totale, inclusiv finanțarea națională, se ridică la 46,6 miliarde EUR.

([25]) Finanțarea MRR include atât granturi, cât și împrumuturi, după caz. Media UE este calculată pentru fondurile politicii de coeziune, cu excepția programelor CTE. Cifrele privind PIB-ul se bazează pe datele Eurostat pentru 2022.

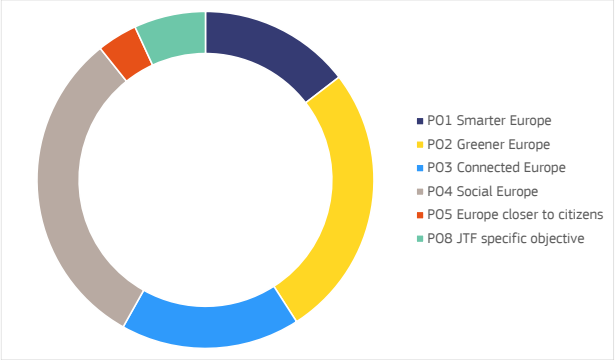
([26]) În perioada 2014-2020, fondurile politicii de coeziune au inclus Fondul de coeziune, Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european și inițiativa „Locuri de muncă pentru tineri". Sunt incluse aici alocările din cadrul REACT-EU, dar nu și programele CTE.

([27]) În perioada 2014-2020, investițiile totale, inclusiv finanțarea națională, s-au ridicat la 28,5 miliarde EUR.

([28]) Data limită: 14 mai 2024.

România, de care vor beneficia peste 700 000 de copii și tineri vulnerabili. Sprijinul alimentar și material va ajunge la peste 1,8 milioane de persoane defavorizate. În domeniul educației, FSE+ va contribui cu 1,6 miliarde EUR la măsuri de îmbunătățire a calității, a incluziunii și a relevanței educației pentru piața forței de muncă. Prin această activitate, politica de coeziune contribuie în mod substanțial la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) ale ONU în România, în special a ODD 9 (Industrie, inovare, infrastructură), ODD 8 (Condiții de muncă decente și creștere economică) și ODD 1 (Fără sărăcie).

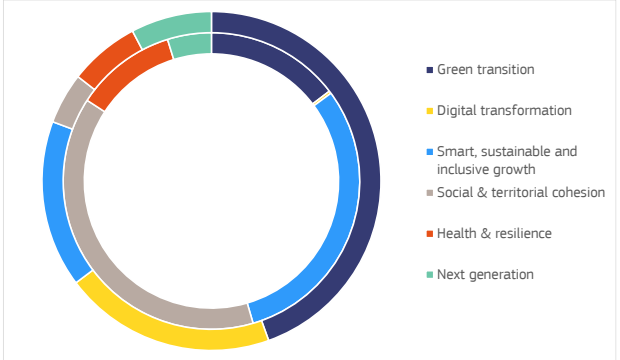
Graficul A4.1: **Distribuția finanțării politicii de coeziune între obiectivele de politică în România**



Sursa: Comisia Europeană

Prin acțiuni combinate, politica de coeziune și planul de redresare și reziliență (PNRR) au efecte care se consolidează reciproc în România. De exemplu, în ceea ce privește gospodărirea apelor, fondurile politicii de coeziune finanțează colectarea apelor reziduale în întreaga țară, în timp ce planul de redresare și reziliență al României se axează pe zonele urbane cu o populație de cel mult 2 000 de locuitori. Împreună, politica de coeziune și PNRR consolidează și accesul cetățenilor la sistemul de asistență medicală al țării. O prioritate a programului de sănătate al politicii de coeziune este acordarea de sprijin unităților de asistență medicală ambulatorie și unităților medicale care vor pune în aplicare programe de screening pentru populație, în vederea diagnosticării și tratamentului. În paralel, atât programele politicii de coeziune, cât și PNRR vizează îmbunătățirea accesului persoanelor din zonele defavorizate și marginalizate la asistență medicală de bază și îmbunătățirea accesului persoanelor cu handicap și cu nevoi de îngrijire pe termen lung la servicii de îngrijire în comunitate sau la domiciliu. PNRR și FSE+ contribuie la punerea în aplicare a unui program național de combatere a abandonului școlar timpuriu. În plus, sinergiile dintre politica de coeziune și MRR sunt vizibile și în domeniul incluziunii sociale, de exemplu în cadrul măsurilor de prevenire a separării copiilor de familiile lor aflate în situații vulnerabile. O reformă prevăzută în PNRR a creat cadrul juridic pentru sprijinirea familiilor, iar politica de coeziune va finanța centre multifuncționale de recreere și educație pentru copii, precum și servicii care să prevină separarea și să sprijine dezinstituționalizarea. Graficele A4.1 și A4.2 ilustrează contribuția finanțării politicii de coeziune și a PNRR pentru fiecare obiectiv de politică.

Graficul A4.2: **Distribuția finanțării MRR pentru fiecare pilon în România**



(1) Fiecare măsură din PNRR contribuie la atingerea obiectivelor a doi dintre cei șase piloni de politică ai MRR. Contribuția primară este indicată în cercul exterior, iar contribuția secundară este indicată în cercul interior. Fiecare contribuție reprezintă 100 % din fondurile MRR. Prin urmare, contribuția totală la toți pilonii prezentată în această diagramă se ridică la 200 % din fondurile MRR alocate României.

Sursa: Comisia Europeană

Instrumentul de sprijin tehnic (IST) ajută România să investească în administrația sa publică și să creeze un mediu mai propice pentru investițiile UE și naționale. IST a finanțat în România, începând din 2016, proiecte pentru conceperea și punerea în aplicare a unor reforme de stimulare a creșterii economice. Sprijinul acordat în 2023 a inclus acțiuni pentru: implementarea unei scheme de sprijin pentru energia din surse regenerabile; punerea în aplicare a cadrului de gestionare a riscurilor economice, sociale și de guvernanță pentru sectorul financiar și îmbunătățirea eficienței activității de control fiscal. Asistența din partea IST a contribuit la pregătirea planurilor teritoriale pentru o tranziție justă. De asemenea, IST ajută România să își sporească capacitatea generală de a pune în aplicare reforme și investiții specifice incluse în PNRR, cum ar fi investițiile pentru sistemul său de

identificare electronică (eID). În plus, prin intermediul a două proiecte IST implementate în anii precedenți a fost dezvoltat și pilotat un mecanism de identificare a școlilor care prezintă un risc ridicat de părăsire timpurie a școlii, astfel încât să poată fi puse în aplicare măsuri de remediere adecvate.

România primește finanțare și din partea altor instrumente ale UE, inclusiv cele enumerate în tabelul A4.1.

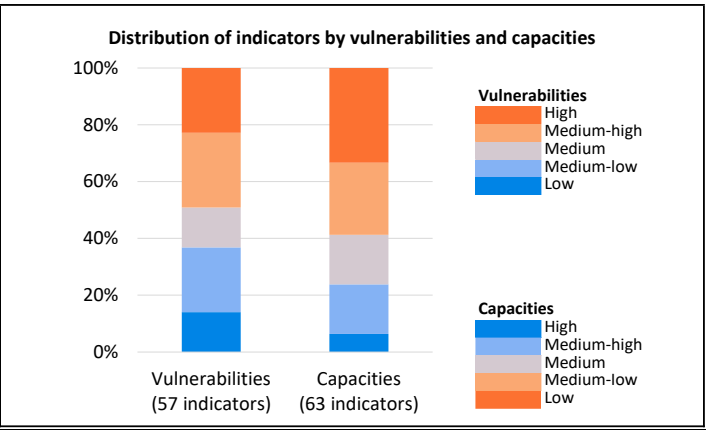
Tabelul A4.1: **Sprijinul din partea instrumentelor UE în România**

EU grants			
	Amount 2014-2020 (EUR million)		Amount 2021-2027 (EUR million)
Cohesion policy	24 100.0		31 000.0
RRF grants (1)	-		13 566.1
Public sector loan facility (grant component) (2)	-		162.3
Common agricultural policy (3)	25 715.8		14 969.6
EMFF/EMFAF (4)	223.3		162.5
Connecting Europe Facility (5)	1 151.6		893.8
Horizon 2020 / Horizon Europe (6)	301.4		211.8
LIFE programme (7)	19.2		10.8
EU guarantees			
	EU Guarantee (EUR million)		Volume of operations (EUR million)
European Fund for Strategic Investment 2015-2020 (8)	396.8		1 039.6
InvestEU 2021-2027 (9)	709.9		1 965.4
EU loans			
	Period	Total amount available (EUR million)	Disbursed amount (EUR million)
SURE (10)	2020-2022	3 000.0	3 000.0
RRF	2021-2026	14 942	3 630.0

(1) Perioada de punere în aplicare a MRR este 2021-2026.
(2) Perioada de programare a facilității de împrumut pentru sectorul public este 2021-2025, iar suma reflectă cota națională din componenta sa de grant rezervată până la sfârșitul perioadei.
(3) Perioadele de programare ale politicii agricole comune sunt 2014-2022 și 2023-2027.
(4) FEPAM – Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, FEAMPA – Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură.
(5) Datele privind Mecanismul pentru interconectarea Europei acoperă transporturile și energia și au data-limită de 15 mai 2024.
(6) Datele privind programul Orizont Europa (2021-2027) au data-limită de 13 mai 2024.
(7) Datele pentru perioada 2021-2027 aferente programului LIFE au data-limită de 15 mai 2024.
(8) Cuantumul garanției UE semnate în cadrul componentei pentru infrastructură și inovare a FEIS a fost calculat pe baza valorii semnate a operațiunilor și a multiplicatorului intern mediu, astfel cum a fost raportat de BEI (data-limită este 31 decembrie 2023).
(9) Cuantumul garanției UE și al volumului operațiunilor semnate din cadrul InvestEU include compartimentul pentru UE, precum și compartimentele pentru statele membre (data-limită este 31 decembrie 2023).
(10) SURE – Instrumentul european de sprijin temporar pentru atenuarea riscurilor de șomaj într-o situație de urgență.
Sursa: Comisia Europeană

Tabelul A5.1: **Indicii de reziliență aferenți tuturor dimensiunilor pentru România și UE-27**

Dimension		RO 2023 RDB	RO 2024 RDB	EU-27 2024 RDB
Overall resilience	Vulnerabilities			
	Capacities			
Social and economic	Vulnerabilities			
	Capacities			
Green	Vulnerabilities			
	Capacities			
Digital	Vulnerabilities			
	Capacities			
Geopolitical	Vulnerabilities			
	Capacities			



(1) Indicii sintetici agregă situația privind reziliența relativă a țărilor pentru toți indicatorii luați în considerare. Pentru un indicator, situația relativă a fiecărei țări în ultimul an disponibil este comparată cu colectarea valorilor indicatorului respectiv pentru toate statele membre și pentru toți anii din perioada de referință.

Sursa: Tablourile de bord privind reziliența – versiunea din primăvara anului 2024, date până în 2022

Prezenta anexă utilizează tablourile de bord privind reziliența ale Comisiei ([29]) pentru a arăta capacitățile de reziliență și vulnerabilitățile relative ale României ([30]), care pot fi relevante pentru transformarea societală, economică, digitală și verde, și pentru a face față șocurilor și provocărilor geopolitice viitoare. ([31])

Conform setului de indicatori de reziliență al RDB, România prezintă vulnerabilități generale medii (la același nivel cu media UE) și capacități generale medii-scăzute (sub media UE). Rezultatele României sunt reflectate de distribuția indicatorilor: aproximativ 55 % dintre indicatorii săi de vulnerabilitate se situează între nivelul scăzut și cel mediu, iar 60 % dintre indicatorii săi de capacitate se situează la nivel scăzut și mediu-scăzut. Reziliența generală și cea mai mare parte a rezilienței specifice pe dimensiuni au rămas neschimbate față de anul precedent.

În ceea ce privește dimensiunea socială și economică, **România are un mare potențial de a-și reduce vulnerabilitățile, sporindu-și în același timp capacitățile.** Vulnerabilitățile sociale și economice sunt medii-ridicate, determinate de unii indicatori care prezintă cele mai mari provocări din UE: rata riscului de sărăcie sau de excluziune socială, dispersia regională a veniturilor gospodăriilor și numărul tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare. România are un potențial și mai mare de a-și îmbunătăți capacitățile, care se situează sub media UE. Domeniile în care aceasta și-ar putea îmbunătăți capacitățile sunt cheltuielile publice și impactul transferurilor sociale asupra reducerii sărăciei, ambele fiind cele mai scăzute din UE. Indicatorii pentru învățare și competențe, cum sunt participarea adulților la procesul de învățare, punctajele medii ale testelor din cadrul Programului pentru evaluarea internațională a elevilor (PISA) și participarea copiilor sub 3 ani la sistemele de îngrijire formală sunt printre cele mai scăzute din UE. Din cauza vulnerabilităților medii-ridicate și a capacităților scăzute, dimensiunea socială și economică a României este cea mai mare provocare în materie de reziliență, fără să se înregistreze îmbunătățiri de la un an la altul.

([29]) https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_ro. Reziliența este definită ca fiind capacitatea nu numai de a face față provocărilor și de a găsi soluții pentru acestea, ci și de a realiza tranziții într-un mod durabil, echitabil și democratic. Raportul de analiză prospectivă strategică din 2020: *Drumul de parcurs către o Europă mai rezilientă* [COM(2020) 493].

([30]) Prin vulnerabilități se înțeleg aspectele care pot amplifica impactul negativ al crizelor și al tranzițiilor sau obstacolele care pot împiedica realizarea obiectivelor strategice pe termen lung, în timp ce capacitățile se referă la factorii favorizanți sau posibilitățile de a face față crizelor și schimbărilor structurale și de a gestiona tranzițiile.

([31]) Prezenta anexă este legată de anexa 1 privind ODD, de anexa 6 privind Pactul verde, de anexa 8 privind tranziția echitabilă către neutralitatea climatică, de anexa 9 privind productivitatea, eficiența și circularitatea resurselor, de anexa 10 privind tranziția digitală și de anexa 14 privind Pilonul european al drepturilor sociale.

În ceea ce privește dimensiunea verde, **România prezintă vulnerabilități medii-scăzute, peste media UE, și capacități medii-scăzute, sub media UE (medie-ridicată).** Printre vulnerabilitățile sale se numără faptul că țara continuă să se confrunte cu un consum relativ ridicat de materii prime pe cap de locuitor, iar în ceea ce privește capacitățile, are un nivel scăzut de utilizare durabilă a resurselor (productivitatea resurselor, utilizarea circulară a materialelor) și puține pierderi asigurate ca urmare a unor evenimente climatice extreme.

România rămâne în urma restului UE în ceea ce privește dimensiunea digitală, cu vulnerabilități medii-ridicate și capacități medii-scăzute. Printre principalele sale provocări se numără disponibilitatea serviciilor publice digitale și accesul la acestea, precum și proporția ridicată și în creștere a angajaților care nu lucrează de la distanță și proporția ridicată a întreprinderilor care nu dispun de programe de formare în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC). De asemenea, țara are capacități digitale scăzute, înregistrând unul dintre cele mai scăzute niveluri de alfabetizare digitală din UE în rândul adulților și al tinerilor și unul dintre cele mai scăzute niveluri de conștientizare în domeniul securității cibernetice și de utilizare a asistenței medicale digitale.

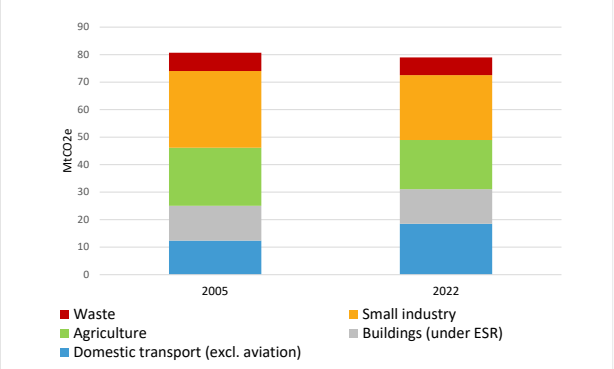
În ceea ce privește dimensiunea geopolitică, România are vulnerabilități relativ scăzute în comparație cu media UE, iar capacitățile sale rămân sub media UE. Motivele vulnerabilităților sale medii-scăzute sunt amprenta scăzută a materiilor prime metalice pe cap de locuitor în România, dependența sa scăzută de importuri de materiale energetice și concentrarea scăzută a furnizorilor de purtători de energie, a partenerilor din lanțul valoric și a partenerilor de export din afara UE. Motivele pentru care capacitățile sale sunt, în general, medii-scăzute – sub media UE – sunt integrarea financiară scăzută, deschiderea comercială scăzută în afara UE și nivelurile scăzute ale afluxului de migranți și ale integrării pe piețele forței de muncă din România. Cu toate acestea, evoluțiile actuale legate de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei fac necesară o mai mare concentrare asupra consolidării rezilienței sale globale.

România a înregistrat progrese în ceea ce privește tranziția verde, fiind necesare mai multe acțiuni pentru a specifica politicile necesare pentru a-și atinge obiectivul de partajare a eforturilor pentru 2030, pentru a aborda emisiile de gaze cu efect de seră generate de transportul rutier și pierderile potențiale cauzate de pericolele climatice, economia circulară și alte domenii. Prezenta anexă oferă o imagine de sinteză a aspectelor legate de climă, energie și mediu ale tranziției din România ([32]).

Proiectul de plan național privind energia și clima (PNEC) actualizat al României oferă doar informații foarte generale cu privire la investițiile necesare pentru atingerea obiectivelor sale în materie de climă și energie pentru 2030. Deși planul prezintă unele cifre, informațiile nu sunt consecvente între sectoare și nu sunt detaliate. Planul cartografiază principalele surse de finanțare disponibile la nivelul UE, la nivel național și local pentru majoritatea acțiunilor de politică, indicând o dependență semnificativă de investițiile private și de parteneriatele public-privat. Întrucât pentru majoritatea acțiunilor nu sunt specificate nevoile de finanțare, eventualele deficite de finanțare nu pot fi identificate ([33]).

Având în vedere politicile și măsurile planificate în prezent, se preconizează că România nu își va atinge obiectivul de partajare a eforturilor pentru 2030 ([34]). Se estimează că, în 2022, emisiile de gaze cu efect de seră ale României generate de sectoarele vizate de partajarea eforturilor vor fi cu 1 % peste nivelurile din 2005. Se preconizează că politicile actuale vor majora până în 2030 emisiile care fac obiectul legislației privind partajarea eforturilor ale României cu 7,1 % față de nivelurile din 2005. Se estimează că politicile suplimentare incluse în proiectul de PNEC actualizat al României vor limita creșterea la 4,4 % față de nivelurile din 2005 ([35]). Rămâne astfel un decalaj de peste 17 puncte procentuale până la obiectivul de partajare a eforturilor al României de a atinge o reducere de 12,7 %, ceea ce subliniază importanța planificării și a punerii în aplicare a unor acțiuni climatice mai ambițioase.

Graficul A6.1: **Emisiile de gaze cu efect de seră generate de sectoarele vizate de partajarea eforturilor, în Mt CO2 echivalent, 2005-2022**



Sursa: Agenția Europeană de Mediu

Emisiile de gaze cu efect de seră generate de transportul rutier reprezintă o preocupare deosebită pentru România, în pofida rolului important al altor moduri de transport ([36]). În

([32]) Prezenta anexă este completată de anexa 7 privind tranziția energetică și competitivitatea, de anexa 8 privind tranziția echitabilă către neutralitatea climatică, de anexa 9 privind utilizarea eficientă a resurselor, circularitatea și productivitatea, precum și de subiectele relevante din alte anexe la prezentul raport de țară.

([33]) A se vedea evaluarea de către Comisie (2023) a proiectului de plan național privind energia și clima al României.

([34]) Obiectivul național de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră este stabilit în Regulamentul (UE) 2023/857 (Regulamentul privind partajarea eforturilor). Scopul este de a alinia acțiunile din sectoarele vizate la obiectivul de a atinge ținta fixată la nivelul întregii economii a UE de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 55 % față de nivelurile din 1990. Această țintă se aplică și sectoarelor din afara schemei actuale a UE de comercializare a certificatelor de emisii, în special clădirilor (încălzire și răcire), transportului rutier, agriculturii, deșeurilor și micii industrii (cunoscute sub denumirea de sectoare vizate de partajarea eforturilor).

([35]) Emisiile care fac obiectul legislației privind partajarea eforturilor pentru 2022 se bazează pe date aproximate privind inventarul. Datele finale vor fi stabilite în 2027, după o analiză cuprinzătoare. Proiectul de PNEC actualizat al României nu oferă previziuni privind emisiile pentru sectoarele vizate de partajarea eforturilor. Informațiile privind astfel de previziuni [„în condițiile menținerii măsurilor actuale” (CMA) și „în condițiile adoptării de măsuri suplimentare” (CMS)] se bazează pe cele mai recente date care trebuiau raportate până la 15 martie 2023 în temeiul articolului 18 din Regulamentul 2018/1999 (Regulamentul privind guvernanța).

([36]) Cu excepția cazului în care se indică altfel, datele din prezenta secțiune se referă la anul 2021. A se vedea

România, transportul feroviar și cu autobuzul/autocarul reprezintă 17 % din transportul de călători. Transportul de marfă, transportul pe căile navigabile interioare și transportul feroviar reprezintă fiecare 25 % din deplasări. Cu toate acestea, doar 37 % din rețeaua feroviară a României este electrificată (media UE: 56 %). În ceea ce privește autoturismele, trecerea României la transportul durabil nu a început încă. În 2022, vehiculele electrice cu baterii au reprezentat 0,3 % din parcul de autoturisme al țării, iar cele 2 660 de puncte de încărcare accesibile publicului au oferit un punct de încărcare pentru fiecare 12 vehicule electrice (sub media UE de 1:10). În 2022, emisiile de gaze cu efect de seră generate de transportul rutier au crescut cu 8,3 % față de nivelurile din 2005, iar ponderea acestora în cadrul emisiilor care fac obiectul legislației privind partajarea eforturilor a crescut la 23,4 %, de la 15,4 % în 2005. Pe măsură ce viitoarea schemă de comercializare a certificatelor de emisii pentru sectorul transportului rutier (și pentru clădiri) aplicabilă din 2027 se apropie, măsurile de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră generate de transportul rutier care vizează consumatorii vulnerabili par deosebit de pertinente.

Obiectivul României privind energia din surse regenerabile ar putea fi majorat în varianta finală actualizată a PNEC ([37]). Contribuția României la obiectivul privind energia din surse regenerabile, stabilită în proiectul său de PNEC actualizat, de 34 % până în 2030, se situează cu mult sub contribuția necesară de 41 %. Cu toate acestea, contribuțiile sale la obiectivul privind eficiența energetică stabilite în proiectul de PNEC actualizat, de 31,4 Mtep la consumul de energie primară și de 23,2 Mtep la consumul de energie finală până în 2030, sunt mai ambițioase decât cele prevăzute de Directiva privind eficiența energetică, iar în cazul consumului de energie primară depășesc chiar abaterea maximă autorizată.

Este puțin probabil ca România să își îndeplinească obiectivul pentru 2030 privind eliminarea dioxidului de carbon din atmosferă prin exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură (LULUCF). În ultimii ani, sectorul exploatării terenurilor din țară a acționat ca un absorbant de carbon. Obiectivul său pentru 2030 în privința LULUCF va necesita eliminări suplimentare de dioxid de carbon de 2 380 kt de CO_2 ([38]), dar, potrivit celor mai recente previziuni, se preconizează că România nu va atinge această cifră ([39]).

Un decalaj semnificativ în materie de protecție a climei ([40]) ar putea reprezenta o provocare pentru finanțele publice ale României. România este vulnerabilă la evenimente extreme legate de schimbările climatice, cum ar fi inundații, secetă și caniculă. Agricultura este afectată în mod deosebit. România are lacune pronunțate în materie de asigurare în caz de inundații. Într-adevăr, rata contractelor de asigurare încheiate este sub 50 % pentru toate pericolele legate de climă. Datele din perioada 1980-2020 arată că doar 5 % din pierderile economice au fost asigurate. Mecanismele instituționale adecvate sunt esențiale pentru adaptarea la schimbările climatice. În acest sens, România prezintă deficiențe în ceea ce privește monitorizarea și evaluarea politicilor de adaptare, analiza vulnerabilităților și a riscurilor climatice, coordonarea între sectoarele administrației publice și acțiunile de adaptare la nivel local. În plus, există posibilități considerabile de integrare a soluțiilor bazate pe natură în

Comisia Europeană, 2023, Transportul UE în cifre, transport.ec.europa.eu.

([37]) Obiectivul UE stabilit în Directiva revizuită privind energia din surse regenerabile este ca 42,5 % din consumul brut de energie finală să provină din surse regenerabile de energie până în 2030, cu aspirația de a ajunge la 45 %. Formula din anexa I la Directiva (UE) 2023/1791 stabilește contribuția națională orientativă pentru România la 30,2 Mtep pentru consumul de energie primară. Comisia a comunicat o contribuție națională corectată de 22,47 Mtep la obiectivul privind consumul de energie finală pentru 2030, în conformitate cu articolul 4 alineatul (5) din Directiva privind eficiența energetică, pentru a crește contribuția la obiectivul obligatoriu al Uniunii în materie de eficiență energetică. A se vedea Recomandarea Comisiei din 18.12.2023 adresată României.

([38]) Obiectivele naționale în privința LULUCF ale statelor membre în conformitate cu Regulamentul (UE) 2023/839.

([39]) Previziunile prezentate în proiectul de plan național actualizat privind energia și clima al României, 2023.

([40]) În ceea ce privește decalajul în materie de protecție a climei, a se vedea adnotările la tabelul A6.1.

planurile naționale, sectoriale și locale de adaptare ([41]).

Gospodărirea durabilă a apelor reprezintă o provocare de mediu majoră pentru România. Indicele de exploatare a apei plus (WEI+) a fost de 9 % în 2019, iar în T3 din 2019 țara a atins cea mai slabă valoare sezonieră înregistrată vreodată, de 23,5 % ([42]). În perioada 2000-2020, o medie de 4 % din suprafața României a fost afectată de secetă, iar în 2022 aceasta a atins 14,7 %. Utilizarea eficientă a resurselor de apă poate fi măsurată prin productivitatea apei ([43]). În 2021, România a generat 26 EUR pe metru cub de apă captată, printre cele mai scăzute valori din UE. Conform celui de al doilea plan de management al bazinului hidrografic ([44]), 66 % din totalitatea corpurilor de apă de suprafață au atins cel puțin o stare ecologică bună, iar 98 % au atins o stare chimică bună. Toate apele marine nu sunt încă într-o stare ecologică bună, după cum reiese din descriptorii utilizați în Directiva-cadru „Strategia pentru mediul marin".

Se mai pot aduce îmbunătățiri în ceea ce privește biodiversitatea și protecția și refacerea naturii. Sistemul forestier din România face, în general, obiectul unei planificări pe termen lung pentru protejarea biodiversității într-un mod durabil. Cu toate acestea, exploatarea forestieră ilegală pare a fi o problemă gravă și poate avea un impact semnificativ asupra biodiversității în zonele afectate. Prin urmare, România ar beneficia de pe urma reformării monitorizării, trasabilității și controlului activităților de exploatare forestieră. La sfârșitul anului 2021, 23,4 % din suprafața terestră a României și 21,4 % din zona marină a acesteia se aflau sub protecție. Conform celor mai recente estimări privind habitatele și speciile protejate, 68 % dintre habitatele protejate și 48 % dintre speciile protejate se aflau într-o stare bună de conservare în perioada 2013-2018, situând România peste media UE. Cu toate acestea, ponderea speciilor aflate într-o stare de conservare nefavorabilă/necorespunzătoare a crescut față de perioada de raportare anterioară. Rețeaua Natura 2000 a României ar putea fi gestionată mai eficient prin implementarea unor planuri de gestionare și prin adoptarea unor obiective de conservare. România poate profita de ocazie pentru a redirecționa finanțarea politicii de coeziune și a Mecanismului de redresare și reziliență către obiective legate de natură și pentru a depune eforturi în vederea îmbunătățirii capacității tehnice și administrative.

Nivelurile de compostare și digestie ar putea fi îmbunătățite. Nivelul de compostare și digestie a deșeurilor municipale este insuficient. Acesta a scăzut la 14 kg pe cap de locuitor în 2021, reprezentând 4,6 % din totalul tratării deșeurilor municipale.

În ceea ce privește agricultura, între 2015 și 2023, valoarea producției anuale a sectorului agricol a fluctuat între 15 și 19 miliarde EUR. În 2023, aceasta a fost de 15,6 miliarde EUR ([45]). Ponderea suprafeței agricole utilizate (SAU) totale alocate agriculturii ecologice a atins doar 4,4 % în 2021 (media UE: 9,1 %) ([46]). În 2022, ponderea SAU totală alocată agriculturii ecologice a fost de aproximativ 5 %. Obiectivul național al României este ca, până în 2030, cel puțin 6 % din terenurile agricole să fie destinate agriculturii ecologice.

Creșterea animalelor se intensifică în prezent în unele regiuni din România. Indicele de densitate a șeptelului al României a scăzut de la 0,37 % la 0,35 % între 2010 și 2020, situându-se sub media UE de 0,75 %. Diferențele regionale persistă, iar trei regiuni – Nord-Vest, Vest și Centru – au raportat o creștere a unităților vită mare în aceeași perioadă. Creșterea intensivă a păsărilor de curte și a porcinelor este una dintre activitățile industriale care reprezintă cea mai mare problemă pentru mediu în ceea ce privește emisiile de amoniac în aer. Sectorul agricol a fost responsabil pentru generarea a 89,1 % din totalul emisiilor de amoniac, față de media UE-27 de 90,7 % în 2021. 1,9 % din SAU a României este compusă din

([41]) A se vedea evaluarea și recomandarea Comisiei din 2023 privind progresele realizate de România în ceea ce privește adaptarea la schimbările climatice.

([42]) Valorile de peste 20 % sunt, în general, un indiciu de deficit de apă, iar valorile de peste 40 % indică faptul că stresul este sever și că utilizarea apei dulci nu este adecvată.

([43]) Măsurată ca PIB împărțit la totalul apei dulci de suprafață captate în metri cubi.

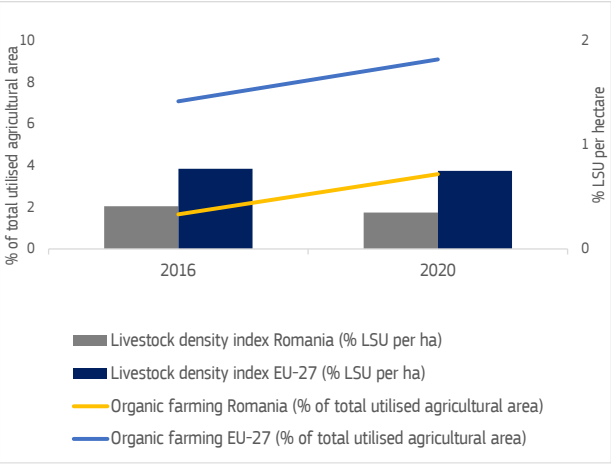
([44]) Datele din cel de al treilea plan de management al bazinului hidrografic nu sunt încă disponibile.

([45]) Valoarea producției la prețul de bază (2015=100).

([46]) În 2020. Datele pentru 2021 nu sunt disponibile.

terenuri irigate, iar apa captată în scopuri agricole reprezintă 31,7 % din cantitatea totală captată.

Graficul A6.2: **Variația densității șeptelului și a ponderii agriculturii ecologice**

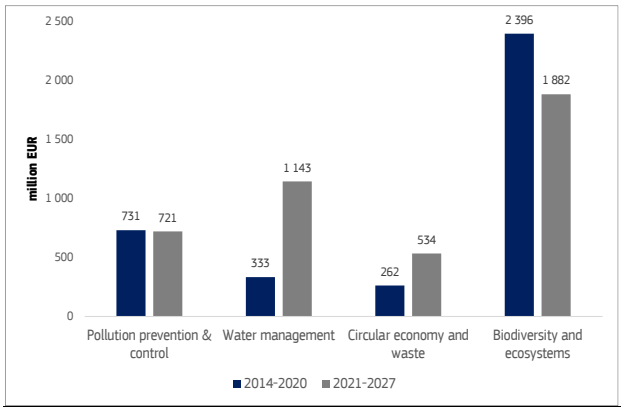


Unitate vită mare (UVM)/ha de SAU: măsoară efectivul de animale (bovine, ovine, caprine, ecvidee, porcine, păsări de curte și iepuri) transformat în UVM pe hectar de SAU.
Sursa: Eurostat

Agricultura intensivă continuă să genereze poluare. Cele mai recente cifre privind bilanțul brut al azotului de pe terenurile agricole din România indică deficiențe de azot, cu o medie de -24,9 kg de azot pe hectar pe an în 2019. Cu toate acestea, 12,6 % din stațiile de monitorizare a apelor subterane au indicat niveluri peste nivelul maxim de 50 mg nitrat/l. Bilanțul brut al fosforului înregistrat în țară a crescut la -6,1 kg/ha în 2019. În plus, există în continuare posibilitatea de a limita impactul agriculturii asupra climei. Conform evaluării impactului pentru Legea privind monitorizarea solului ([47]), 45 % din solul României ar putea fi considerat nesănătos ([48]). Pierderea de carbon organic afectează 71 % din suprafața terenurilor cultivate și a pajiștilor din țară, iar eroziunea solului afectează 59 % din suprafața terenurilor cultivate. Cu toate acestea, practicile de arat de conservare, care măresc nivelul de carbon organic din sol, au acoperit doar 3 % din suprafața arabilă a României în 2016 ([49]). Variația netă a stocurilor de soluri organice din suprafața terenurilor cultivate și a pajiștilor a crescut în timp și a fost de 150,5 kt în 2021.

Calitatea aerului din România reprezintă în continuare un motiv serios de îngrijorare. Cele mai recente estimări anuale disponibile (2021) ale Agenției Europene de Mediu indică faptul că România înregistrează aproximativ 1 111 ani de viață pierduți la fiecare 100 000 de locuitori din cauza expunerii la particule în suspensie (PM2,5) și 275 din cauza NO2. În plus, indicatorul pentru intensitatea emisiilor de precursori de smog în PIB a scăzut cu 64 % între 2008 și 2021 și a ajuns la 1,78 tone/10 EUR, înregistrând rezultate mult mai slabe decât media UE.

Graficul A6.3: **Deficitul de investiții în domeniul mediului, media anuală**



Cifrele sunt calculate de Comisia Europeană pe baza celor mai recente rapoarte interne, a datelor Eurostat, BEI și a surselor naționale de date.
Sursa: Comisia Europeană

România ar beneficia de pe urma unor investiții mai mari în special în apă, în economia circulară și în deșeuri, dar și de pe urma unor investiții suplimentare în prevenirea și controlul poluării, precum și în biodiversitate și ecosisteme. În perioada 2014-2020, deficitul de investiții în domeniul mediului a fost estimat la 3,7 miliarde EUR pe an, echivalentul a 2 % din PIB-ul mediu pentru perioada respectivă, peste media UE de 0,8 %. Se estimează că deficitul va crește în perioada 2021-2027 la 4,1 miliarde EUR pe an. Deficitul anual de investiții pentru gospodărirea durabilă a apelor și pentru economia circulară și deșeuri a crescut (1,43 miliarde EUR și, respectiv, 534 de milioane EUR), în timp ce decalajele în materie de investiții pentru biodiversitate și ecosisteme și pentru prevenirea și controlul poluării au scăzut.

([47]) SWD 417 final din 5.7.2023 – Evaluarea impactului pentru Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind monitorizarea și reziliența solului (Legea privind monitorizarea solului), (cfr. p. 10, p. 189-190, p. 835-845).

([48]) Cu toate acestea, nu toate procesele de degradare a solului au putut fi cuantificate pentru toate utilizările terenurilor. Acest număr indică un ordin de mărime.

([49]) Eurostat, Ponderea practicilor de arat în zonele arabile din UE-27.

România este invitată să își consolideze capacitățile și să direcționeze resurse suficiente în special către gospodărirea durabilă a apei și către gestionarea deșeurilor, precum și să își sporească capacitatea tehnică și administrativă pentru protejarea biodiversității și a ecosistemelor.

Tabelul A6.1: **Indicatori care monitorizează progresele înregistrate în ceea ce privește Pactul verde european dintr-o perspectivă macroeconomică**

							Target	Distance	
		2005	2019	2020	2021	2022	2030	WEM	WAM
Progress to climate and energy policy targets									
Greenhouse gas emission reductions in effort sharing sectors [1]	Mt CO_{2eq}, %, pp	78 235.8	0%	2%	6%	1%	-13%	-20	-17
Net greenhouse gas removals from LULUCF [2]	Kt CO2eq	-30 958	-46 734	-49 110	-48 149	-46 466	-25 665	n/a	n/a
Share of energy from renewable sources (1) [3]	%	18%	24%	24%	24%	24%	0.41	-	-
Energy efficiency: primary energy consumption [3]	Mtoe	36.1	32.1	30.9	33.1	31.0	30.2		
Energy efficiency: final energy consumption [3]	Mtoe	24.6	23.9	23.5	25.4	24.0	22.5		

							EU-27		Projected
		2018	2019	2020	2021	2022	2021	2022	2030
Green transition: mobility									
Greenhouse gas emissions: road transport	Mt CO2e	-	-	-	19.4	18.5	769.0	786.6	23.3
Share of zero-emission vehicles in new registrations [4]	%	0.4	1	2.3	5.3	8.9	9	12.1	n/a
Number of publicly accessible AC/DC charging points		-	-	476	1084	1484	299178	446956	n/a
Share of electrified railways	%	37.4%	37.4%	37.5%	37.5%	-	56.1%	-	n/a
Green transition: buildings									
Greenhouse gas emissions: buildings	Mt CO2e	-	-	-	14.5	12.6	537.0	486.7	13.0
Final energy consumption in buildings	2015=100	106.7%	106.3%	107.7%	116.2%	107.3%	104.0%	97.2%	
Climate adaptation									
Climate protection gap [5]	score 1-4	-	-	1.7	2.1	1.9	1.5	1.5	n/a

		2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
State of the environment									
Water | Water exploitation index (WEI+) (1) [6]	% of renewable freshwater	19.4	9.0	-	-	-	3.6	-	-
Circular economy | Material footprint [7]	tonnes per person	23.3	27.9	30.4	31.0	30.0	14.2	14.8	14.9
Pollution | Years of life lost due to air pollution by PM2.5 [8]	per 100.000 inhabitants	1 369	1 121	1 215	1 111	-	545	584	-
Biodiversity | Habitats in good conservation status [9]	%	68.2					14.7		
Common farmland bird index [10]	2000=100	-	-	-	-	-	78	-	-
Green transition: agri-food sector									
Organic farming	% of total utilised agricultural area	2.43	2.86	3.59	4.42	-	9.1	-	-
Nitrates in groundwater	mg NO_3/litre	18.28	17.99	21.47	-	-	20.42	-	-
Food waste per capita	Kg per capita			-	-	-	130	131	-
Share of soil in poor health [11]	%					45			41
Soil organic matter in agricultural land [12]	Mt per ha	580	-	-	-	-	7 904	-	-

Surse: (1) Datele privind emisiile ale statelor membre pentru 2019 și 2020 se referă la valorile potențialului de încălzire globală (GWP) din cel de al 4-lea raport de evaluare (RE4) al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC). Emisiile din anul de referință 2005 ale statelor membre în temeiul Regulamentului (UE) 2018/842, datele privind emisiile pentru 2021 și 2022 și previziunile pentru 2030 sunt exprimate în valorile GWP din cel de al 5-lea raport de evaluare (RE5) al IPCC. Datele pentru 2021 se bazează pe rapoartele finale privind inventarul, iar datele pentru 2022 se bazează pe rapoarte aproximate privind inventarul și pe calculul efectuat de Agenția Europeană de Mediu cu privire la emisiile care fac obiectul legislației privind partajarea eforturilor. Datele finale pentru 2021 și 2022 vor fi stabilite în urma unei analize cuprinzătoare în 2027. Obiectivul pentru 2030 este exprimat ca variație procentuală față de emisiile din anul de referință 2005. Intervalul rămas până la atingerea obiectivului este ecartul dintre obiectivul pentru 2030 și emisiile proiectate care fac obiectul legislației privind partajarea eforturilor în condițiile menținerii măsurilor actuale (CMA) și în condițiile adoptării de măsuri suplimentare (CMS), exprimat ca variație procentuală față de emisiile din anul de referință 2005. Măsurile incluse pentru previziunile privind emisiile pentru 2030 reflectă situația actuală, astfel cum a fost raportată în proiectele de planuri naționale actualizate privind energia și clima ale statelor membre sau, dacă acestea nu au fost disponibile, astfel cum au fost raportate până la 15 martie 2023, în conformitate cu Regulamentul 2018/1999. (2) Eliminările nete sunt exprimate în cifre negative, emisiile nete sunt exprimate în cifre pozitive. Datele raportate provin din informațiile transmise cu privire la inventarul gazelor cu efect de seră pentru 2024. Valoarea absorbțiilor nete de gaze cu efect de seră pentru 2030 în conformitate cu Regulamentul (UE) 2023/839 – anexa IIa. (3) Obiectivele naționale pentru 2030 privind energia din surse regenerabile și eficiența energetică sunt contribuții naționale orientative, în conformitate cu Regulamentul (UE) 2018/1999 (Regulamentul privind guvernanța), cu obiectivul la nivelul UE pentru 2030 privind energia din surse regenerabile prevăzut în Directiva (UE) 2018/2001 modificată prin Directiva (UE) 2023/2413 (Directiva revizuită privind energia din surse regenerabile) – 42,5 % din consumul brut de energie finală, cu aspirația de a atinge 45 % – și cu formula din anexa I la Directiva (UE) 2023/1791 (Directiva privind eficiența energetică). (4) Vehiculele electrice cu baterie (BEV) și vehiculele electrice cu pilă de combustie (FCEV). (5) Decalajul în materie de protecție a climei se referă la ponderea pierderilor economice neasigurate cauzate de dezastre legate de climă, pe baza modelării riscului de inundații, incendii forestiere, furtuni și a ratei contractelor de asigurare încheiate. Scară: 0 (niciun decalaj în materie de protecție) –4 (decalaj foarte ridicat) (Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale, 2022). (6) Consumul total de apă din resursele regenerabile de apă dulce disponibile pentru un teritoriu și o perioadă. (7) Extracții de materiale pentru consum și investiții. (8) Ani de viață potențială pierduți prin deces prematur din cauza expunerii la particule în suspensie cu un diametru mai mic de 2,5 microni. (9) Ponderea habitatelor cu o stare bună de conservare potrivit înregistrărilor transmise în temeiul articolului 17 din Directiva 92/43/CEE a Consiliului (Directiva privind habitatele) pentru perioada 2013-2018. (10) Indicele multispecii care măsoară variația înregistrată în abundența populațiilor de specii de păsări specifice terenurilor agricole. (11) Sursa: anexa 12 la propunerea Comisiei de lege privind monitorizarea solului, SWD(2023) 417 final. (12) Estimări ale conținutului de carbon organic din terenurile arabile.

Prezenta anexă ([50]) prezintă progresele înregistrate și provocările întâmpinate de România în accelerarea tranziției energetice către zero emisii nete, stimulând în același timp competitivitatea UE în sectorul energiei curate ([51]). Sunt avute în vedere măsurile și obiectivele prezentate în proiectele de planuri naționale actualizate privind energia și clima (PNEC) pentru 2030 ([52]).

România prezintă evoluții pozitive în ceea ce privește securitatea aprovizionării cu energie și a reușit să mențină prețurile la energie pentru gospodării relativ scăzute și stabile. Cu toate acestea, prețurile la energie pentru industrie și servicii rămân mai mari decât media UE, utilizarea energiei din surse regenerabile avansează foarte lent, România continuând să depindă în mare măsură de combustibilii fosili, iar sărăcia energetică fiind în continuare o provocare semnificativă.

În 2022, subvențiile estimate pentru combustibilii fosili au crescut în România la 2,5 miliarde EUR, ceea ce reprezintă o creștere cu 110 % față de 2021 și echivalează cu 0,87 % din PIB-ul României, mai mult decât media UE (0,71 %). Această creștere reflectă în principal sprijinul transsectorial mult mai mare pe fondul crizei energetice. În pofida întreruperii acestor măsuri pe termen scurt pe tot parcursul anului 2023, subvențiile pentru combustibilii fosili au crescut constant în România din 2019, reprezentând, în medie, mai mult de jumătate din totalul subvențiilor pentru energie, ceea ce indică o lipsă structurală de progrese în această privință. În plus, angajamentul pe termen lung al României de a elimina treptat aceste subvenții rămâne incert, fără o dată-limită specificată pentru marea majoritate a măsurilor aflate în curs privind subvențiile pentru combustibilii fosili.

Spre deosebire de tendințele observate în restul UE, prețurile la energie electrică și gaze pentru gospodării au înregistrat în România o scădere semnificativă încă din primul semestru al anului 2023, situându-se în prezent printre cele mai scăzute din UE. Urmând o traiectorie similară, prețurile medii pentru industrie au scăzut brusc în primul semestru al anului 2023 – cu 50 % la energia electrică și cu 60 % la gaze – înainte de a se stabiliza la prețuri medii cu 14 % și, respectiv, cu 21 % mai mici decât media UE în al doilea semestru al anului 2023.

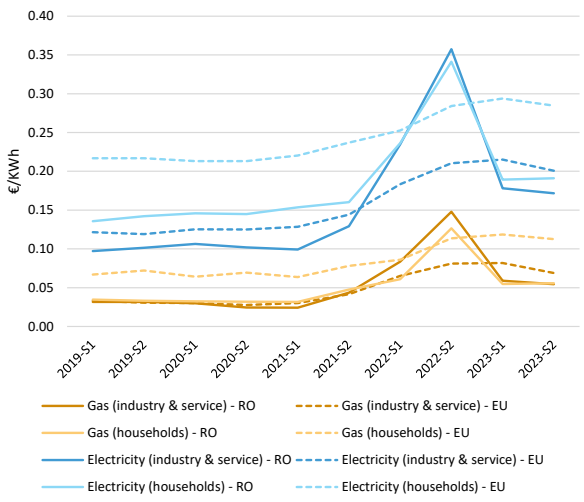
Au fost puse în aplicare măsuri de sprijin direct pentru energie destinate consumatorilor finali și plafoane ale prețurilor cu amănuntul pentru a se atenua impactul crizei energetice în ceea ce privește prețurile. Consumatorii vulnerabili primesc sprijin pentru plata facturilor la energie în valoare de 700 RON de două ori pe an. Aceste sume sunt acordate pentru a compensa prețul energiei unui număr de aproximativ 4 milioane de persoane vulnerabile, care trăiesc în aproximativ 2,8 milioane de gospodării eligibile. Stabilirea plafoanelor pentru prețurile cu amănuntul a fost introdusă în martie 2022, fiind apoi prelungită până la 31 martie 2025, cu unele modificări. Se aplică un plafon diferit în funcție de nivelul de consum al gospodăriei, de existența unor nevoi speciale, de numărul de copii și de sector (de exemplu, școli, spitale, grădinițe, transporturi), de dimensiunea întreprinderilor și de tipul de industrie.

([50]) Aceasta este completată de anexa 6, întrucât Pactul verde european se axează pe tranziția către o energie curată, și de anexa 8 privind acțiunile întreprinse pentru a proteja grupurile cele mai vulnerabile, care completează eforturile în curs din cadrul Pactului verde european, al REPowerEU și al Planului industrial al Pactului verde european.

([51]) În conformitate cu Planul industrial al Pactului verde și cu Regulamentul privind industria care contribuie la obiectivul zero emisii nete.

([52]) România și-a prezentat proiectul de PNEC actualizat în octombrie 2023, iar Comisia a emis o evaluare și recomandări specifice fiecărei țări la 18 decembrie 2023. Recomandarea Comisiei, evaluarea (SWD) și fișa informativă a proiectului de plan național actualizat privind energia și clima al României – Comisia Europeană (europa.eu).

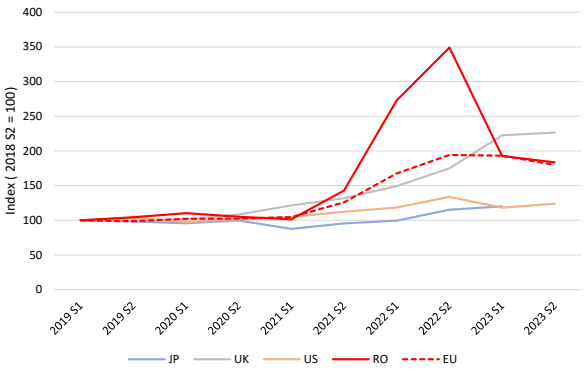
Graficul A7.1: **Prețurile cu amănuntul la energie ale României pentru gospodării și pentru industrie și servicii**



(1) Pentru consumatorii industriali, tranșele de consum sunt I3 pentru gaze și IC pentru energie electrică, care se referă la consumatorii mijlocii și oferă o idee cu privire la accesibilitatea prețurilor.
(2) Pentru consumatorii casnici, tranșele de consum sunt D2 pentru gaze și CC pentru energia electrică.
(3) Prețurile industriei sunt prezentate fără TVA și alte impozite/taxe/comisioane recuperabile, deoarece consumatorii non-casnici pot, de obicei, să recupereze TVA și alte taxe.
Sursa: Eurostat

În termeni relativi, prețurile energiei electrice pentru consumatorii non-casnici au crescut semnificativ în comparație cu SUA, Japonia și, într-o măsură mai mică, cu Regatul Unit. Deși s-a înregistrat o scădere semnificativă începând cu a doua jumătate a anului 2022, prețurile energiei electrice din România au continuat să fie mai mari decât cele din SUA și Japonia. Acest lucru ar putea afecta competitivitatea internațională a industriilor energointensive din țară.

Graficul A7.2: **Tendințele prețurilor la energia electrică pentru consumatorii non-casnici (UE și partenerii străini)**



(1) Pentru datele Eurostat (UE și RO), tranșa de consum este ID, care se referă la consumatorii mari cu un consum anual cuprins între 2 000 MWh și 20 000 MWh, de exemplu în sectoarele de producție mari consumatoare de energie electrică, și oferă o idee cu privire la competitivitatea internațională.
(2) JP = Japonia
Sursa: Eurostat, AIE

Potrivit datelor Eurostat pentru 2022, mixul energetic al României este în continuare foarte dependent de combustibilii fosili, mai puțin de o treime din energia țării provenind din surse regenerabile (20 %) și energie nucleară (9 %).

Gazele naturale rămân o componentă esențială a sistemului energetic al României, reprezentând 26,5 % din mixul energetic global (o ușoară scădere de la 29 % în anul precedent) și 17 % din mixul energetic în 2022 ([53]). Deși este al doilea cel mai mare producător de gaze din UE, cu o producție internă considerabilă, România depinde în continuare de importuri pentru aproximativ 23 % din consumul său de gaze, în principal în perioadele de cerere ridicată din timpul iernii. O parte semnificativă a consumului de gaze de import al României era furnizată în mod tradițional de Rusia. Scăderea dependenței de importuri a României este o parte esențială a politicii sale energetice naționale, ca urmare a invadării Ucrainei de către Rusia. Capacitatea României de stocare a gazelor este de 3,1 miliarde de metri cubi, reprezentând 31 % din consumul său anual de gaze în 2022. România și-a îndeplinit obligațiile de stocare a gazelor iarna trecută, ajungând la 102,8 % până la 1 noiembrie

([53]) Eurostat.

2023, și a încheiat sezonul de iarnă cu stocuri umplute la 50,86 % până la 1 aprilie 2024.

Pentru a spori securitatea aprovizionării sale cu gaze, România s-a concentrat pe îmbunătățirea rețelei sale de gaze și a interconexiunilor transfrontaliere. Printre proiectele prioritare se numără BRUA faza II, pentru dezvoltarea rețelei sale interne de transport și conectarea zăcămintelor de gaze Neptun Deep la rețeaua de transport. După invadarea Ucrainei, România a reușit să își reducă cererea de gaze cu 20 % în perioada august 2022-decembrie 2023, comparativ cu media ultimilor 5 ani.

Principalul obiectiv al României privind securitatea aprovizionării cu energie electrică este de a consolida producția internă și diversitatea mixului de producție. Țara și-a stabilit obiectivul de a instala o capacitate de 30,4 GW de energie din surse regenerabile până în 2030 și de a avea 76 % din energia sa electrică produsă din surse regenerabile de energie până în același an.

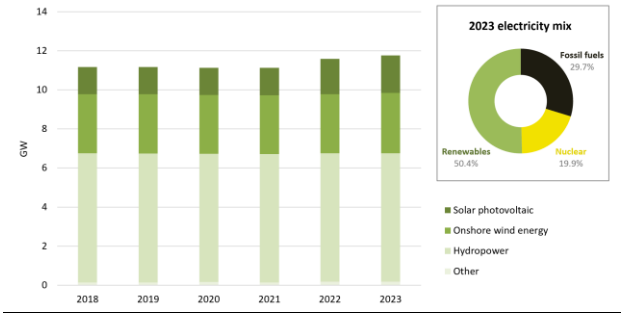
România exploatează două reactoare nucleare cu o capacitate totală de 1 400 MW, situate la centrala nuclearoelectrică de la Cernavodă. Ambele sunt CANDU (Canada Deuterium Uranium). România intenționează să își extindă în continuare programul de energie nucleară, adăugând încă două reactoare la centrala nucleară de la Cernavodă și dezvoltând reactoare modulare mici (SMR).

România are interconexiuni de energie electrică cu fiecare dintre vecinii săi. Până în 2030 sunt planificate o serie de proiecte menite să consolideze capacitățile de interconectare și să permită integrarea unei cantități mai mari de energie din surse regenerabile. România participă, de asemenea, la mai multe proiecte transfrontaliere importante aflate în desfășurare, printre care și un proiect de interes comun (PIC) între România și Ungaria și proiectele prioritare CESEC privind conectivitatea energetică în Europa Centrală și de Sud-Est, și anume „Coridorul de Est Continental Mijlociu” și proiectele conexe de consolidare internă, precum și două linii electrice cu Moldova, în special linia Suceava-Bălți. Extinderea capacității de interconectare și o mai mare flexibilitate a sistemului vor permite o integrare mai ușoară a energiei din surse regenerabile.

România a indicat data încheierii eliminării treptate a cărbunelui în proiectul său de PNEC actualizat. Proiectul de PNEC actualizat prevede că cărbunele va fi eliminat treptat în sectorul energetic până în 2032, ceea ce corespunde angajamentelor din planurile teritoriale pentru o tranziție justă. Totuși, traiectoria intermediară după 2025 nu este descrisă cu claritate. Cu toate acestea, proiectul de PNEC actualizat nu conține informații cu privire la închiderea siturilor de extracție, și nici detalii privind eliminarea treptată a anumitor centrale electrice pe bază de cărbune și lignit ([54]).

Capacitatea instalată de producere a energiei din surse regenerabile a crescut cu mai puțin de 0,2 % în 2023. În 2023, capacitatea totală de producere a energiei din surse regenerabile a României a fost de 11 763 MW ([55]), aproape aceeași ca în 2022 (11 580). Capacitatea de energie eoliană a fost în 2023 de 3 087 MW, ceea ce reprezintă o ușoară creștere față de 3 015 MW în 2022. Capacitatea solară totală a României a fost în 2023 de 1 917 MW, ceea ce reprezintă o ușoară creștere față de 1 809 MW în 2022.

Graficul A7.3: **Capacitatea instalată a României de producere a energiei din surse regenerabile (stânga) și mixul de producere a energiei electrice (dreapta)**



(1) „Altele” includ biocombustibilii solizi, energia termică solară, biogazul și energia geotermală.
Sursa: IRENA, Ember

România a luat unele măsuri pentru a pune în aplicare reforme în vederea accelerării utilizării energiei din surse regenerabile. O ordonanță de urgență adoptată în decembrie 2022

([54]) A se vedea evaluarea de către Comisie a proiectului de PNEC actualizat.

([55]) Raportul din 2024 al Agenției Internaționale pentru Energie Regenerabilă (IRENA).

introduce puncte unice de contact, termene maxime de acordare a autorizațiilor în funcție de dimensiunea proiectului și o procedură simplă de notificare pentru conectarea la rețea a proiectelor mici din domeniul energiei din surse regenerabile. Aceasta stabilește, de asemenea, un cadru pentru autoconsum și comunitățile de energie, deși este în curs de adoptare o legislație conexă completă. În 2023, România a simplificat procedurile de autorizare prin eliminarea nevoii de documentație de urbanism pentru proiectele din domeniul energiei din surse regenerabile. De asemenea, a fost aprobat un cadru juridic general de sprijin pentru contractele pentru diferență vizând proiectele referitoare la tehnologiile din domeniul energiei din surse regenerabile și la tehnologiile cu emisii scăzute de dioxid de carbon.

Contribuția comunicată a României la obiectivul UE, menționată în proiectul său de PNEC actualizat (34 %), este semnificativ mai mică decât cea care rezultă din legislația UE (estimată la 41 %).

Ponderea energiei din surse regenerabile în sectorul încălzirii și răcirii din România (25,5 % în 2021), ușor peste media UE (22,9 %), este în principal rezultatul utilizării biomasei. Obiectivele prevăzute în proiectul de PNEC actualizat nu sunt suficient de ambițioase. Se preconizează că proporția pompelor de căldură în sectorul încălzirii și răcirii aproape se va dubla până în 2030, comparativ cu 2022, iar biomasa va rămâne principala sursă de căldură din surse regenerabile.

Punerea în aplicare a unei serii de proiecte prioritare stabilite în Planul de acțiune CESEC privind energia electrică și energia din surse regenerabile, aprobat recent, va consolida și mai mult integrarea pieței în regiunea CESEC și va integra capacitatea suplimentară de generare a energiei eoliene onshore și offshore (1 GW) pe care România intenționează să o dea în exploatare până în 2030.

Capacitarea consumatorilor este mai mare pe piața energiei electrice decât pe piața gazelor naturale, din cauza numărului în creștere de prosumatori. În ultimul raport publicat de autoritatea română de reglementare (ANRE), numărul prosumatorilor înregistrați în 2021 era de 13 582, estimându-se că acesta va crește semnificativ până la 140 000 la sfârșitul anului 2023. Cadrul favorabil pentru prosumatori a fost instituit și există o tendință pozitivă, dar acest lucru nu este valabil și pentru comunitățile de energie, în cazul cărora lipsesc cadrul legislativ și măsurile de sprijin necesare pentru ca acestea să se dezvolte semnificativ. La sfârșitul anului 2022, numărul gospodăriilor integrate în sistemul de contorizare inteligentă era de 1 792 342.

România a înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește contribuția la obiectivele UE în materie de eficiență energetică pentru 2030. În 2022, consumul său de energie primară a fost de 31,0 Mtep, ceea ce reprezintă o scădere de 6,3 % față de 2021 și o scădere de 6,8 % față de 2012. Consumul său de energie finală a fost de 24,0 Mtep, ceea ce reprezintă o scădere de 5,3 % față de 2021 și o creștere de 5,5 % față de 2012. În ultimul an, cele mai bune rezultate au provenit din sectorul industrial, care și-a redus consumul de energie finală cu 16,3 %, iar cele mai slabe din sectorul transporturilor, care și-a mărit consumul de energie finală cu 8,2 %.

România și-a depășit obiectivul privind eficiența energetică pentru 2020, dar sunt necesare noi măsuri suplimentare pentru a-și atinge obiectivele pentru 2030. În 2021, consumul său de energie primară a fost de 33 Mtep, iar consumul de energie finală a fost de 25 Mtep în 2021, cu mult peste cifrele din 2020, dar totuși sub țintele pentru 2020, de 43, respectiv de 30 Mtep. În cadrul politicii de coeziune, eficiența energetică reprezintă 7 % din finanțarea totală a UE, adică 1,6 miliarde EUR. Cea mai mare parte a acestei sume este alocată renovării clădirilor (1,2 miliarde EUR), în timp ce doar 115 milioane EUR sunt alocate eficienței energetice în întreprinderi, pentru crearea de instrumente financiare (care se preconizează că vor permite investiții eligibile în valoare de peste 300 de milioane EUR). În domeniul eficienței energetice a clădirilor, instrumentele financiare sunt mult prea puțin utilizate.

În ceea ce privește clădirile, se preconizează că România va continua să îmbunătățească eficiența energetică a sectorului său rezidențial, ceea ce va aduce o contribuție semnificativă la atingerea obiectivului său pentru 2030 în ceea ce privește reducerea consumului de energie al clădirilor. Consumul de energie finală în sectorul rezidențial a scăzut cu 2 % în 2022 comparativ cu 2021, continuându-și

tendința de scădere observată în 2019, dar a continuat să se situeze peste nivelurile din 2015-2017. Încălzirea și răcirea reprezintă, la aproximativ 77 % în 2022, cea mai mare proporție din consumul de energie finală al locuințelor, sursele regenerabile de energie furnizând 26 % din totalul energiei utilizate pentru încălzire și răcire în toate sectoarele în 2022. Vânzările de pompe de căldură de pe piața românească au fost de trei ori mai mari în 2022 decât în 2021. În prima jumătate a anului 2023, raportul dintre prețurile la energie electrică/gaze naturale pentru sectorul rezidențial a fost de 2,93, în timp ce același raport pentru sectorul nerezidențial a fost de 3,06, ceea ce face dificilă instalarea unor pompe de căldură eficiente.

Planul de redresare și reziliență al României (PNRR) sprijină tranziția verde cu investiții-cheie în eficiența energetică prin renovarea energetică a clădirilor și consolidarea seismică, cu un buget alocat de aproximativ 2,9 miliarde EUR. În plus, în perioada 2021-2027 sunt planificate să fie cheltuite pentru eficiența energetică a clădirilor 1,2 miliarde EUR din Fondul european de dezvoltare regională și din fondurile de coeziune. Ar trebui luate măsuri pentru a spori renovarea clădirilor în scopul eficientizării și pentru a pune în aplicare alternative de încălzire mai durabile. ([56])

România se află încă în stadiul incipient al dezvoltării hidrogenului. Pentru a beneficia de coridorul PIC de import de hidrogen dintre Grecia și Europa Centrală și de Est, România trebuie să își proiecteze și să acorde prioritate în continuare infrastructurii sale transfrontaliere și naționale de hidrogen, în strânsă cooperare cu țările învecinate.

În prezent, România are o capacitate de producție limitată pentru tehnologii curate, dar mai multe inițiative promițătoare ar putea face din această țară un centru important pentru producția de baterii și componente solare esențiale. Din 2016 funcționează lângă București un producător de baterii litiu-ion, cu o capacitate de 0,2 GWh pe an. Sprijinit de un acord de investiții cu EIT InnoEnergy (programul Orizont Europa), în 2022 acest producător român de baterii a anunțat că intenționează să își majoreze producția la 2 GWh până în 2024 și la 8 GWh până în 2026. Mai recent, în iunie 2023, o întreprindere belgiană a lansat o investiție de 1,4 miliarde EUR în construirea unei fabrici de celule de baterii litiu-ion de 22 GWh/an la Galați, care se preconizează că va fi pe deplin operațională în 2026.

Din 2012 există la Giurgiu există o unitate de producție de module solare de 150 MW, iar în Transilvania a fost înființată recent o linie de asamblare de 100 MW. De asemenea, sunt în derulare două proiecte de producție fotovoltaică la scară largă (module, celule și lingouri/plachete) conduse de întreprinderi germane și maghiare.

România are niveluri scăzute ale investițiilor în cercetare și inovare (C-I). Țara este un inovator emergent, conform Tabloului de bord european privind inovarea din 2023 ([57]). Cu un indice de performanță global de 33,1 % din media UE, este invariabil țara cu cele mai slabe rezultate dintre statele membre ale UE. Una dintre principalele deficiențe care îi afectează performanța globală este nivelul scăzut al cheltuielilor pentru C-I, atât în ceea ce privește finanțarea publică, cât și cea privată. Acest lucru este valabil și pentru C-I care sprijină prioritățile uniunii energetice. Investițiile publice în C-I ([58]) au rămas foarte scăzute (0,2 milioane EUR în 2020), sub 0,0001 % din PIB-ul României, în timp ce investițiile private în C-I ([59]) au fost de aproximativ 7,9 milioane EUR în 2020.

([56]) Efectele economice și distributive ale creșterii prețurilor la energie asupra gospodăriilor din UE, Oficiul pentru Publicații al UE (europa.eu).

([57]) https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en#european-innovation-scoreboard-2023.

([58]) Sursa: JRC SETIS (2023), https://setis.ec.europa.eu/publications/setis-research-and-innovation-data_en. Cifrele nu includ finanțarea UE.

([59]) Idem.

Tabelul A7.1: **Principalii indicatori legați de energie**

		Romania				EU			
		2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
ENERGY DEPENDNCE	**Import Dependency [%]**	**30.3%**	**28.2%**	**31.6%**	**32.4%**	**60.5%**	**57.5%**	**55.5%**	**62.5%**
	of Solid fossil fuels	22.0%	22.0%	23.2%	20.0%	43.3%	35.8%	37.3%	45.8%
	of Oil and petroleum products	65.4%	64.6%	68.2%	72.7%	96.7%	96.8%	91.7%	97.7%
	of Natural Gas	23.2%	16.6%	22.8%	18.1%	89.7%	83.6%	83.6%	97.6%
	Dependency from Russian Fossil Fuels [%]								
	of Natural Gas	36.9%	44.8%	77.6%	12.8%	39.7%	41.3%	41.1%	21.0%
	of Crude Oil	41.7%	37.2%	31.7%	26.1%	28.8%	26.7%	26.4%	19.5%
	of Hard Coal	98.5%	99.2%	99.0%	59.4%	43.5%	49.1%	47.4%	21.5%

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DIVERSIFICATION OF GAS SUPPLIES	**Gas Consumption (in bcm)**	**11.3**	**11.9**	**11.8**	**11.0**	**11.4**	**12.0**	**10.0**
	Gas Consumption year-on-year change [%]	-0.3%	5.4%	-0.9%	-6.6%	3.3%	6.0%	-16.9%
	Gas Imports - by type (in bcm)	**1.5**	**1.2**	**1.5**	**2.7**	**2.1**	**3.6**	**2.9**
	Gas imports - pipeline	1.5	1.2	1.5	2.7	2.1	3.6	2.9
	Gas imports - LNG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-
	Gas Imports - by main source supplier (in bcm) (1)							
	Bulgaria	-	0.0	0.0	0.1	0.1	0.7	2.0
	Hungary	0.0	-	0.2	1.6	1.1	0.1	0.4
	Russia	1.5	1.2	1.3	1.0	1.0	2.8	0.4

		2019	2020	2021	2022	2023
	LNG Terminals - storage capacity m3 LNG					
	Number of LNG Terminals	0	0	0	0	0
	LNG Storage capacity (m3 LNG)	0	0	0	0	0
	Underground Storage					
	Number of storage facilities	7	7	7	7	7
	Technical Capacity (bcm)	2.9	3.0	2.9	2.9	2.9

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ELECTRICITY/ENERGY	**Gross Electricity Production (GWh) (2)**	**65 103**	**64 296**	**64 876**	**59 623**	**55 935**	**59 470**	**56 003**	-
	Combustible Fuels	26 871	28 672	27 308	23 787	20 088	22 162	21 569	-
	Nuclear	11 286	11 509	11 377	11 280	11 466	11 284	11 089	-
	Hydro	18 536	14 853	18 097	16 006	15 701	17 745	14 360	-
	Wind	6 590	7 407	6 322	6 773	6 945	6 576	6 997	-
	Solar	1 820	1 856	1 771	1 778	1 733	1 703	1 988	
	Geothermal	-	-	-	-	-	-	-	-
	Other Sources	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gross Electricity Production [%]								
	Combustible Fuels	41.3%	44.6%	42.1%	39.9%	35.9%	37.3%	38.5%	-
	Nuclear	17.3%	17.9%	17.5%	18.9%	20.5%	19.0%	19.8%	-
	Hydro	28.5%	23.1%	27.9%	26.8%	28.1%	29.8%	25.6%	-
	Wind	10.1%	11.5%	9.7%	11.4%	12.4%	11.1%	12.5%	-
	Solar	2.8%	2.9%	2.7%	3.0%	3.1%	2.9%	3.6%	-
	Geothermal	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Other Sources	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Net Imports of Electricity (GWh)	**- 5 017**	**- 2 894**	**- 2 544**	**1 518**	**2 792**	**2 199**	**1 224**	-
	As a % of electricity available for final consumption	-10.6%	-5.9%	-5.1%	3.1%	5.8%	4.4%	2.6%	-
	Electricity Interconnection [%]		**6.9%**	**10.0%**	**9.1%**	**9.3%**	**7.6%**	**14.6%**	**18.3%**
	Share of renewable energy consumption - by sector [%]								
	Electricity	42.7%	42.0%	41.8%	42.6%	43.4%	42.7%	43.7%	-
	Heating/cooling	26.9%	26.6%	25.4%	25.7%	25.3%	24.6%	26.3%	-
	Transport	6.2%	6.6%	6.3%	7.8%	8.5%	8.9%	8.2%	-
	Overall	25.0%	24.5%	23.9%	24.3%	24.5%	23.9%	24.1%	-

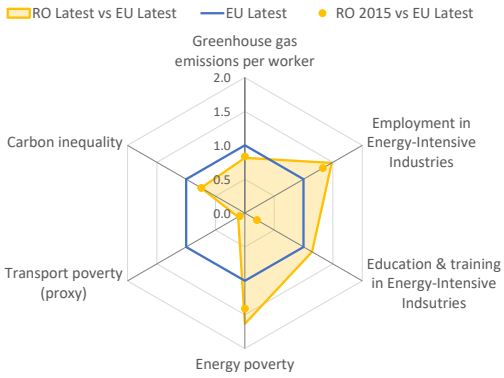
		2019	2020	2021	2022	2023
CLEAN ENERGY	**VC investments in climate tech start-ups and scale-ups (EUR Mln)**	**-**	**-**	**-**	**2.00**	**6.35**
	as a % of total VC investment (3) in Romania start-ups and scale-ups	-	-	-	1.8%	5.0%
	Research & Innovation spending in Energy Union R&i priorites					
	Public R&I (EUR mln)	1.2	0.2	-	-	-
	Public R&I (% GDP)	0.001%	0.000%	-	-	-
	Private R&I (EUR mln)	24.8	7.9	-	-	-
	Private R&I (% GDP)	0.011%	0.004%	-	-	-

(1) Clasamentul principalilor furnizori are la bază cele mai recente cifre disponibile (pentru 2022).
(2) Investițiile cu capital de risc includ tranzacții cu capital de risc (toate etapele), tranzacții de fuziuni și achiziții la scară mică și acorduri de creștere a capitalului privat (pentru întreprinderile care au făcut anterior parte din portofoliul unei firme de investiții cu capital de risc sau care au primit finanțare din partea unor investitori providențiali sau finanțare de tip *seed*).
Sursa: Eurostat, *Gas Infrastructure Europe*, elaborare JRC pe baza datelor PitchBook (03/2024), JRC SETIS (2024)

Prezenta anexă monitorizează progresele înregistrate de România în asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică și durabilitatea mediului, în special pentru lucrătorii și gospodăriile aflați în situații vulnerabile. Economia verde a României se contractă. Între 2015 și 2021, numărul total de locuri de muncă din sectorul bunurilor și serviciilor de mediu a scăzut cu 9,1 % (la aproximativ 137 200) (UE: +18,2 %), ajungând la 1,8 % din totalul locurilor de muncă (UE: 2,7 %). De asemenea, între 2015 și 2022, intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră ale forței de muncă din România (a se vedea graficul A8.1 și tabelul A8.1) a scăzut doar puțin, de la 12,0 la 11,7 tone per lucrător, dar rămâne sub media UE (14,3 tone per lucrător în 2022) ([60]). A crescut semnificativ perfecționarea și recalificarea lucrătorilor din sectoarele aflate în declin și în curs de transformare, ceea ce contribuie la o tranziție verde echitabilă în conformitate cu Recomandarea Consiliului privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică ([61]), dar rămâne sub media UE. Dezvoltarea competențelor verzi rămâne esențială pentru o tranziție echitabilă și pentru implementarea planului REPowerEU. Planul de redresare și reziliență al României prezintă reforme și investiții esențiale pentru o tranziție verde echitabilă ([62]), care completează planurile teritoriale pentru o tranziție justă și acțiunile sprijinite de Fondul social european Plus (FSE+).

Ocuparea forței de muncă în sectoarele cele mai afectate de tranziția verde ale României rămâne stabilă în general și peste media UE, ceea ce demonstrează necesitatea acordării unui sprijin activ întreprinderilor verzi și lucrătorilor din industriile aflate în declin. În 2023, ocuparea forței de muncă în industriile energointensive din România ([63]) a reprezentat 5,2 % din totalul locurilor de muncă (3,5 % în UE). Cu toate acestea, ocuparea forței de muncă în industria extractivă a scăzut cu 31,7 % din 2015 (ajungând la aproximativ 49 900 de lucrători în 2023). Rata locurilor de muncă vacante din sectorul construcțiilor (a se vedea graficul A8.2), un sector-cheie pentru tranziția verde, este mai mică decât media UE (0,3 % față de 3,6 % în UE în 2023). Cu toate acestea, 84 % dintre întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) din sectorul construcțiilor au fost de acord că deficitul de personal calificat reprezintă un obstacol în calea activităților lor comerciale generale ([64]). 117,5 milioane EUR din fondurile FSE+ sunt alocate pentru dezvoltarea competențelor verzi și a locurilor de muncă verzi.

Graficul A8.1: **Provocările tranziției echitabile în România**



Sursa: Eurostat, Ancheta UE privind forța de muncă, proiectele EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ și DISCO(H) (a se vedea tabelul A8.1).

Au crescut semnificativ perfecționarea și recalificarea în industriile energointensive, dar deficitul de forță de muncă persistă, producând un blocaj. Competențele sunt esențiale pentru o tranziție lină pe piața forței de muncă și pentru păstrarea locurilor de muncă în sectoarele în curs de transformare. În industriile energointensive, participarea lucrătorilor la educație și formare a crescut de la 2,3 % în 2015 la 12,4 % în 2023 (UE: 10,9 %). Aproximativ o treime dintre IMM-urile din România (36 %) consideră că competențele necesare pentru

([60]) Calculele legate de forța de muncă se bazează pe Ancheta UE privind forța de muncă. Trebuie remarcat că, în raportul de țară privind România din 2023, acești indicatori au fost calculați pe baza statisticilor privind ocuparea forței de muncă din conturile naționale. Acest lucru poate duce la o comparabilitate limitată între cele două rapoarte.

([61]) Recomandarea Consiliului din 16 iunie 2022 privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică (2022/C 243/04) vizează ocuparea forței de muncă, competențele, beneficiile fiscale și sistemele de protecție socială, serviciile esențiale și locuințele.

([62]) Pentru o imagine de ansamblu, a se vedea Raportul de țară din 2022 (anexa 6) și anexa 3.

([63]) Industria extractivă (NACE B), produse chimice (C20), minerale (C23), metale (C24) și autovehicule (C29).

([64]) Sondajul Eurobarometru privind deficitul de personal calificat, strategiile de recrutare și de păstrare a personalului în întreprinderile mici și mijlocii.

Tabelul A8.1: **Indicatori-cheie pentru o tranziție echitabilă în România**

Indicator	Description	RO 2015	RO	EU
GHG per worker	Greenhouse gas emissions per worker – CO_2 equivalent tonnes	12.0	11.7 (2022)	14.3 (2022)
Employment EII	Employment share in energy-intensive industries, including mining and quarrying (NACE B), chemicals (C20), minerals (C23), metals (C24) and automotive (C29)	4.7%	5.2% (2023)	3.5% (2023)
Education & training EII	Adult participation in education and training (last 4 weeks) in energy-intensive industries	2.2%	12.4% (2023)	10.9% (2023)
Energy poverty	Share of the total population living in a household unable to keep its home adequately warm	13.1%	15.2% (2022)	9.3% (2022)
Transport poverty (proxy)	Estimated share of the AROP population that spends over 6% of expenditure on fuels for personal transport	3.2%	4.3% (2023)	37.1% (2023)
Carbon inequality	Ratio between the consumption footprint of the top 20% vs bottom 20% of the income distribution	2.0	2.0 (2021)	2.7 (2021)

Sursa: Eurostat (env_ac_ainah_r2, lfsa_egan2d, ilc_mdes01), Ancheta UE privind forța de muncă (întrerupere a seriilor cronologice în 2021), proiectele EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ și DISCO(H).

înverzirea activităților economice devin din ce în ce mai importante (UE: 42 %) ([65]). Dacă România își va îndeplini contribuția preconizată la obiectivul UE pentru 2030 privind energia din surse regenerabile, vor fi necesari între 2 000 și 6 000 de lucrători calificați suplimentari pentru implementarea energiei eoliene și solare, ceea ce ar putea necesita o investiție în competențe situată între 4,9 și 6,2 milioane EUR ([65]). Pentru a aborda aceste provocări, FSE+, Mecanismul de redresare și reziliență și Fondul pentru o tranziție justă sprijină dezvoltarea unor sisteme de certificare pentru specialiștii în performanța energetică a clădirilor și a calificărilor lucrătorilor din domeniul construcțiilor. Acestea contribuie, de asemenea, la creșterea competențelor verzi și a locurilor de muncă verzi prin investiții la nivel național în educație și formare. În România, aproximativ 1,6 % din finanțarea FSE+ contribuie la competențe și locuri de muncă verzi.

Indicatorii sărăciei energetice s-au înrăutățit semnificativ în România în 2022, după ce scăzuseră deja între 2015 și 2021, și rămân cu mult peste media UE. Ponderea populației care nu își permite să își mențină locuința la un nivel de încălzire adecvat a crescut de la 13,1 % în 2015 la 15,2 % în 2022 (nivel care se situează în continuare peste media UE de 9,3 %) ([66]). Acest indicator a crescut cu 5,1 puncte procentuale între 2021 și 2022, inversând evoluțiile pozitive anterioare, pe fondul creșterii prețurilor la energie din cauza constrângerilor în materie de aprovizionare cauzate de pandemia de COVID-19 și de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, în pofida măsurilor de urgență puse în aplicare în România. În special, 29,5 % din populația expusă riscului de sărăcie (AROP) (UE: 20,1 %) și 18,2 % dintre gospodăriile cu venituri medii inferioare (în decili 4-5) (UE: 11,6 %) nu și-au putut încălzi locuințele în mod adecvat în 2022. Deși România stabilește un obiectiv național de reducere a sărăciei energetice în proiectul său de plan național actualizat privind energia și clima pentru 2023, planul nu cuprinde informații referitoare la cuantificarea acestui obiectiv și la politicile și măsurile specifice. În plus, în ianuarie 2023, 4,3 % din populația expusă riscului de sărăcie a cheltuit o parte semnificativă din bugetul său (peste 6 %) pentru combustibili în scopul deplasărilor private (UE: 37,1 %) ([67]).

Inegalitățile în materie de mediu rămân chestiuni critice în România. În 2021, amprenta consumului pentru segmentul de 20 % din populație cu cele mai mari venituri a fost de 2,0 ori mai mare decât cea a segmentului de 20 % cel mai sărac (UE: 1,8) (). În cazul ambelor segmente, cea mai mare amprentă a consumului corespunde alimentelor și locuințelor. În plus, în România, nivelurile medii de poluare atmosferică s-au situat în 2021 peste media UE (14,3 față de 11,4 µg/m3 de PM2,5), toate regiunile fiind expuse unor niveluri critice de poluare atmosferică ([68]). Acest lucru a dus la un impact semnificativ asupra sănătății, afectând în special grupurile vulnerabile, și la aproximativ 19 600 de decese premature anual ([69]).

([65]) Proiectul AMEDI+ al EMPL-JRC.

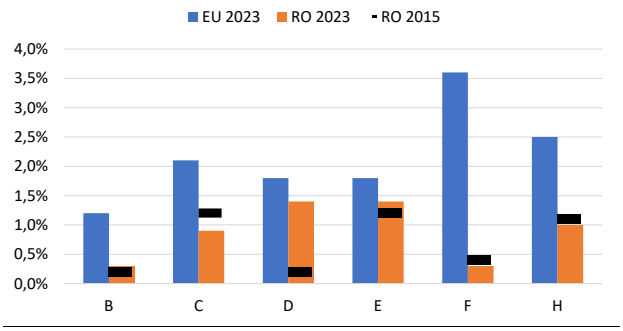
([66]) Sărăcia energetică este un concept multidimensional. Indicatorul utilizat se bazează pe consecințele sărăciei energetice. Sunt disponibili și alți indicatori pe Platforma de consiliere privind sărăcia energetică.

([67]) Accesibilitatea prețurilor combustibililor utilizați în scopul deplasărilor private este o dimensiune esențială a sărăciei din perspectiva transporturilor. Acest indicator a fost elaborat în contextul proiectelor EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+. Metodologie explicată în Efectele economice și distributive ale creșterii prețurilor la energie asupra gospodăriilor din UE.

([68]) De două ori mai mari decât recomandările din Orientările OMS privind calitatea aerului (expunere anuală de 5 µg/m³).

([69]) AEM – Evaluarea riscurilor pentru sănătate cauzate de calitatea aerului

Graficul A8.2: **Rata locurilor de muncă vacante în sectoarele în curs de transformare și în industria extractivă**



B – Industria extractivă
C – Industria prelucrătoare
D – Furnizarea de energie electrică, gaze, abur și aer condiționat
E – Alimentarea cu apă; canalizare, gestionarea deșeurilor, activități de depoluare
F – Construcții
H – Transporturi și depozitare
Sursa: Eurostat (JVS_A_RATE_R2).

România a prezentat măsuri semnificative care să contribuie la realizarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică. A introdus politici de sporire a locurilor de muncă și a competențelor verzi, inclusiv planuri de formare și de recalificare a angajaților, în special în regiunile cele mai afectate de tranziție ([70]). Au fost prezentate programe naționale de antreprenoriat care conțin cadre legislative ce se preconizează că vor juca un rol important în elaborarea de politici verzi corespunzătoare și într-un răspuns adecvat la schimbările de pe piața forței de muncă produse de tranziția verde. Este necesar să se pună un accent mai mare pe elaborarea de măsuri de politică care să asigure accesul adecvat la locuri de muncă, educație și formare și servicii sociale de calitate, destinate în mod specific persoanelor afectate în cea mai mare măsură de tranziția verde, în special persoanelor aflate în situații vulnerabile. În plus, este recunoscut faptul că trebuie asigurat un dialog social tripartit (și anume, discuții între angajatori, lucrători și autoritățile publice) pentru a aborda aceste provocări) ([71]).

([70]) Măsuri planificate în cadrul Programului pentru o tranziție justă al României, dar care nu au fost încă puse în aplicare.

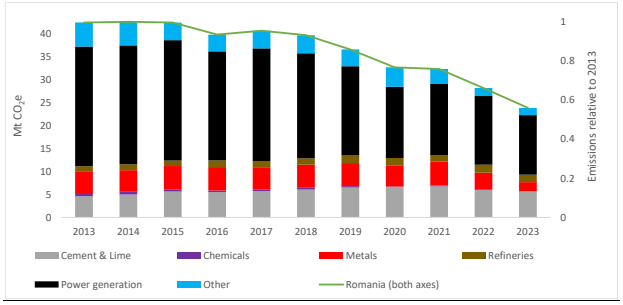
([71]) Pe baza examinării de către Comitetul pentru ocuparea forței de muncă (EMCO) a Recomandării Consiliului privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică, care a avut loc în octombrie 2023.

ANEXA 9: PRODUCTIVITATEA RESURSELOR, UTILIZAREA EFICIENTĂ A RESURSELOR ȘI CIRCULARITATEA ACESTORA

Tranziția verde a industriei și a mediului construit, în special prin decarbonizare, utilizarea eficientă a resurselor și circularitate, este esențială pentru stimularea competitivității României ([72]). În acest sens, gestionarea deșeurilor reprezintă o prioritate pentru România.

Tranziția României către economia circulară nu avansează în ritmul necesar pentru a permite atingerea obiectivelor Planului de acțiune al UE privind economia circulară din cauza economiei sale cu impact ridicat și a nivelului scăzut de reciclare și reutilizare a deșeurilor. Amprenta materiilor prime a scăzut la 30,5 tone pe cap de locuitor în 2022, dar a rămas printre cele mai ridicate din UE. Producția totală de deșeuri pe cap de locuitor a scăzut la 7,3 tone în 2020 ([73]), situându-se încă mult peste media UE. Tabloul de bord privind ecoinovarea din 2022 a menționat România în „grupa care recuperează decalajele în materie de ecoinovare", cu un punctaj de 84,6. În septembrie 2023, România totaliza 55 de licențe pentru eticheta ecologică a UE și 108 produse cu eticheta ecologică a UE, ceea ce indică o utilizare destul de scăzută, dar în continuă creștere a produselor și a licențelor. Există încă posibilitatea de a utiliza mai bine potențialul tranziției către o economie circulară, inclusiv pentru a stimula decarbonizarea industriei din România.

Graficul A9.1: **Emisiile ETS pe sectoare începând din 2013**



Sursa: Comisia Europeană

În perioada 2019-2023, emisiile de gaze cu efect de seră acoperite de schema UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) din România ([74]) au scăzut cu 35 %. În 2023, 54 % din gazele cu efect de seră emise de instalațiile ETS din România au provenit din producerea de energie electrică, cu puțin sub media UE (57 %). Sectorul cimentului și varului a reprezentat aproximativ 24 %, industria metalurgică 8 %, iar rafinăriile și alte industrii 7 % fiecare. Între 2019 și 2023, sectoarele industriale au înregistrat o reducere mai mare (37 %) decât sectorul energetic (33 %), ceea ce a dus la o scădere globală a emisiilor cu 35 %. Emisiile de gaze cu efect de seră generate de producerea de energie electrică au scăzut la jumătate față de nivelul din 2013. Deși emisiile ETS din categoria sectorială „altele" ([75]) au scăzut cu 30 %, emisiile generate de industria metalurgică au crescut cu 59 %, iar emisiile provenite din sectorul cimentului și varului au crescut cu 24 %. Acest lucru a dus la o reducere globală a emisiilor de gaze cu efect de seră de 44 % față de 2013.

România nu ține pasul cu nivelurile medii ale UE de utilizare eficientă a resurselor și de productivitate, dar se numără printre țările cele mai reziliente la perturbările lanțurilor de aprovizionare. Rata de utilizare a materiilor prime secundare este cea mai scăzută dintre țările UE și a fost de 1,4 % în 2022. Productivitatea resurselor a stagnat între 2017 și 2022, iar decalajul față de media UE a rămas mare – 0,94 standarde ale puterii de cumpărare (SPC) pe kilogram față de 2,45 SPC/kg în medie. Productivitatea resurselor exprimă cât de eficient sunt folosite resursele materiale în economie pentru a produce bogăție. Îmbunătățirea productivității resurselor poate contribui la reducerea la minimum a efectelor negative asupra mediului și la reducerea dependenței de piețele

([72]) A se vedea și anexele 6, 7 și 12.

([73]) Nu s-a confirmat încă dacă această tendință a fost influențată de criza provocată de pandemia de COVID-19.

([74]) Această analiză exclude transportul aerian. Datele pentru 2023 reflectă emisiile verificate începând cu 14 mai 2024 și pot fi revizuite în continuare din cauza transmiterii cu întârziere a datelor. Pentru mai multe detalii și pentru a putea consulta sursele datelor, a se vedea Weitzel, M; van der Vorst, C. (2024), *Uneven progress in reducing emissions in the EU ETS*, JRC Science for policy brief, JRC138215, Centrul Comun de Cercetare.

([75]) Altele decât producerea de ciment și var, produsele chimice, metalele, rafinăriile și producerea de energie electrică.

Tabelul A9.1: **Indicatorii de circularitate**

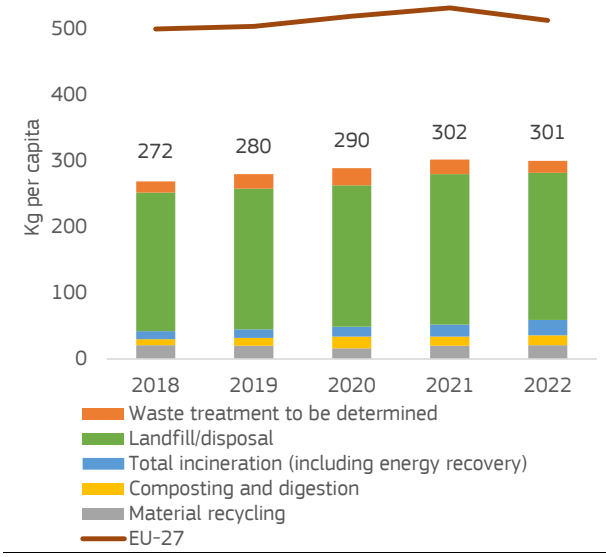
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27	Latest year
Industry								
Resource productivity (purchasing power standard (PPS) per kilogram)	0.9	0.8	0.8	0.8	0.9	-	2.5	2022
Circular material use rate (%)	1.6	1.4	1.5	1.4	1.4	-	11.5	2022
Eco-innovation index (2013=100)	84.0	77.6	80.5	81.5	84.6	-	121.5	2022
Recycling of plastic packaging (%)	43.0	31.1	30.1	31.6	-	-	40.7	2021
Cost of air emissions from industry (EUR bn)	13.5	11.8	10.9	11.0	-	-	352.7	2021
Built environment								
Recovery rate from construction and demolition waste (%)	74.0	-	88.0	70.1	-	-	89.0	2020
Soil sealing index (base year = 2006)	103.9	-	-	-	-	-	103.4	2018
Non-residential floor area (m^2 per capita)	4.1	4.2	4.3	-	-	-	18.0	2020
Waste backfilled (%)	21.8	-	23.2	-	27.1	-	9.9	2020

Sursa: Eurostat, Agenția Europeană de Mediu

volatile ale materiilor prime. România a fost dependentă de importuri doar pentru 10,6 % din materiile prime utilizate în 2022, fiind astfel una dintre țările cel mai puțin vulnerabile la perturbările lanțurilor de aprovizionare din UE. Planul național privind energia și clima al României include puține referiri la economia circulară în cadrul obiectivelor și țintelor naționale.

România riscă să nu respecte atât obiectivul pentru 2025 privind reciclarea deșeurilor municipale, cât și obiectivul pentru 2035 privind depozitarea deșeurilor. Rata de reciclare a deșeurilor municipale a fost de 11,3 % în 2021, cel mai scăzut nivel raportat din UE. România se numără printre țările care nu sunt pe drumul cel bun în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor pentru 2025 referitoare la reciclarea ambalajelor și a deșeurilor municipale. Rata de reciclare a ambalajelor din plastic a fost de 30,2 % în 2020 – cu mult sub obiectivul de 50 %. În plus, reciclarea deșeurilor electronice a scăzut în România în ultimii ani, de la 83,4 % în 2017 la 76 % în 2021. Țara este în continuare expusă riscului de a nu atinge obiectivul pentru 2035 privind depozitarea deșeurilor. Este necesar să se ia măsuri pentru a soluționa această problemă. Inovarea în domeniul tehnologiilor de tratare a deșeurilor este încă scăzută, după cum o demonstrează faptul că în 2021 au fost înregistrate doar 5 brevete noi.

Graficul A9.2: **Tratarea deșeurilor municipale**



Sursa: Eurostat

Parcul imobiliar al României crește constant, ceea ce prezintă o oportunitate de a utiliza clădirile existente într-un mod mai eficient. De exemplu, în primele 9 luni ale anului 2023, indicele autorizațiilor de construcție al României – bazat pe suprafața utilă – a fost, în medie, de 136,4, ceea ce indică o creștere a activităților de construcții față de 2015 ([76]). În 2020, suprafața rezidențială pe cap de locuitor a fost sub media UE – 25,1 față de 54,4 m^2 pe cap de locuitor – și a crescut într-un ritm mai rapid decât media UE. O tendință similară a fost raportată pentru suprafața nerezidențială pe cap de locuitor, care s-a situat în continuare sub media UE – 4,3 față de 18,0 m^2 pe cap de locuitor – în 2020.

([76]) 2015=100.

Gestionarea deșeurilor provenite din activități de construcții și demolări și tratarea apelor reziduale mai pot fi îmbunătățite. Cantitatea de deșeuri generate de activitățile de construcții și demolări pe cap de locuitor a fluctuat între 2012 și 2020 și a rămas cu mult sub media UE. Rata de recuperare a României a crescut la 88 % în 2020, atingând obiectivul Directivei-cadru privind deșeurile pentru 2020. În plus, populația conectată cel puțin la epurarea secundară a apelor uzate a fost de doar 53 % în 2021, cu mult sub nivelul UE. Trebuie să se acorde prioritate alinierii la standardele mai ridicate ale UE.

Mediul construit are un impact asupra climei și sunt necesare atât strategii de atenuare, cât și strategii de adaptare. Printre strategiile de atenuare importante se numără abordările privind emisiile de dioxid de carbon pe întreaga durată de viață pentru clădiri, iar România nu a inclus încă aceste abordări în cadrul său de reglementare.

Transformarea digitală este esențială pentru asigurarea unei economii reziliente și competitive. În conformitate cu programul de politică privind deceniul digital și, în special, cu obiectivele stabilite prin programul respectiv privind transformarea digitală până în 2030, prezenta anexă descrie rezultatele României în ceea ce privește competențele digitale, infrastructura/conectivitatea digitală și digitalizarea întreprinderilor și a serviciilor publice. După caz, prezenta anexă face trimitere la progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a PNRR. România alocă 21,8 % din bugetul total al PNRR pentru sectorul digital (5,8 miliarde EUR) ([77]). În cadrul politicii de coeziune, o sumă suplimentară de 3 miliarde EUR (10 % din finanțarea totală acordată României în cadrul politicii de coeziune) este alocată transformării digitale a țării ([78]).

Programul de politică privind deceniul digital stabilește calea de urmat pentru realizarea cu succes a transformării digitale a UE până în 2030. Foaia de parcurs națională prezintă acțiunile pe care România intenționează să le întreprindă pentru a atinge obiectivele și țintele de la nivel național. Primul raport privind stadiul evoluției deceniului digital a subliniat necesitatea de a accelera și de a aprofunda eforturile colective de atingere a țintelor și obiectivelor de la nivelul UE ([79]). Printre altele, o populație cu competențe digitale sporește dezvoltarea și adoptarea tehnologiilor digitale și conduce la creșteri ale productivității și la noi modele de afaceri. De asemenea, aceasta conduce la o mai mare incluziune și participare într-un mediu modelat din ce în ce mai mult de transformarea digitală ([80]).

Tehnologiile, infrastructura și instrumentele digitale joacă un rol în abordarea provocărilor structurale actuale, inclusiv a dependențelor strategice, a securității cibernetice și a schimbărilor climatice.

Lipsa competențelor digitale de bază și insuficiența specialiștilor în domeniul TIC în cadrul forței de muncă reprezintă provocări esențiale pentru România. România a obținut punctaje mult sub media UE în ceea ce privește ambii indicatori. Doar 28 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani au cel puțin competențe digitale de bază, comparativ cu media UE de 56 %. În plus, acest procent nu a crescut în ultimii 3 ani. Proporția specialiștilor în domeniul TIC în totalul locurilor de muncă este de 2,6 %, înregistrând o stagnare și rămânând cu mult sub media UE de 4,8 %. Cu toate acestea, trebuie precizat că România are al șaselea cel mai ridicat punctaj din UE în ceea ce privește proporția absolvenților de TIC (6,8 % din numărul total de absolvenți ai unei forme de învățământ superior) și că proporția femeilor specializate în TIC (26 %) este una dintre cele mai ridicate din UE. România pune în aplicare o serie de măsuri din PNRR care se preconizează că vor conduce, pe termen mediu și lung, la progrese în acest domeniu, cum ar fi un nou cadru legislativ pentru digitalizarea educației, o schemă de granturi pentru perfecționarea/recalificarea angajaților din întreprinderi, sprijin pentru biblioteci pentru a deveni centre de competențe digitale, sprijin pentru digitalizarea universităților și sprijin pentru instituțiile de învățământ cu un număr mare de cursanți expuși riscului de abandon școlar.

Conectivitatea la nivel de gigabit este larg răspândită în România, însă implementarea tehnologiei 5G a suferit întârzieri. Țara a asigurat cu rapiditate acoperirea cu rețele de mare capacitate (VHCN). În special, acoperirea cu fibră optică până la sediu (*Fibre to Premises* – FTTP) se situează la un nivel de 95 %, în comparație cu media UE de 64 %. Rata de utilizare a continuat să crească și în prezent depășește semnificativ media UE, inclusiv pentru conexiuni de 1 Gbps sau mai mari. În schimb, acoperirea 5G este cu mult sub media UE, situându-se la un nivel de 33 %, în comparație cu media UE de 89 %. Se preconizează că o serie de măsuri care au fost puse în aplicare

([77]) Ponderea alocărilor financiare care contribuie la obiectivele digitale a fost calculată utilizând anexa VII la Regulamentul privind Mecanismul de redresare și reziliență.

([78]) Această sumă include toate investițiile care vizează în mod specific transformarea digitală sau care contribuie în mod substanțial la aceasta în perioada de programare a politicii de coeziune 2021-2027. Fondurile sursă sunt Fondul european de dezvoltare regională, Fondul de coeziune, Fondul social european Plus și Fondul pentru o tranziție justă.

([79]) Comisia Europeană (2023): Raport privind stadiul evoluției deceniului digital 2023, Raportul din 2023 privind stadiul evoluției deceniului digital | Conturarea viitorului digital al Europei (europa.eu).

([80]) A se vedea, de exemplu, OCDE (2019): *OECD Economic Outlook, Digitalisation and productivity:* A story of complementarities, OECD Economic Outlook, volumul 2019, numărul 1 | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org) și OCDE (2019): Trecerea la digitalizare: Modelarea politicilor, îmbunătățirea vieții – rezumat, https://www.oecd.org/digital/going-digital-synthesis-summary.pdf.

în temeiul PNRR vor duce la progrese în acest domeniu, printre aceste măsuri numărându-se: o licitație pentru licențele 5G, noua Lege privind securitatea rețelelor 5G, adoptarea strategiei naționale de securitate cibernetică și punerea în aplicare a diferitelor recomandări prevăzute în setul de instrumente al UE pentru conectivitate. Totuși, aceste măsuri încă nu au dat rezultate în practică și se preconizează că progresele vor fi foarte lente, aspect confirmat de foaia de parcurs strategică națională privind deceniul digital prezentată de autoritățile române.

România are rezultate slabe în ceea ce privește digitalizarea întreprinderilor, prezentând un potențial semnificativ, dar neexploatat de inovare, inclusiv în sectorul TIC. Ponderea IMM-urilor care dețin cel puțin un nivel de bază de intensitate digitală, precum și adoptarea unor tehnologii avansate – precum serviciile de cloud computing, inteligența artificială și analiza datelor – rămân cu mult sub media UE. Doar 27 % dintre IMM-uri au cel puțin un nivel de bază de intensitate digitală, în comparație cu media UE de 58 %. Cu toate acestea, digitalizarea IMM-urilor este sprijinită în continuare prin intermediul PNRR și al fondurilor de coeziune. Sectorul TIC este unul dintre cele mai importante sectoare ale economiei românești, dar nu este încă suficient orientat către inovare. Se preconizează că mai multe măsuri prevăzute în PNRR și care sunt în curs de aplicare vor duce la obținerea de progrese în acest domeniu, printre ele numărându-se participarea României la proiectul important de interes european comun (PIIEC) privind procesoarele de mică putere și cipurile semiconductoare, precum și diversele scheme de sprijin direct (granturi și instrumente financiare) pentru digitalizarea întreprinderilor. În plus, Fondul european de dezvoltare regională va finanța investiții în digitalizarea IMM-urilor, atât la nivel național, prin sprijinirea centrelor de inovare digitală ([81]), cât și la nivel regional, prin investiții specifice în IMM-uri incluse în cele opt programe regionale. În 2022, 3,6 % dintre întreprinderile din România au raportat întreruperi ale serviciilor TIC din cauza atacurilor cibernetice (de exemplu, atacuri de tip *ransomware*, atacuri vizând blocarea accesului). În același an, 39,6 % dintre întreprinderi își dezvoltaseră sau revizuiseră politica de securitate TIC în ultimele 12 luni.

Serviciile publice digitale reprezintă o provocare majoră pentru România. România are un punctaj cu mult sub media UE în ceea ce privește disponibilitatea serviciilor publice digitale atât pentru cetățeni, cât și pentru întreprinderi. De asemenea, doar 25 % dintre utilizatorii online români interacționează activ cu serviciile de e-guvernare, în comparație cu media UE de 75 %. Se preconizează că diversele măsuri prevăzute în PNRR, de exemplu intrarea în vigoare a cadrului legislativ necesar pentru crearea unui cloud guvernamental, incluzând o ordonanță de urgență privind înființarea cloudului guvernamental și Legea privind interoperabilitatea, vor conduce la progrese semnificative în acest domeniu. România a prenotificat ROeID ca primă schemă a sa de identificare electronică (eID). În plus, PNRR include măsuri pentru furnizarea de cărți de identitate electronice unui număr de 5 milioane de cetățeni până în 2026. Prin intermediul entităților publice și private, România este implicată și în două proiecte-pilot la scară largă care testează portofelul european pentru identitatea digitală pentru utilizări în viața de zi cu zi. În plus, Fondul european de dezvoltare regională continuă să sprijine digitalizarea serviciilor publice în beneficiul cetățenilor și al întreprinderilor, precum și infrastructura (digitală) TIC necesară, atât la nivel național, cât și la nivel regional. În fine, România înregistrează rezultate cu mult sub media UE și în ceea ce privește accesul la dosarul electronic de sănătate. Există un serviciu de acces centralizat pentru cetățeni, însă s-ar putea extinde în mod semnificativ datele disponibile privind sănătatea, iar serviciile de acces ar putea fi puse mai bine la dispoziția întregii populații și a diferitelor tipuri de furnizori de servicii medicale. PNRR prevede investiții semnificative în infrastructura de e-sănătate, inclusiv în platforma care sprijină accesul la dosarele medicale și la serviciile de telemedicină care pun în legătură pacienții și îngrijitorii. Fondul european de dezvoltare regională va finanța, de asemenea, dezvoltarea de software și de aplicații de e-sănătate, iar Fondul social european Plus va sprijini furnizarea de formare în materie de competențe digitale profesioniștilor din domeniul sănătății.

([81]) Fondul european de dezvoltare regională va finanța 50 % din costurile eligibile ale centrelor de inovare digitală, în sinergie cu programul „Europa digitală”.

Tabelul A10.1: **Principalele obiective ale deceniului digital monitorizate prin indicatorii din cadrul indicelui economiei și societății digitale**

	Romania			EU	Digital Decade target by 2030 (EU)
	2022	2023	2024	2024	
Digital skills					
At least basic digital skills	**28%**	**28%**	**28%**	**56%**	**80%**
% individuals	2021	2021	2023	2023	2030
ICT specialists ([1])	**2.6%**	**2.8%**	**2.6%**	**4.8%**	**20 million**
% individuals in employment aged 15-74	2021	2022	2023	2023	2030
Digital infrastructure/connectivity					
Fixed very high capacity network (VHCN) coverage	**87%**	**96%**	**95%**	**79%**	**100%**
% households	2021	2022	2023	2023	2030
Fibre to the premises (FTTP) coverage ([2])	**87%**	**96%**	**95%**	**64%**	**-**
% households	2021	2022	2023	2023	
Overall 5G coverage	**25%**	**27%**	**33%**	**89%**	**100%**
% populated areas	2021	2022	2023	2023	2030
Digitalisation of businesses					
SMEs with at least a basic level of digital intensity	**22%**	**NA**	**27%**	**58%**	**90%**
% SMEs	2021		2023	2023	2030
Data analytics	**NA**	**NA**	**22%**	**33%**	**-**
% enterprises			2023	2023	
Cloud	**11%**	**11%**	**16%**	**39%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
Artificial intelligence	**1%**	**1%**	**2%**	**8%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
AI or cloud or data analytics ([3])	**NA**	**NA**	**29%**	**55%**	**75%**
% enterprises			2023	2023	2030
Digitalisation of public services					
Digital public services for citizens	**44**	**48**	**52**	**79**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Digital public services for businesses	**42**	**45**	**50**	**85**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Access to e-health records	**NA**	**57**	**59**	**79**	**100**
Score (0 to 100)		2022	2023	2023	2030

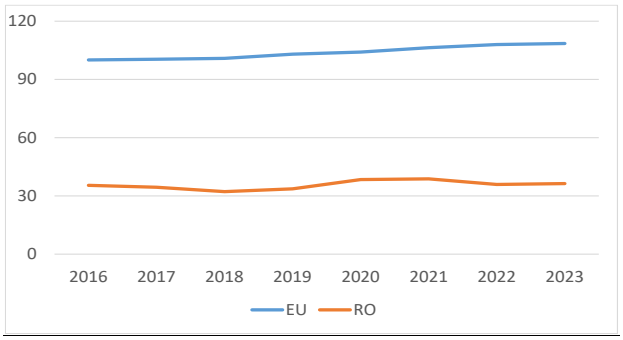
(1) Obiectivul de 20 de milioane reprezintă aproximativ 10 % din totalul forței de muncă.
(2) Indicatorul privind acoperirea Fibre to the Premises este inclus separat, deoarece evaluarea sa va fi, de asemenea, monitorizată separat și luată în considerare la interpretarea datelor privind acoperirea VHCN în contextul deceniului digital
(3) Cel puțin 75 % dintre întreprinderile din UE au adoptat unul sau mai multe dintre următoarele elemente, în funcție de activitățile lor comerciale: (i) servicii de *cloud computing*; (ii) volume mari de date; (iii) inteligența artificială.

Sursa: Indicele economiei și societății digitale

Prezenta anexă oferă o imagine de ansamblu asupra rezultatelor sistemului de cercetare și inovare al României, care este esențial pentru realizarea dublei tranziții și pentru asigurarea competitivității pe termen lung.

România este un „inovator emergent", cu cele mai slabe rezultate în materie de inovare din UE. Rezultatele României în materie de inovare reprezintă doar 33,1 % din media UE, iar decalajul dintre rezultatele României și cele ale UE se adâncește, potrivit Tabloului de bord european privind inovarea din 2023 ([82]).

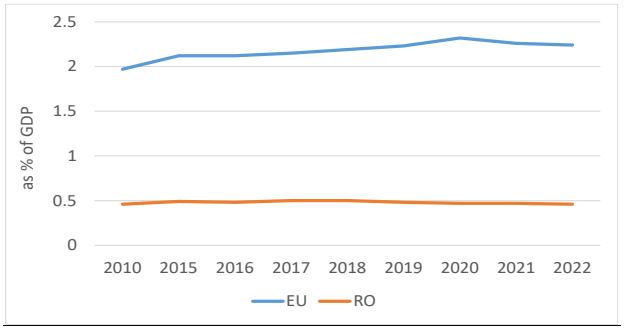
Graficul A11.1: **Rezultatele în materie de inovare în perioada 2016-2023**



Sursa: Tabloul de bord european privind inovarea, 2023

Intensitatea totală a C-D în România ([83]) este cea mai scăzută din UE. Acest lucru, împreună cu gradul ridicat de fragmentare a sistemului public de cercetare din România, a condus la o bază științifică publică slabă. La 0,46 % din PIB în 2022, intensitatea C-D rămâne cu mult sub media UE (2,24 %) și sub obiectivul de 2 % din PIB până în 2027 asumat de România ([84]). Cheltuielile publice cu C-D au scăzut în ultimii ani și au fost de 0,17 % din PIB în 2022, ceea ce reprezintă doar un sfert din media UE (0,72 %). Această subfinanțare semnificativă, combinată cu absența bugetării multianuale și cu un proces insuficient dezvoltat de alocare bazată pe performanță, creează condiții nefavorabile pentru comunitatea de cercetare și inovare (C-I) ([85]). Un semn promițător este reiterarea de către guvern a intenției sale de a majora cheltuielile publice pentru C-D la 1 % din PIB până în 2027 ([86]) și a angajamentului de a introduce un mecanism de finanțare bianual care să furnizeze mecanisme de evaluare periodică.

Graficul A11.2: **Intensitatea C-D în perioada 2010-2022**



Sursa: Eurostat, 2023

Lipsa capitalului uman pentru C-I frânează competitivitatea României și trecerea acesteia la o economie bazată pe cunoaștere. Numărul de cercetători (în echivalent normă întreagă) angajați de sectorul public stagnează la limita inferioară a listei tuturor statelor membre ale UE, fiind cu mult sub media UE (1,55 în România în 2021, comparativ cu media UE de 4,15). Această problemă este agravată de faptul că România are cea mai mică pondere a populației cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani care a absolvit cu succes învățământul terțiar ([87]), precum și de condițiile de muncă și perspectivele de carieră slabe pentru cercetători. Planul de redresare și reziliență include măsuri de reformă și de investiții menite să sporească atractivitatea carierelor în domeniul cercetării și să atragă cercetători din străinătate ([88]).

([82]) Tabloul de bord european privind inovarea (EIS) din 2023, profilul de țară: România https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2023/ec_rtd_eis-country-profile-ro.pdf. EIS oferă o analiză comparativă a rezultatelor în materie de inovare din țările UE, inclusiv a punctelor forte și a punctelor slabe relative ale sistemelor lor naționale de inovare.

([83]) Definită drept cheltuielile interne brute (GERD) pentru C-D ca procent din PIB.

([84]) Guvernul României (2022), Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă 2022-2027, https://www.mcid.gov.ro/wp-content/uploads/2022/12/strategia-na-ional-de-cercetare-inovare-i-specializare-inteligent-2022-2027.pdf.

([85]) Comisia Europeană (2022): *PSF Country review of the Romanian Research and Innovation System*.

([86]) A se vedea Strategia națională de cercetare, inovare și specializare inteligentă 2022-2027 și Planul național de cercetare, dezvoltare, inovare 2022-2027 – PNCDI IV.

([87]) În 2022, 24,7 % din populația cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani a absolvit cu succes învățământul terțiar, față de media UE de 42 %. (A se vedea și anexa 15).

([88]) De exemplu, o reformă a carierelor în domeniul cercetării, o măsură de atragere a resurselor umane din străinătate, sprijin pentru bursele Marie Sklodowska Curie, înființarea de centre regionale de orientare profesională.

Tabelul A11.1: **Principalii indicatori legați de inovare**

Romania	2010	2015	2020	2021	2022	EU average (1)
Key indicators						
R&D intensity (GERD as % of GDP)	0.46	0.49	0.47	0.47	0.46	2.24
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.28	0.27	0.19	0.19	0.17	0.73
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	0.18	0.21	0.28	0.29	0.28	1.48
Quality of the R&I system						
Scientific publications of the country within the top 10% most cited publications worldwide as % of total publications of the country	3.2	3.5	6	:	:	9.6
PCT (Patent Cooperation Treaty) patent applications per billion GDP (in PPS)	0.2	0.3	0.17	:	:	3.4
Academia-business cooperation						
Public-private scientific co-publications as % of total publications	3.9	4.2	5.99	6.12	6.35	7.6
Public expenditure on R&D financed by business enterprise (national) as % of GDP	0.037	0.033	0.024	0.026	:	0.054
Human capital and skills availability						
New graduates in science & engineering per thousand pop. aged 25-34	18.4	11.2	12.0	12.6	:	16.9
Public support for business enterprise expenditure on R&D (BERD)						
Total public sector support for BERD as % of GDP	0.057	0.045	0.029	:	:	0.204
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	:	0.006	0.008	:	:	0.104
Green innovation						
Share of environment-related patents in total patent applications filed under PCT (%)	12.9	5.9	7.8	:	:	14.7
Finance for innovation and economic renewal						
Venture capital (market statistics) as % of GDP	0.013	0.002	0.005	0.009	0.012	0.085
Employment share of high growth enterprises measured in employment (%)	:	5.86	5.21	:	:	12.51

(1) Media UE pentru cel mai recent an disponibil sau pentru anul cu cel mai mare număr de date la nivel de țară.
Sursa: Eurostat, OCDE, DG JRC, Science-Metrix (baza de date Scopus și baza de date statistice a OEB privind brevetele), Invest Europe

Măsuri similare au fost și vor fi sprijinite în cadrul politicii de coeziune.

Slaba colaborare dintre mediul științific și sectorul industrial rămâne o provocare. Publicațiile științifice în colaborare între sectorul public și cel privat, ca procent din numărul total de publicații, au crescut în ultimii zece ani, dar rămân sub media UE (6,35 % față de 7,6 % în 2022). Deficiențele sistemului științific public, în combinație cu lipsa de stimulente pentru ca instituțiile publice de cercetare să caute colaboratori din acest sector, conduc la un rezultat sub medie ([89]). Deși în planul de redresare și reziliență și în programele politicii de coeziune sunt incluse măsuri de îmbunătățire a cadrului de reglementare și de stimulare a colaborării, acestea trebuie, în plus, să încurajeze instituțiile publice de cercetare să se implice în activități antreprenoriale și în transferul de tehnologie și de cunoștințe ([90]).

Activitatea de inovare și capacitatea de absorbție a C-D la nivel de întreprindere sunt limitate. Cheltuielile întreprinderilor pentru C-D au stagnat (0,28 % din PIB față de media UE de 1,48 % în 2022), iar rezultatele României în ceea ce privește cererile de brevete sunt în continuare cele mai scăzute din UE. De asemenea, extinderea întreprinderilor naționale inovatoare este împiedicată de dimensiunea limitată a pieței locale de capital de risc ([91]). În cadrul politicii de coeziune și al PNRR, măsurile care sprijină inovarea la nivelul întreprinderilor, start-upurilor și clusterelor inovatoare ar trebui să remedieze o parte din deficiențe ([92]).

([89]) Comisia Europeană (2022): *PSF Country review of the Romanian Research and Innovation System*.

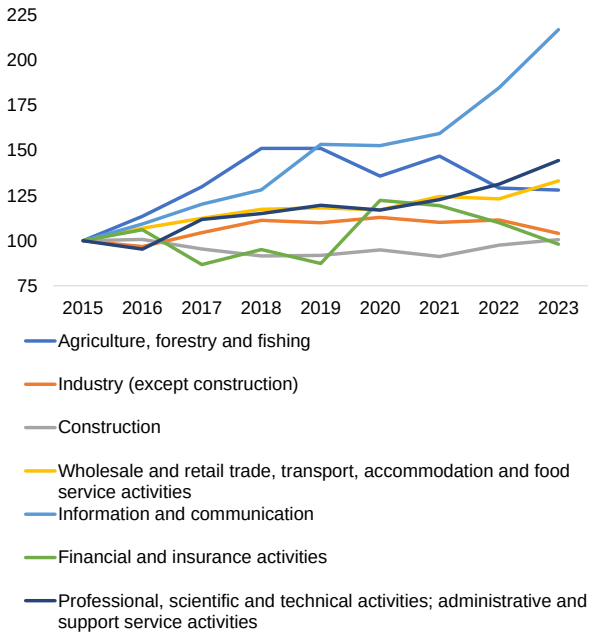
([90]) JRC (2024) – Evaluarea strategică a sistemelor de transfer de tehnologie și de protecție a DPI din Bulgaria, Croația și România și recomandări pentru îmbunătățirea acestora.

([91]) Invest Europe: Investițiile de capital de risc ca procent din PIB.

([92]) https://rostartup.com/2022/09/28/starting-up-and-scaling-up-romania-the-two-rostartup-reports-that-put-the-romanian-entrepreneurial-ecosystem-under-the-microscope/

Creșterea ridicată a productivității din ultimele două decenii a plasat România pe o traiectorie de convergență puternică cu UE. România rămâne una dintre țările cu cele mai bune rezultate din UE în ceea ce privește creșterea productivității. Productivitatea muncii în ceea ce privește PIB-ul pe persoană angajată a crescut cu 4 % în 2022 (a patra rată de creștere ca mărime din UE) și cu 3 % în 2023 (cea mai mare rată de creștere din UE) ([93]). Acest lucru a ajutat România să atingă un nivel de 78 % din media UE în ceea ce privește PIB-ul real pe cap de locuitor în PPP în 2023 ([94]). În pofida acestei performanțe impresionante, PIB-ul real pe cap de locuitor în 2022 (10 080 EUR) a rămas sub 35 % din media UE (28 950 EUR) ([95]).

Graficul A12.1: **Productivitatea muncii (valoarea adăugată brută pe salariat) în funcție de sector (2015=100)**



Sursa: Eurostat

Investițiile reprezintă un factor care contribuie în mod semnificativ la rezultatele în materie de creștere a productivității. În 2023, adaosurile nete de investiții private și publice la capitalul social s-au situat printre primele trei din UE, atingând un nivel dublu față de media UE. Analizând cifra medie din ultimii 5 ani, investițiile publice nete ale României s-au situat pe locul al doilea în UE, în timp ce evoluția investițiilor private nete a fost mai modestă (România s-a aflat în partea inferioară a cuartilei cu cele mai bune rezultate din UE) ([96]). Fluxul de fonduri ale UE din planul de redresare și reziliență (PNRR) și din fondurile structurale a stimulat considerabil investițiile nete în 2023, în special în infrastructură. Lucrările de inginerie civilă au crescut cu 17 % față de anul precedent.

Industria și construcțiile reprezintă o pondere relativ ridicată în economie și contribuie la diversificarea și reziliența acesteia. În pofida dezindustrializării masive din anii 1990 [când industria a scăzut de la jumătate la o treime din valoarea adăugată brută (VAB) ([97])], România are în continuare o industrie relativ puternică. În 2022, industria reprezenta încă 22,8 % din VAB (cu mult peste media UE de 20,5 %) ([98]). Industria prelucrătoare (nucleul industriei) este lider în ceea ce privește indicatorii de productivitate. În ansamblu, industria are rezultate modeste, reflectând o specializare cu o valoare adăugată mai scăzută (a se vedea graficul A12.1). Productivitatea reală a muncii pe persoană în industrie a scăzut în 2019 și 2020, dar a crescut din nou în 2021 (1,1 %) și 2022 (1,4 % – cu mult peste media UE de 0,4 %). România are, în termeni relativi, unul dintre cele mai mari sectoare ale construcțiilor din UE. Ponderea VAB a sectorului construcțiilor a fost a doua cea mai ridicată din UE în 2022 și cea mai ridicată în 2023 ([99]).

Industria este în scădere în termeni relativi, în timp ce ponderea construcțiilor rămâne constantă. Sectorul construcțiilor a avut o evoluție mai bună decât industria în general. Construcțiile au reprezentat 7-8 % din VAB în ultimii 8 ani. Industria a scăzut de la 30,4 % din VAB în 2012 (a doua cea mai mare pondere din UE) la 25,4 % în 2018 (a cincea cea mai mare

([93]) Previziunile din toamna anului 2023. În cazul în care nu se indică nicio sursă a datelor, sursa este tabelul de la sfârșitul prezentei anexe.

([94]) Eurostat, Volumul relativ al PIB-ului pe cap de locuitor pentru 2023.

([95]) Eurostat.

([96]) Calculele Comisiei bazate pe datele Eurostat.

([97]) Date furnizate de Banca Mondială.

([98]) Eurostat, Valoarea adăugată brută în funcție de sector.

([99])Eurostat, Valoarea adăugată brută în funcție de sector.

pondere din UE) până la un nivel scăzut de 21,4 % în 2023 (al zecelea loc în UE) ([100]).

Industria a contribuit în mod semnificativ la decarbonizarea economiei. Emisiile totale de gaze cu efect de seră au scăzut impresionant cu 50 % în perioada 1990-1999 și au atins -60 % în 2020 ([101]). Principalul motiv al acestei reduceri este dezindustrializarea masivă din anii 1990, mai degrabă decât eficiența energetică. Industria a continuat să scadă în termeni relativi (și, prin urmare, să contribuie la decarbonizare) începând din 2012 (astfel cum se arată mai sus). Emisiile generate de industria prelucrătoare și de producția de energie au scăzut cu aproape 4 milioane de tone în 2022, contribuind astfel la atingerea celui mai scăzut nivel total de emisii din România din ultimul deceniu (54,4 milioane de tone, cu 18 % mai mic decât în 2013) ([102]).

Planurile pentru decarbonizarea în continuare a industriei se bazează pe creșterea surselor regenerabile de energie și a capacităților nucleare. Capacitatea instalată de producere a energiei electrice din surse regenerabile reprezintă aproape 60 % din consumul de energie electrică (peste media UE de 50 %). Consiliul Concurenței a efectuat două studii, în cooperare cu 80 de instituții, privind barierele din calea utilizării surselor regenerabile de energie. Primul studiu s-a axat pe întregul proces de autorizare. 80 % dintre autorizațiile necesare sunt legate de construcții. Dacă recomandările studiului sunt puse în aplicare, timpul de aprobare va fi redus de la 544 de zile la 180 de zile. Una dintre principalele recomandări este de a elimina plafonul legal de 50 de hectare pentru terenurile degradate atunci când sunt alocate surselor regenerabile de energie. Al doilea studiu s-a axat pe conectarea la rețea. Obținerea autorizației de conectare este esențială pentru un proiect privind sursele regenerabile de energie ([103]). Se realizează investiții semnificative în domeniul nuclear, ceea ce va spori ponderea acestui tip de energie în mixul energetic de la nivelul actual de 20 % la 36 % până în 2030.

Planurile autorităților de a reduce emisiile de gaze cu efect de seră (GES) cu 78 % în 2030 sunt ambițioase, dar trebuie verificate împreună cu părțile interesate. Finanțarea din partea UE pentru înverzirea economiei în actualul cadru financiar multianual este semnificativă. Peste 40 % din finanțarea în valoare de 28,5 miliarde EUR din Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) și 30 % din fondurile structurale sunt alocate pentru înverzire. Acest nivel de finanțare este recunoscut ca fiind un motiv major pentru a depăși cu mult obiectivul Pactului verde de -55 % ([104]). După cum a indicat OCDE, este nevoie de o capacitate de planificare și administrativă solidă pentru îndeplinirea angajamentelor privind înverzirea (a se vedea anexele 13 și 17). De asemenea, este necesară implicarea părților interesate, deoarece România are încă o industrie (relativ) importantă, iar decarbonizarea devine mai dificilă pe măsură ce se ating niveluri scăzute de emisii de GES. Industria are nevoie de o finanțare semnificativă pentru decarbonizare. O întreprindere mare producătoare de oțel ar putea avea nevoie de investiții de până la 1 miliard EUR pentru tranziția la oțelul verde până în 2030.

România poate contribui la reducerea dependențelor strategice ale UE. Țara poate fi o sursă de materii prime critice (MPC) pentru tranziția verde, dar certificarea și exploatarea acestora sunt în continuare dificile. Strategia națională privind materiile prime și Legea minelor așteaptă aprobarea guvernului din primăvara anului 2023. România avea o tradiție minieră, dar industria extractivă aproape a dispărut în perioada de preaderare, când 246 de mine au fost închise. Autoritățile române indică următoarele obstacole în calea exploatării materiilor prime critice: absența resurselor certificate sau confidențialitatea datelor; întreprinderile de stat nu dispun de mijloacele necesare pentru a investi, inclusiv în tehnologiile curate necesare; lipsa titlurilor de proprietate asupra siturilor miniere; problemele de mediu (există un număr semnificativ de zone protejate și sensibile, iar comunitățile sunt sceptice în ceea ce privește mineritul); lipsa de personal calificat; dificultăți în atragerea investițiilor private, deoarece acestea

([100]) Eurostat, *Valoarea adăugată brută în funcție de sector* pentru toate cifrele de la acest punct.

([101]) Date furnizate de Banca Mondială.

([102]) Eurostat, Emisiile atmosferice în funcție de activitate.

([103]) Studiile pot fi consultate pe site-ul Consiliului Concurenței, http://www.consiliulconcurentei.ro.

([104]) OCDE, *Economic Survey of Romania* (Studiu economic privind România), 2024 (în curs de apariție). Discuțiile cu autoritățile din timpul misiunii de țară GROW (noiembrie 2023) s-au desfășurat în aceeași notă.

necesită predictibilitate și o impozitare atractivă. Preocupările legate de mediu împiedică dezvoltarea unui proiect cu licențe valabile.

Supravegherea pieței este fragmentată și nu dispune de resurse. Nu mai puțin de 16 autorități sunt implicate în supravegherea pieței. Toate resursele pe care le colectează acestea ajung la bugetul general și puține sunt vărsate înapoi. Sunt necesare resurse pentru personal și teste. Testarea produselor potențial neconforme este foarte costisitoare (de exemplu, costul testării unei mașini de spălat rufe din punctul de vedere al eficienței energetice este de 30 000 EUR, potrivit autorităților). Supravegherea pieței ar putea fi îmbunătățită printr-o cooperare mai extinsă între autoritățile competente și autoritățile vamale. România a soluționat 91 % dintre cazurile SOLVIT (65) pe care le-a gestionat ca centru principal, mai mult decât media UE de 88,3 %.

Accesul la piața unică este o oportunitate pe care multe IMM-uri din România ar putea să o fructifice mai bine. Integrarea comercială a României pe piața unică se situează sub media UE (30 % din PIB față de 43 % din PIB). În ultimii 20 de ani, comerțul cu mărfuri a crescut cu 10 % pe an. Cea mai mare parte a exporturilor în interiorul UE, în termeni valorici (70 %, mai mult decât media UE), au provenit de la întreprinderi mari, ceea ce înseamnă că IMM-urile nu sunt atât de prezente pe piața unică ([105]). Faptul că România nu a fost încă admisă ca membru deplin în spațiul Schengen (deși îndeplinește criteriile tehnice din 2011) reprezintă un obstacol semnificativ pentru mediul de afaceri și pentru atragerea investițiilor străine. Accesul parțial (aerian și maritim) la Schengen a fost acordat începând din martie 2024.

Luarea de măsuri cu privire la profesiile reglementate restrictiv poate stimula productivitatea. Restricțiile reglementare impuse într-o serie de profesii continuă să fie mai stricte în România decât media UE, ceea ce creează costuri suplimentare, în special pentru IMM-uri, reducând în același timp productivitatea. Acest lucru este valabil în special pentru ingineri constructori, arhitecți, contabili, ghizi turistici și notari. Avocații fac obiectul unor restricții privind forma juridică, al unor norme de incompatibilitate și al unor restricții multidisciplinare, toate acestea afectând potențialul de inovare al sectorului juridic. Sistemul fragmentat care reglementează profesia de inginer civil și activitățile pe care inginerii civili le pot desfășura pare a fi un obstacol în calea liberei circulații a acestora și împiedică eficiența furnizării de servicii.

Nu se observă încă efectele măsurilor puse în aplicare pentru îmbunătățirea rezultatelor în domeniul achizițiilor publice. Într-adevăr, setul de date din 2023 indică niveluri ridicate de oferte unice (45 %, media UE fiind de 29 %); proceduri de negociere fără publicarea prealabilă a unui anunț de atribuire (23 %, al doilea nivel ca mărime din UE; media UE fiind de 8 %); oferte necâștigătoare (44 %, cea mai mare rată din UE) și criterii de atribuire bazate exclusiv pe preț (83 %, media UE fiind de 66 %) ([106]). Deosebit de îngrijorător este nivelul ofertelor unice. Într-adevăr, creșterea indicatorului față de valorile din 2022 înseamnă că România nu a reușit încă să oprească sau să inverseze tendința de scădere a concurenței pe piețele naționale de achiziții publice. Ar trebui îmbunătățită capacitatea IMM-urilor de a depune oferte, dar și autoritățile au multe de îmbunătățit. Antreprenorii cer periodic ca licitațiile să fie mai bine pregătite (să fie organizate la intervale mai regulate, cu suficient timp de pregătire, mai bine aliniate la evoluțiile inflației etc.) ([107]).

România intenționează să utilizeze achizițiile publice ca instrument strategic pentru a asigura beneficii sociale, de mediu și de inovare prin punerea în aplicare a Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice 2023-2027**.** Cu toate acestea, până în prezent s-au înregistrat puține progrese în ceea ce privește achizițiile publice verzi și aproape niciunul în ceea ce privește achizițiile în domeniul social și al inovării.

Mediul de afaceri s-a îmbunătățit treptat, dar măsurile fiscale recente au arătat din nou că procesul de elaborare a politicilor este imprevizibil. Îmbunătățirea condițiilor generale de afaceri din ultimul deceniu, combinată

([105]) Eurostat.

([106]) Tabloul de bord privind piața unică și competitivitatea pentru 2024.

([107]) Surse: Asociațiile de IMM-uri și misiunea de informare GROW.

cu impozitele relativ scăzute și forța de muncă ieftină, au fost factorii care au stat la baza acumulării rapide de capital și a convergenței rapide a economiei, compensând parțial alte dezavantaje ([108]). Impozitarea IMM-urilor este în continuare una dintre cele mai scăzute din UE. Măsurile de consolidare fiscală adoptate la sfârșitul anului 2023 nu au făcut obiectul unei planificări și consultări corespunzătoare. Obligația legală de respectare a unei perioade de 6 luni înaintea intrării în vigoare a unei măsuri fiscale nu a fost îndeplinită ([109]). Atragerea unor investitori pe termen lung pentru extragerea resurselor de gaze din Marea Neagră sau a resurselor minerale necesită predictibilitate. Încă nu s-a ajuns la un echilibru adecvat între contribuția IMM-urilor la bugetul public și reforma serviciilor publice. Contribuția fiscală anuală a IMM-urilor la buget este foarte mică: 2-3 miliarde RON (0,4-0,6 miliarde EUR).

Mediul de afaceri este în continuare dinamic, dar persistă obstacole semnificative. Cifrele privind înregistrarea întreprinderilor se situează peste media UE și arată că mediul de afaceri este dinamic. Aceeași imagine este exprimată de cifrele mai ample privind crearea și radierea întreprinderilor din 2021 ([110]). Sondajul BEI privind investițiile din 2023 a arătat că principalele obstacole în calea investițiilor pe termen lung sunt incertitudinea (86 % dintre întreprinderi), costurile cu energia (81 %) și personalul calificat (79 %).

Stabilirea impozitelor este esențială pentru finanțarea IMM-urilor, dar are un impact asupra extinderii și a capitalizării întreprinderilor. Din cauza impozitării scăzute ([111]) și a incertitudinii politice ridicate, păstrarea profiturilor în cadrul societăților a fost neinteresantă. Tendința este ca proprietarii să împrumute bani societății atunci când este nevoie de finanțare. Acest lucru explică nivelul ridicat de autofinanțare în sectorul IMM-urilor. Acest comportament influențat de impozitare este important pentru înțelegerea nivelurilor scăzute de capitalizare ale întreprinderilor românești, precum și a extinderii acestora, deoarece înființarea de firme noi este preferabilă extinderii unei entități existente. Numărul de întreprinderi cu capital negativ este al doilea cel mai mare din UE – doar 20 % dintre întreprinderile active sunt capabile să atragă finanțare de la instituțiile financiare.

Accesul la finanțare rămâne o problemă pentru IMM-uri. Creditele bancare acordate sectorului privat sunt în continuare printre cele mai costisitoare din UE ([112]), ceea ce face atractive opțiunile alternative precum autofinanțarea și creditele comerciale. România are cea mai mare pondere a firmelor cu constrângeri financiare din UE ([113]). 65 % dintre întreprinderile românești raportează că accesul la finanțare reprezintă un obstacol important în calea investițiilor pe termen lung (cu mult peste media UE de 44 %). Indicele FEI din 2023 privind accesul IMM-urilor la finanțare plasează România pe locul 25 (în scădere față de locul 20 în 2022, ca urmare a măsurilor generoase de sprijin legate de pandemia de COVID-19). În special, ar putea fi avute în vedere îmbunătățiri în ceea ce privește segmentul creditelor bancare. În 2022, 8 % dintre întreprinderile din România au utilizat împrumuturi bancare pentru a-și finanța activitatea (media UE a fost de 46 %). Situația este complet diferită în ceea ce privește autofinanțarea, care este utilizată de 93 % dintre întreprinderile din România și de 26 % din întreprinderile din UE. 38 % dintre întreprinderile din România ar fi dispuse să contracteze un împrumut cu rată fixă ([114]). În 2021, creditele comerciale acordate societăților nefinanciare s-au ridicat la 337 de miliarde RON

([108]) Indicele libertății economice al Heritage Foundation arată că România a înregistrat progrese semnificative în ultimii 20 de ani. În plus, sarcina fiscală este în mod clar domeniul pentru care țara obține cel mai bun punctaj. În ceea ce privește nivelurile costului forței de muncă, datele Eurostat pentru 2022 plasează România pe penultima poziție (9,5 EUR pe oră).

([109]) Aceeași analiză a lipsei de predictibilitate se regăsește în: FMI, octombrie 2023, *Consultarea în temeiul articolului IV* și OCDE, 2024, *Economic Survey of Romania* (Studiu economic privind România) (în curs de apariție). FMI a afirmat că „modificările fiscale ad-hoc ca răspuns la nevoile fiscale urgente creează incertitudine și subminează capacitatea de planificare".

([110]) Eurostat.

([111]) Timp de mulți ani, întreprinderile mici (sub un anumit plafon, de obicei generos, dar adesea modificat) au plătit un impozit pe cifra de afaceri de 1-3 % și un impozit pe dividende de 5 %. Acest lucru a însemnat o taxă totală de aproximativ 8 % la retragerea de capital dintr-o societate.

([112]) Numai Ungaria a avut o rată a dobânzii semnificativ mai mare pentru un împrumut relevant pentru IMM-uri (sub 250 000 EUR) în ediția din 2023 a indicelui FEI privind accesul IMM-urilor la finanțare (11,9 % față de 8,4 %).

([113]) Sondajul BEI privind investițiile, 2023.

([114]) Banca Națională a României, decembrie 2023, *Sondaj privind accesul la finanțare*, p. 13.

(68 de miliarde EUR), ceea ce înseamnă de 2,3 ori valoarea restantă a creditelor bancare acordate societăților nefinanciare (148,5 miliarde RON/29,8 miliarde EUR).

România se află în etapa preliminară de implementare a componentelor necesare pentru conectarea la sistemul tehnic „doar o singură dată”. Ca parte a Regulamentului privind portalul digital unic, acest sistem va permite schimbul transfrontalier automatizat de elemente justificative între autoritățile competente, îmbunătățind accesul online la informații, procedurile administrative și asistența în cadrul UE. Integrarea autorităților române competente este esențială pentru buna funcționare a sistemului și pentru reducerea sarcinii administrative.

Tabelul A12.1: **Industria și piața unică**

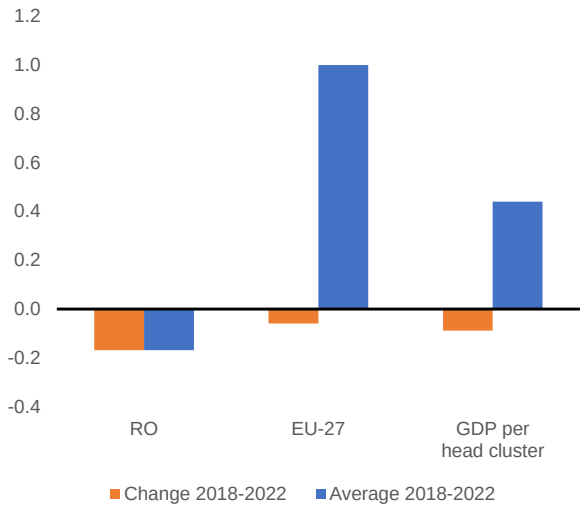
Romania							
POLICY AREA	**INDICATOR NAME**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**EU27 average***
HEADLINE INDICATORS							
Economic Structure	Net Private investment, level of private capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	4,7	5,7	6,1	6,5	7,8	**3,8**
	Net Public investment, level of public capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	1,5	2,5	2,1	2,2	3,2	**1,2**
	Real labour productivity per person in industry (% yoy)[2]	-0,2	-1,1	1,1	1,4	-0,4	**-1,24**
Cost competitiveness	Nominal unit labour cost in industry (% yoy)[2]	9	3	3,8	6,9	19,9	**9,83**
SINGLE MARKET							
Single Market integration	EU Trade integration, % (Average intra-EU imports + average intra EU exports)/GDP[2]	30,6	28,7	31,6	33,2	30,4	**42,9**
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed[3]	1,1	1,1	2,9	0,3	0,2	**0,7**
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly[3]	1,3	1,3	0,9	1	1,2	**1,1**
	SOLVIT, % resolution rate per country[3]	98,4	88,4	86,9	93,2	91,0	**88,3**
	Number of pending infringement proceedings[3]	24	36	37	30	32	**25,9**
Restrictions	EEA Services Trade Restrictiveness Index[4]	-	-	-	-	-	**0,05**
Public procurement	Single bids, % of total contractors[3]	31	41	33	42	45	**28,6**
	Direct Awards, %[3]	14	22	17	23	23	**8,1**
ECONOMIC STRUCTURE							
Shortages	Material Shortage (industry), firms facing constraints, %[5]	2,0	3,5	6,5	6,8	3,4	**17,2**
	Labour Shortage using survey data (industry), firms facing constraints, %[5]	13,1	8,5	9,8	11,6	10,0	**23,3**
	Vacancy rate, % of vacant posts to all available ones (vacant + occupied)[2]	1	0,6	0,8	0,9	0,8	**2,5**
Strategic dependencies	Concentration in selected raw materials, Import concentration index based on a basket of critical raw materials[6]	0,17	0,18	0,19	0,19	0,19	**0,22**
	Installed renewables electricity capacity, % of total electricity produced[2]	0,5	0,5	0,6	0,6		**50**
BUSINESS ENVIRONMENT - SMEs							
Investment obstacles	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as major obstacle[7]	26,7	29,1	16,8	22,0	30,0	**22,2**
Business demography	Bankruptcies, Index (2015=100)[2]	71,9	67,5	88,3	37,4	35,3	**105,6**
	Business registrations, Index (2015=100)[2]	146,8	123,4	161,3	183,1	168,9	**120,2**
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment[8]	-	13	12	12	15	**15**
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment[8]	-	13	9	15	16	**16**
	Share of SMEs experiencing late payments in past 6 months, %[9]	53,1	52,0	52,6	45,2	49,4	**48,7**
Access to finance	EIF Access to finance index - Loan, Composite: SME external financing over last 6 months, index values between 0 and 1[10]	0,20	0,21	0,27	0,37	-	**0,49**
	EIF Access to finance index - Equity, Composite: VC/GDP, IPO/GDP, SMEs using equity, index values between 0 and 1[10]	0,09	0,06	0,10	0,08	-	**0,17**

Sursa: (1) AMECO, (2) Eurostat, (3) Tabloul de bord al pieței unice, (4) OCDE, (5) ECFIN BCS, (6) COMEXT și calculele Comisiei, (7) Sondajul BEI privind investițiile, (8) Raportul privind plățile intermediare, (9) Sondajul SAFE, (10) Indicele FEI privind accesul IMM-urilor la finanțare.

* Calcule proprii ale Comisiei pentru media UE-27.

Administrația publică a României este esențială pentru competitivitatea economiei, în special prin modelarea condițiilor pentru dubla tranziție și prin crearea unui mediu de afaceri favorabil. Eficacitatea percepută a administrației publice din România este în continuare în mod clar sub media UE și s-a deteriorat în ultimii ani (graficul A13.1). Capacitatea administrației publice de a realiza progrese semnificative este limitată de fragmentarea inițiativelor de reformă și a direcției strategice, de coordonarea și capacitatea insuficientă și de rata ridicată de rotație a personalului. Aceste provocări au condus la întârzieri în punerea în aplicare a unor măsuri din planul de redresare și reziliență (PNRR) ([115]).

Graficul A13.1: **Eficacitatea administrației publice**



Valoare medie în perioada 2018-2022 și variație în perioada 2018-2022.
PIB-ul pe cap de locuitor arată valoarea medie a indicatorului privind eficacitatea administrației publice pentru grupul de țări din UE care aparțin aceluiași cluster ca și România în funcție de PIB-ul pe cap de locuitor (țările UE sunt clasificate în funcție de PIB-ul lor pe cap de locuitor și sunt grupate în trei clustere de dimensiuni egale).
Sursa: indicatorii de guvernanță la nivel mondial.

Rezultatele României în domeniul e-guvernării se îmbunătățesc, dar sunt în continuare cu mult sub media UE (tabelul A13.1). De asemenea, țara s-a situat sub media UE în ceea ce privește furnizarea de servicii publice. Cu toate acestea, situația s-a îmbunătățit treptat în ultimii ani: 47,0 % dintre persoanele intervievate au evaluat serviciile în mod favorabil în 2022, în creștere față de 36,0 % în 2017 ([116]). România se situează sub media UE și în privința caracterului deschis al datelor guvernamentale (tabelul A13.1). S-au înregistrat progrese în ceea ce privește adoptarea normelor metodologice pentru accesul liber la informațiile privind legislația, deși nu s-a observat nicio îmbunătățire în legătură cu publicarea declarațiilor de avere și de venit ale funcționarilor publici. Proiectul de lege de actualizare a Legii privind libertatea de informare nu a fost aprobat.

România ia măsuri pentru a îmbunătăți utilizarea de date concrete în procesul de elaborare a politicilor. În 2023 au continuat eforturile de consolidare și extindere a unei comunități de experți guvernamentali în domeniul evaluării impactului reglementărilor. Au fost organizate cursuri de formare privind evaluările de impact ex ante și mai multe ministere au efectuat studii de impact. Interacțiunea cu comunitatea de cercetare are loc, de obicei, prin diferite institute de cercetare sau prin dezvoltarea de proiecte comune care sunt sprijinite din punct de vedere tehnic de institutele de cercetare. Totuși, consolidarea procesului legislativ și asigurarea consultărilor publice sunt aspecte care nu au fost încă abordate.

România se confruntă cu provocări legate de asigurarea unei calificări suficiente a administrației publice. Funcția publică este obstrucționată de procese birocratice, de un grad scăzut de digitalizare, de necesitatea de a îmbunătăți competențele și de a atrage, dezvolta și păstra personal calificat. Reformele în domeniul funcției publice și al gestionării resurselor umane continuă, deși într-un ritm lent. Strategia în domeniul funcției publice pentru perioada 2022-2027 ([117]) prezintă provocările cu care se confruntă funcția publică și stabilește un plan de acțiune pentru abordarea acestora. În cadrul aceleiași strategii sunt implementate mai multe măsuri din PNRR, cum ar fi (i) punerea în aplicare a cadrelor de competențe în administrația centrală; (ii) un concurs național de recrutare pentru administrația publică; (iii) dezvoltarea și extinderea

([115])MonitorPNRR, Buletinul de sănătate nr. 8/2023. PNRR-ul României a rămas în urmă. Ce se poate întâmpla mai departe?.

([116])Comisia Europeană, Eurobarometrul standard 99, primăvara anului 2023.

([117])Guvernul României (2022), Strategia în domeniul funcției publice pentru perioada 2022-2027, Agenția Națională a Funcționarilor Publici, București.

platformei de management al funcției publice și funcționarilor publici (cunoscută sub denumirea de E-ANFP) și (iv) dezvoltarea competențelor digitale și de dezvoltare durabilă, de conducere și de management al talentelor.

În pofida eforturilor actuale, gestionarea investițiilor publice în România rămâne deficitară pe parcursul întregului ciclu de investiții. Planificarea investițiilor publice este realizată de ministerele de resort, cu o coordonare limitată între sectoare. În 2018 a fost elaborată o strategie de dezvoltare pe termen lung („România 2030"). Deși identifică obiective-cheie la nivel național, aceasta nu este aliniată suficient la strategiile sectoriale și la prioritățile finanțate de UE. Lipsesc mecanismele de sprijinire a disponibilității capitalului dincolo de exercițiul bugetar anual, cum ar fi un mecanism pentru credite bugetare dincolo de exercițiul bugetar și restricțiile aferente privind utilizarea fondurilor în alte scopuri. Analizele *ex post* privind eficacitatea și eficiența proiectelor de investiții nu constituie o cerință sistematică ([118]).

Sistemul de justiție funcționează eficient în ansamblu, dar performanța sa a scăzut ușor în 2022 comparativ cu 2021. Durata de soluționare a cauzelor administrative a scăzut semnificativ între 2020 și 2021, în special în primă instanță, și a crescut ușor în 2022 (de la 690 de zile în 2020 la 293 de zile în 2021 și la 321 de zile în 2022). Calitatea sistemului de justiție este, în general, bună, în pofida unor provocări persistente legate de deficitul de personal, cu privire la care s-au înregistrat totuși unele progrese. S-au depus eforturi continue pentru a se îmbunătăți digitalizarea în cadrul sistemului de justiție. Cu toate acestea, există încă provocări legate de normele procedurale care permit utilizarea tehnologiilor digitale în instanțe, de utilizarea tehnologiilor digitale în cadrul parchetelor, de accesul la dosarele electronice ale cauzelor în curs și de soluțiile digitale pentru desfășurarea și urmărirea procedurilor penale. Deși s-au înregistrat progrese în ceea ce privește garantarea independenței sistemului judiciar prin adoptarea legilor justiției în 2022, persistă unele preocupări cu privire la anumite aspecte ([119]).

Pentru a contribui la abordarea provocărilor bugetare, instituția fiscal-bugetară independentă (IFI) ar putea fi consolidată. La secretariatul IFI din România sunt ocupate mai puțin de jumătate din totalul posturilor disponibile. Accesul la informații ar putea fi îmbunătățit.

([118])Belu Mănescu, C. (2022), *New Evidence on the Quality of Public Investment Management in the EU* (Noi dovezi privind calitatea gestionării investițiilor publice în UE), European Economy, Documentul de dezbatere nr. 177, Comisia Europeană.

([119])Pentru mai multe detalii, a se vedea Tabloul de bord privind justiția în UE pentru anul 2024 și Raportul Comisiei din 2024 privind statul de drept (în curs de apariție).

Tabelul A13.1: **Indicatori privind administrația publică**

RO	Indicator ([1])	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27([2])
E-government and open government data							
1	Share of internet users within the last year that used a public authority website or app	n/a	n/a	n/a	23.6	24.6	75.0
2	E-government benchmark overall score ([3])	n/a	40.1	41.8	45.8	47.7	75.8
3	Open data and portal maturity index	0.6	0.7	0.8	0.7	0.6	0.8
Educational attainment level, adult learning, gender parity and ageing							
4	Share of public administration employees with higher education (levels 5-8, %)	56.7	54.9	53.6 (b)	54.2	54.7	52.9
5	Participation rate of public administration employees in adult learning (%)	: (u)	: (u)	6.9 (b)	8.1	11.2	17.9
6	Gender parity in senior civil service positions ([4])	7.0	8.6	7.8	0.0	2.0	9.2
7	Ratio of 25-49 to 50-64 year olds in NACE sector O	3.2	2.9	2.6 (b)	2.4	2.2	1.5
Public financial management							
8	Medium-term budgetary framework index	0.7	0.8	0.8	0.8	n/a	0.7
9	Strength of fiscal rules index	2.2	2.2	2.2	2.2	n/a	1.4
Evidence-based policy making							
10	Regulatory governance	n/a	n/a	1.47	n/a	n/a	1.7

Valorile ridicate denotă o performanță bună, mai puțin în cazul indicatorului nr. 6. (2) Valoarea din 2023. Dacă aceasta nu este disponibilă, se indică cea mai recentă valoare disponibilă. (3) Măsoară abordarea centrată pe utilizator (inclusiv pentru serviciile transfrontaliere) și transparența serviciilor publice digitale, precum și existența unor factori-cheie pentru furnizarea acestor servicii. (4) Definită ca valoarea absolută a diferenței dintre procentul de bărbați și femei în posturile de rang înalt din administrația publică.

Marcaje: (b) întrerupere a seriilor cronologice; (u) fiabilitate scăzută.

Sursa: Activitățile de e-guvernare ale persoanelor prin intermediul site-urilor, Eurostat (# 1); Raportul de analiză comparativă privind e-guvernarea (# 2); Raportul privind maturitatea datelor deschise (# 3); Ancheta privind forța de muncă, Eurostat (# 4, 5, 7); Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (# 6); Baza de date privind guvernanța fiscală (# 8, 9); OCDE, *Indicators of Regulatory Policy and Governance* (# 10).

ANEXA 14: PROVOCĂRI ÎN MATERIE DE OCUPARE A FORȚEI DE MUNCĂ, COMPETENȚE ȘI POLITICĂ SOCIALĂ ÎN CONTEXTUL PILONULUI EUROPEAN AL DREPTURILOR SOCIALE

Pilonul european al drepturilor sociale este busola pentru asigurarea convergenței în sens ascendent către condiții de muncă și de viață mai bune în UE. Prezenta anexă oferă o imagine de ansamblu asupra progreselor înregistrate de România în ceea ce privește punerea în aplicare a celor 20 de principii ale pilonului și a obiectivelor principale ale UE și a obiectivelor naționale pentru 2030 în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și reducerea sărăciei.

Tabelul A14.1: **Tabloul de bord social referitor la România**

Policy area	Headline indicator	
Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	19,1
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2023)	16,6
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2023)	27,7
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2023)	19,3
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2023)	19,1
	Income quintile ratio (S80/S20, 2022)	6
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2023)	68,7
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2023)	5,6
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2023)	2,2
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2022)	
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2022)	34,4
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2022)	41,5
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2022)	16,54
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2022)	32
	Housing cost overburden (% of the total population, 2022)	8,5
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2022)	12,3
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2022)	4,9

Critical situation | To watch | Weak but improving | Good but to monitor | On average | Better than average | Best performers

(1) Actualizare din 25 aprilie 2024. Statele membre sunt clasificate în tabloul de bord social conform unei metodologii statistice convenite cu comitetele EMCO și CPS. Pentru detalii privind metodologia, vă rugăm să consultați anexa la Raportul comun privind ocuparea forței de muncă 2024.

Sursa: Eurostat.

Deși situația de pe piața forței de muncă s-a îmbunătățit, există în continuare provocări semnificative. În 2023, rata șomajului (5,6 % față de 6,1 % în UE) și rata șomajului de lungă durată (2,2 % față de 2,1 % în UE) au fost apropiate de mediile UE. Deși rata de ocupare a forței de muncă a crescut în ultimul deceniu, ajungând la 68,7 % în 2023, aceasta se situează în continuare sub media UE (75,3 %). Cu toate acestea, se preconizează că introducerea tichetelor de activități casnice pentru lucrătorii casnici, sprijinită de planul de redresare și reziliență (PNRR), va avea un impact pozitiv asupra ocupării formale a forței de muncă în acest sector. Piața forței de muncă din România se caracterizează printr-o participare scăzută a tinerilor, a femeilor, a persoanelor cu handicap, a persoanelor slab calificate și a romilor. Șomajul în rândul tinerilor (21,8 % în 2023) a scăzut, deși rămâne semnificativ mai mare decât media UE (14,5 %), iar rata tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET) rămâne printre cele mai ridicate din UE (19,3 % față de 11,2 % în 2023), în pofida înregistrării unor îmbunătățiri. Disparitățile de gen și cele cauzate de dizabilități în ceea ce privește ocuparea forței de muncă sunt foarte mari, cu mult peste mediile respective de la nivelul UE. Există în continuare provocări și pentru persoanele slab calificate, a căror rată de ocupare a forței de muncă, de 45,3 % în 2023, a fost cu mult sub media UE (58,3 %) și semnificativ mai scăzută decât cea a persoanelor cu studii superioare (89,8 %). Doar 41 % dintre romi desfășurau activități remunerate în 2021, iar 59 % dintre tinerii romi nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare ([120]). Disparitățile de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă în rândul romilor este foarte mare, doar 23 % dintre femei desfășurând activități remunerate. Vor fi necesare eforturi considerabile pentru a atrage în câmpul muncii mai multe persoane, inclusiv grupurile subreprezentate, astfel încât să se atingă obiectivul național de ocupare a forței de muncă de 74,7 % până în 2030.

Eficacitatea politicilor active în domeniul pieței forței de muncă este în continuare un motiv de îngrijorare în contextul schimbărilor demografice și al deficitului de forță de muncă și de personal calificat. Se preconizează că populația în vârstă de muncă (15-64 de ani) va scădea cu 23,7 % până în 2050. Ratele de activitate sunt scăzute, iar angajatorii raportează că întâmpină dificultăți în ocuparea posturilor. Cheltuielile pentru intervențiile de

([120])Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2022), Ancheta privind romii 2021.

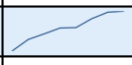
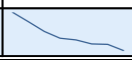
politică privind piața forței de muncă sunt printre cele mai scăzute din UE (0,1 % din PIB în 2020). Femeile, tinerii care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare, romii și persoanele cu handicap au mai puține șanse decât alte persoane aflate în căutarea unui loc de muncă să își găsească un loc de muncă după ce au participat la măsuri de politică active în domeniul pieței forței de muncă. Găsirea unui loc de muncă sau formarea persoanelor strămutate din Ucraina reprezintă, de asemenea, un motiv de îngrijorare. Acest lucru evidențiază necesitatea de a spori eficacitatea politicilor active în domeniul pieței forței de muncă și a serviciilor publice de ocupare a forței de muncă, în special prin campanii mai eficace de informare și o revizuire generală a proceselor interne din cadrul serviciilor. În cadrul PNRR, România a prezentat o nouă lege privind dialogul social, care urmărește să abordeze deficiențele din procesul de dialog social și să promoveze o implicare mai puternică a partenerilor sociali în conceperea și punerea în aplicare a unei politici active în domeniul pieței forței de muncă.

Intensificarea eforturilor de dezvoltare a competențelor este esențială pentru îmbunătățirea rezultatelor în ceea ce privește educația și piața forței de muncă. Doar 27,7 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani aveau cel puțin competențe digitale de bază în 2023 (față de 55,6 % în UE) și mai puțin de 1 din 5 persoane cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 de ani dețineau o calificare în învățământul terțiar în 2023, ceea ce le afectează capacitatea de inserție profesională. Participarea adulților la activități de învățare în ultimele 12 luni a fost de 19,1 % în 2022, cu 13,3 puncte procentuale mai mare decât în 2016, dar totuși cu mult sub media UE de 39,5 %. Combinația dintre provocările demografice, deficitul de competențe și de forță de muncă și nivelurile scăzute de participare a anumitor grupuri pe piața forței de muncă subminează, de asemenea, potențialul României de a-și spori competitivitatea economică. FSE+ sprijină măsuri de perfecționare și recalificare precum programul „Keep Up", care va îmbunătăți competențele a peste 27 000 de angajați pentru a ține pasul cu evoluțiile tehnologice rapide. De asemenea, FSE+ va sprijini punerea în aplicare a Strategiei naționale pentru formarea adulților 2024-2027 (adoptată în decembrie 2023), cu obiectivul său general de a aduce la 12 % până în 2027 rata de participare a adulților la învățarea pe tot parcursul vieții. Sunt necesare eforturi suplimentare și o viziune strategică pentru a consolida competențele populației, în special prin dobândirea de calificări terțiare și de competențe digitale, cu accent pe persoanele în vârstă și pe persoanele cu un nivel mai scăzut de educație.

Sistemul de educație și formare se confruntă cu provocări persistente în ceea ce privește calitatea și incluziunea. Puțini copii cu vârsta sub trei ani beneficiază de îngrijire formală (12,3 % față de 35,7 % în UE în 2022). Rata de părăsire timpurie a școlii este printre cele mai ridicate din UE (16,6 % față de 9,5 % în UE în 2023) și afectează în mod disproporționat tinerii din zonele rurale, romii și persoanele cu handicap. În special, 74 % dintre tinerii romi (cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani) nu absolviseră ciclul liceal de învățământ și formare în 2021. Rata scăzută de ocupare a absolvenților EFP recenți (61,2 % față de 78,9 % în UE în 2023) și nivelurile scăzute de competențe de bază, măsurate prin testul PISA din 2022 (a se vedea anexa 15), indică provocări în ceea ce privește calitatea și echitatea educației și răspunsul la nevoile pieței forței de muncă. Noile legi ale educației (care au intrat în vigoare în septembrie 2023) reprezintă un important pas înainte (a se vedea și anexa 15). Îmbunătățirile concrete în ceea ce privește calitatea și caracterul incluziv al sistemului de educație și formare depind de punerea în aplicare la timp a reformei sectoriale mai ample. Această reformă este amplu sprijinită de Mecanismul de redresare și reziliență (MRR), de FEDR și de FSE+. Accesul inadecvat și lipsa unor servicii sociale, de îngrijire pe termen lung și de sănătate la prețuri accesibile reprezintă provocări pentru grupurile defavorizate. Nevoi nesatisfăcute în materie de asistență medicală sunt raportate de 4,9 % din populație, ceea ce reprezintă mai mult decât dublul mediei UE (2,2 %), cu diferențe semnificative între grupurile de venituri, între zonele urbane și cele rurale și între regiuni. Nu mai puțin de 9,1 % dintre românii din chintila cu cele mai mici venituri au raportat nevoi medicale nesatisfăcute, comparativ cu 1,8 % în chintila superioară, în timp ce 58 % dintre romi nu au asigurare medicală. Acoperirea serviciilor de îngrijire de calitate și la prețuri accesibile, în special pentru persoanele cu handicap și persoanele în vârstă, este inadecvată și inegală, din cauza finanțării insuficiente și a fragmentării furnizării. Doar 4,7 % dintre persoanele cu vârsta de peste 65 de ani și care au nevoie de îngrijire pe termen lung au utilizat servicii de îngrijire la

domiciliu, comparativ cu media UE de 28,6 %. (Aceasta în contextul în care România are una dintre cele mai mari ponderi de persoane cu nevoi de îngrijire pe termen lung din UE, de 56 %, față de media UE de 26,6 %.) 16,4 % dintre persoanele cu handicap (față de 4,1 % în UE) raportează nevoi nesatisfăcute în materie de asistență medicală, în timp ce lipsa serviciilor sociale comunitare împiedică procesul de dezinstituționalizare. FSE+ sprijină extinderea furnizării de servicii la nivel național în 2 000 de comunități rurale defavorizate. De asemenea, sprijină reformele strategice, inclusiv procesul de dezinstituționalizare, în complementaritate cu PNRR, precum și măsurile de inovare socială pentru îmbunătățirea accesului la servicii al persoanelor cu dizabilități.

Tabelul A14.2: **Situația României în ceea ce privește obiectivele pentru 2030 în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și reducerea sărăciei**

Indicators	Latest data	Trend (2016-2023)	2030 target	EU target
Employment (%)	68,7 (2023)		74,7	78
Adult learning[1] (%)	19,1 (2022)		17,4	60
Poverty reduction[2] (thousands)	-3086 (2023)		-2.532	-15.000

(1) Ancheta privind educația adulților, extras special: adulți care au urmat un program de învățare în ultimele 12 luni, extras special, exceptând formarea ghidată la locul de muncă.
(2) Modificarea numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială (AROPE), anul de referință 2019.
Sursa: Eurostat, DG EMPL.

România se confruntă cu unele dintre cele mai ridicate riscuri de sărăcie și niveluri de inegalitate din UE. În pofida unor îmbunătățiri, în 2022 venitul segmentului cel mai bogat de 20 % din populație a fost de peste șase ori mai mare decât cel al procentului inferior de 20 % (față de 4,7 ori în UE). Rata persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială (AROPE) este una dintre cele mai ridicate din UE (34,4 % față de 21,6 % în UE în 2022). Persoanele care trăiesc în zone rurale, persoanele în vârstă și grupurile vulnerabile, inclusiv persoanele cu handicap și romii, sunt afectate în mod deosebit. Aproape 8 din 10 romi sunt expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială. Rata AROPE în rândul copiilor este ridicată și a crescut între 2021 și 2022 (41,5 % față de 24,7 % în UE în 2022). Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a reduce sărăcia în rândul copiilor și a îmbunătăți egalitatea de șanse, inclusiv prin punerea în aplicare a Garanției europene pentru copii. Rata deprivării materiale și sociale grave este, de asemenea, printre cele mai ridicate din UE (24,3 % față de 6,7 % în 2022), cu un decalaj semnificativ între mediul urban și cel rural. Adecvarea și acoperirea pensiilor și a venitului minim sunt scăzute, iar impactul transferurilor sociale (cu excepția pensiilor) asupra reducerii sărăciei este jumătate din media UE. Există în continuare provocări importante în ceea ce privește asigurarea faptului că prestațiile de protecție socială sunt accesibile și adecvate, în special pentru lucrătorii cu forme atipice de muncă, pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă și pentru șomeri. Doar 7,8 % dintre persoanele aflate în șomaj de mai puțin de 12 luni beneficiau de prestații în 2023. Punerea în aplicare a măsurilor prevăzute în PNRR și în FSE+ va trebui accelerată pentru a îmbunătăți situația și a contribui la atingerea obiectivului pentru 2030 de reducere cu 2,5 milioane a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială. Ca parte a PNRR, România reformează venitul minim de incluziune (VMI) pentru a îmbunătăți asistența socială și a reduce sărăcia, reducând în același timp sarcina administrativă. De asemenea, sistemul public de pensii este în curs de reformare, această reformă vizând, printre altele, creșterea pensiei minime și a pensiilor mici, în special pentru persoanele care trăiesc sub pragul sărăciei. Dovezile cantitative și calitative disponibile și măsurile de politică întreprinse și planificate care au făcut obiectul analizei din a doua etapă a cadrului de convergență socială din mai 2024 [SWD (2024) 132] indică provocări pentru România care ar putea afecta convergența socială în ceea ce privește situația sa socială, educația și competențele, precum și piața forței de muncă.

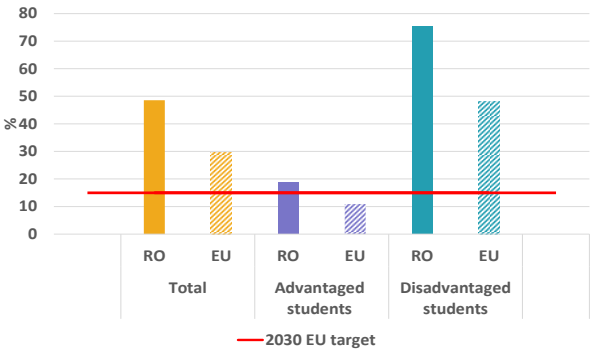
Prezenta anexă prezintă principalele provocări ale sistemului de educație și formare din România, pe baza rezultatelor Monitorului educației și formării din 2023 și ale Programului OCDE pentru evaluarea internațională a elevilor (PISA) din 2022.

Scorurile PISA slabe ale României reflectă provocările structurale din domeniul educației și formării legate de calitate și echitate. Programul PISA din 2022 al OCDE ([121]) a arătat că 48,6 % dintre tinerii români în vârstă de 15 ani au întâmpinat dificultăți în interpretarea și recunoașterea modului în care o situație simplă poate fi reprezentată matematic. 41,7 % dintre aceștia nu au putut identifica ideea principală într-un text de lungime moderată și nu au putut comenta cu privire la scopul textului respectiv. 44 % nu au putut să recunoască explicația corectă pentru fenomene științifice familiare și să tragă concluzii bazate pe dovezi. În comparație cu 2012, aceste ponderi au crescut cu 7,7 puncte procentuale la matematică (UE 7,3 puncte procentuale), cu 4,5 puncte procentuale la lectură (UE 8,2 puncte procentuale) și cu 6,7 puncte procentuale la științe (UE 7,4 puncte procentuale). Aceste rezultate pot reflecta provocările legate de profesia de cadru didactic (de exemplu, deficiențele formării inițiale a cadrelor didactice și ale dezvoltării profesionale continue, provocările din zonele rurale), de programele de învățământ, de subfinanțarea sectorului și de impactul puternic al factorilor socioeconomici asupra performanței. Ele ar putea reflecta, de asemenea, provocările cauzate de fragmentarea rețelei școlare în zonele rurale și de segregarea existentă în domeniul educației. Rezultatele pot reflecta, de asemenea, provocările legate de climatul și disciplina din școli și de impactul pandemiei.

Lipsa competențelor de bază în rândul tinerilor români va avea un impact asupra capacității lor de inserție profesională, asupra dobândirii de competențe și asupra productivității lor viitoare. Ratele rezultatelor slabe obținute de România la competențele de bază sunt printre cele mai ridicate din UE și cu mult peste mediile UE, care de asemenea s-au înrăutățit în 2022 (29,5 % la matematică, 26,2 % la lectură, 24,2 % la științe). Relevanța insuficientă pentru piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior, precum și participarea scăzută la învățarea în rândul adulților accentuează această provocare (a se vedea anexa 14). Puțini tineri români în vârstă de 15 ani s-au numărat printre cei cu cele mai bune performanțe la testul PISA din 2022. Doar 4 % dintre tineri au demonstrat competențe avansate la matematică (7,9 % în UE), 2 % la citire (6,5 % în UE) și 1,4 % la științe (6,9 % în UE). Ponderea scăzută a elevilor cu cele mai bune performanțe reprezintă un obstacol suplimentar în calea creșterii productivității și a capacității viitoare de inovare.

În educație persistă inegalități importante. 75,4 % dintre elevii din medii defavorizate au obținut rezultate slabe la matematică (48 % în UE), în comparație cu 18,7 % dintre elevii avantajați (10,9 % în UE). Decalajul în materie de performanță (a se vedea graficul A15.1) a crescut în comparație cu 2012 și este cel mai ridicat din UE, ceea ce indică impactul puternic al factorilor socioeconomici asupra rezultatelor elevilor ([122]).

Graficul A15.1: **Ratele performanțelor slabe la matematică în funcție de contextul socioeconomic, PISA 2022**



Sursa: OCDE (2023).

Există provocări legate de climatul și disciplina din școli care afectează performanța. Doar 50 % dintre tinerii în vârstă de 15 ani au un sentiment de apartenență față de școală, cea mai scăzută rată din UE. 57 % au declarat că profesorii lor de matematică sunt interesați ca fiecare elev să învețe (69 % în 2012). 25 % au declarat că s-au întâlnit frecvent cu comportamente de bullying, iar 35 % se lasă distrași de dispozitivele digitale.

([121])OCDE (2023), Rezultatele PISA 2022 (Volumul I): Situația învățării și a echității în educație.

([122])Rezultatele PISA 2022: Fișe informative, România.

Tabelul A15.1: **Obiectivele la nivelul UE și alți indicatori contextuali din cadrul strategic al Spațiului european al educației**

				2012		2018		2023	
Indicator			Target	Romania	EU-27	Romania	EU-27	Romania	EU-27
[1]Participation in early childhood education (age 3+)			96%	84.1% [2013]	91.8% [2013]	81.9%	92.2%	75.6% [2021]	92.5% [2021,d]
[2]Low-achieving 15-year-olds in:		Reading	< 15%	37.3%	18.0%	40.8%	22.5%	41.7% [2022]	26.2% [2022]
		Mathematics	< 15%	40.8%	22.1%	46.6%	22.9%	48.6% [2022]	29.5% [2022]
		Science	< 15%	37.3%	16.8%	43.9%	22.3%	44.0% [2022]	24.2% [2022]
Early leavers from education and training (age 18-24)	[3]Total		< 9 %	17.8%	12.6%	16.4%	10.5%	16.6%	9.5%
	[3] By gender	Men		18.5%	14.5%	16.7%	12.1%	16.5%	11.3%
		Women		16.9%	10.6%	16.1%	8.7%	16.7%	7.7%
	[4] By degree of urbanisation	Cities		5.0% [b]	11.2%	4.2%	9.4%	3.3%	8.6%
		Rural areas		31.0% [b]	14.0%	25.4%	11.0%	27.5%	9.9%
	[5] By country of birth	Native		17.8%	11.3%	16.4%	9.2%	16.6%	8.2%
		EU-born		: [u]	26.2%	: [u]	22.4%	: [u]	21.0%
		Non EU-born		: [u]	30.1%	: [u]	23.0%	: [u]	21.6%
[6]Socio-economic gap (percentage points)				43.9	:	46.0	29.5	56.7 [2022]	37.2 [2022]
[7]Exposure of VET graduates to work-based learning			≥ 60% (2025)	:	:	:	:	8.1%	64.5%
Tertiary educational attainment (age 25-34)	[8]Total		45%	23.6%	34.1%	24.9%	38.7%	22.5%	43.1%
	[8] By gender	Men		21.6%	29.1%	21.8%	33.3%	19.4%	37.6%
		Women		25.6%	39.2%	28.2%	44.2%	25.7%	48.8%
	[9] By degree of urbanisation	Cities		41.0% [b]	43.5%	45.4%	49.0%	44.4%	53.3%
		Rural areas		6.9% [b]	24.8%	8.2%	27.7%	8.8%	31.7%
	[10] By country of birth	Native		23.5%	35.4%	24.8%	39.7%	22.4%	44.2%
		EU-born		: [u]	29.3%	:	36.7%	: [u]	40.2%
		Non EU-born		: [u]	24.2%	: [u]	31.0%	: [u]	37.1%
[11]Participation in adult learning (age 25-64)			≥ 47% (2025)	:	:	5.8% [2016]	37.4% [2016]	19.1% [2022]	39.5% [2022]
[12]Share of school teachers (ISCED 1-3) who are 55 years or over				19.5% [2013]	22.7% [2013]	18.4%	23.8%	16.9% [2021]	24.5% [2021]

Observații: b = întrerupere a seriilor cronologice; d = definiția diferă; e = estimare; p = date provizorii; u = fiabilitate scăzută; : = nu există date.

Sursa: 1,3,4,5,7,8,9,10,12 = Eurostat; 11 = Eurostat, Ancheta privind educația adulților; 2,6 = OCDE, PISA.

Inegalitățile în educație încep devreme și afectează în special zonele rurale și romii. În 2021, doar 75,6 % dintre copiii aflați între vârsta de 3 ani și învățământul primar obligatoriu erau înscriși în sistemul de educație timpurie (92,5 % în UE). Ratele de participare sunt deosebit de scăzute în zonele rurale ([123]) și în rândul romilor ([124]). Deficitul de personal cu calificări adecvate afectează în special școlile din zonele rurale, care oferă servicii de educație pentru mai mult de 40 % dintre elevii din învățământul primar și secundar. Această provocare este agravată de fragmentarea rețelei școlare, în special în zonele rurale. Rata de părăsire timpurie a școlii este printre cele mai ridicate din UE (16,6 %, comparativ cu media UE de 9,5 % în 2023) și este deosebit de îngrijorătoare în zonele rurale (27,5 %) și în rândul romilor ([125]). România pune în aplicare investiții și reforme ambițioase, finanțate prin Mecanismul de redresare și reziliență, Fondul social european Plus și Fondul european de dezvoltare regională, la toate nivelurile de educație.

Noile legi ale educației urmăresc să abordeze unele dintre provocările profesiei de cadru didactic. Pentru a remedia pregătirea inițială slabă a cadrelor didactice, pentru viitorii profesori a devenit obligatoriu un program de masterat în predare, combinat cu stagii și mentorat. Un nou cadru de competențe ale cadrelor didactice va ghida studiile, dezvoltarea carierei și certificarea acestora. Formarea continuă a cadrelor didactice a fost, de asemenea, revizuită. Detaliile privind punerea în aplicare urmează să fie elaborate și vor determina succesul reformei.

Rata de absolvire a învățământului terțiar rămâne scăzută. Procentul absolvenților de studii

([123])Ministerul Educației 2022, Starea învățământului preuniversitar din România.

([124])Agenția pentru Drepturi Fundamentale (FRA), 2022, Indicatori principali ai Cadrului strategic al UE pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor pentru perioada 2020-2030.

([125])75 % dintre romii cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani nu au absolvit învățământul liceal (FRA, 2022).

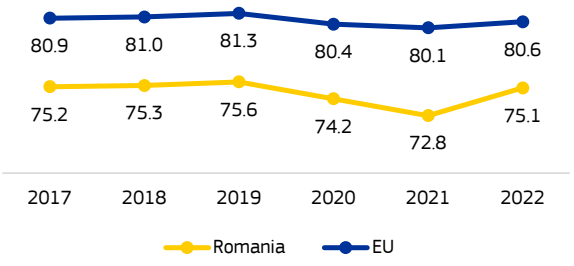
universitare cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani a fost de 22,5 % în 2023 și este unul dintre cele mai scăzute din UE (43,1 % în UE). Acesta este în continuare limitat din cauza ratei ridicate de părăsire timpurie a școlii, a factorilor socioeconomici, a ratelor scăzute de promovare a examenului de bacalaureat și a ratei ridicate a abandonului școlar din învățământul terțiar. Noua lege a învățământului superior prevede măsuri de îmbunătățire a ratelor de retenție, a echității, a calității și a relevanței pentru piața forței de muncă ([126]).

([126])Pentru mai multe informații, a se vedea Monitorul educației și formării 2023.

O populație sănătoasă și un sistem de sănătate eficace, accesibil și rezilient sunt premisele unei economii și societăți durabile. Prezenta anexă descrie succint starea de sănătate a populației și sistemul de sănătate din România.

Speranța de viață la naștere în România a fost printre cele mai scăzute din UE în 2022, cu o disparitate de gen mai mare decât media UE. În 2020 și 2021 s-a înregistrat o scădere semnificativă a speranței de viață din cauza pandemiei de COVID-19. Deși speranța de viață a crescut din nou în 2022, creștere explicată parțial printr-o scădere semnificativă a mortalității cauzate de COVID-19 ([127]), aceasta a rămas sub nivelul anterior pandemiei. În 2021, principalele cauze de deces au fost bolile sistemului circulator („bolile cardiovasculare") și cancerul, urmate de COVID-19. Mortalitatea tratabilă este cea mai ridicată din UE, ceea ce sugerează că eficacitatea intervențiilor publice în domeniul asistenței medicale este limitată. În același timp, mortalitatea în grupele de vârstă active din punct de vedere economic, ca proporție din mortalitatea totală și în raport cu dimensiunea forței de muncă, este printre cele mai ridicate din UE. Rata mortalității cauzate de cancer este în scădere lentă, dar rămâne peste media UE; ratele de screening pentru depistarea cancerului se situează sub media UE. Factorii de risc comportamentali și de mediu constituie cauza a mai mult de jumătate din totalul deceselor.

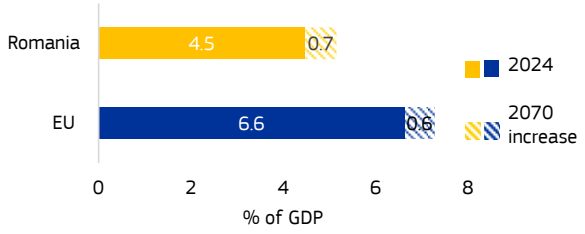
Graficul A16.1: **Speranța de viață la naștere, în ani**



Sursa: Eurostat

În 2021, cheltuielile totale pentru sănătate au fost printre cele mai scăzute din UE, atât pe cap de locuitor, cât și ca procent din PIB. Cheltuielile pentru sănătate sunt finanțate în prezent prin sistemul obligatoriu de contribuție salarială la asigurările sociale de sănătate. Cu toate acestea, doar aproximativ 36 % dintre persoanele asigurate plătesc contribuții, iar aproximativ 12 % din populație nu este asigurată (dar are dreptul la un „coș" minim de servicii de sănătate finanțat de la bugetul de stat). De departe, cea mai mare parte a cheltuielilor pentru sănătate din România este destinată îngrijirii spitalicești (aproximativ 44 % din totalul cheltuielilor pentru sănătate în 2021). Acest lucru, precum și numărul mare de paturi de spital (721 la 100 000 de locuitori în 2021, mult peste media UE) ilustrează modelul de asistență medicală puternic centrat pe spitale din România. Ponderea cheltuielilor pentru sănătate destinate asistenței medicale ambulatorii este cu mult sub media UE. Acest lucru ar sugera că serviciile de îngrijire de nivel primar joacă un rol limitat în prevenirea bolilor, diagnosticarea timpurie și tratament, ceea ce îngreunează reducerea ratelor mortalității evitabile și asigurarea unei îngrijiri de calitate pentru persoanele cu afecțiuni cronice. Plățile directe reprezintă o proporție mai mare din cheltuielile pentru sănătate în România decât în UE în ansamblu. Aproape două treimi din totalul plăților directe sunt destinate produselor farmaceutice în ambulatoriu. Pe baza previziunilor demografice, se preconizează că cheltuielile publice pentru sănătate vor crește cu 0,7 puncte procentuale din PIB până în 2070, comparativ cu 0,6 puncte procentuale pentru UE în ansamblu, ceea ce ridică probleme legate de sustenabilitatea finanțelor publice pe termen mediu (a se vedea graficul 16.2 și anexa 21).

Graficul A16.2: **Creșterea preconizată a cheltuielilor publice pentru asistență medicală în perioada 2024-2070**



Scenariul de referință
Sursa: Comisia Europeană/CPE (2024).

În 2021, cheltuielile în materie de prevenție din România s-au ridicat la 3,7 % din totalul

([127])Pe baza datelor furnizate direct de statele membre Centrului European de Prevenire și Control al Bolilor, în cadrul Sistemului european de supraveghere.

Tabelul A16.1: **Principalii indicatori de sănătate**

	2018	2019	2020	2021	2022	EU average (latest year)
Treatable mortality per 100 000 population (mortality avoidable through optimal quality healthcare)	210.6	208.6	235.1	254.7	NA	93.3 (2021)
Cancer mortality per 100 000 population	273.2	264.2	260.3	243.2	NA	235.4 (2021)
Current expenditure on health, % GDP	5.5	5.7	6.2	6.5	NA	10.9 (2021)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	79.7	80.5	80.3	78.3	NA	81.1 (2021)
Spending on prevention, % of current health expenditure	1.4	1.5	2.0	3.7	NA	6.0 (2021)
Available hospital beds per 100 000 population	697	706	712	721	NA	525 (2021)
Doctors per 1 000 population	3.0	3.2	3.3	3.5	NA	4.1 (2021)*
Nurses per 1 000 population	0.7	0.8	0.8	0.9	NA	7.9 (2021)
Total consumption of antibacterials for systemic use, daily defined dose per 1 000 inhabitants per day ***	25.1	25.8	25.2	25.7	27.6	19.4 (2022)

Notă: Media UE este ponderată pentru toți indicatorii, cu excepția numărului de medici și asistenți medicali la 1 000 de locuitori, pentru care se utilizează media simplă la nivelul UE. Datele privind densitatea medicilor se referă la medicii practicanți din toate țările, cu excepția Greciei, Portugaliei (medici cu autorizație de practică) și Slovaciei (medici activi din punct de vedere profesional). Datele privind densitatea asistenților medicali se referă la asistenții medicali practicanți din toate țările, cu excepția Irlandei, Franței, Portugaliei, Slovaciei (asistenți medicali activi din punct de vedere profesional) și Greciei (asistenți medicali care lucrează numai în spitale).

Sursa: baza de date Eurostat; cu excepția: * OCDE, ** Chestionar comun privind statisticile referitoare la aspectele nemonetare ale asistenței medicale, *** ECDC, **** Recomandarea Consiliului privind intensificarea acțiunilor UE de combatere a rezistenței la antimicrobiene în cadrul unei abordări de tip „O singură sănătate”.

cheltuielilor cu asistența medicală, cu mult mai puțin decât nivelul de 6,0 % al întregii UE. Între 2019 și 2021, cheltuielile cu prevenția ale României au crescut cu aproximativ 145 %, în comparație cu o creștere de 106 % pentru UE în ansamblul său. Cheltuielile cu programele de imunizare (vaccinare) au fost principalul factor al acestei creșteri. Consumul de antibiotice este în creștere; în 2022, acesta a fost cu mult peste media UE. Acest lucru se întâmplă deși obiectivul național recomandat (stabilit prin Recomandarea Consiliului privind intensificarea acțiunilor UE de combatere a rezistenței la antimicrobiene în cadrul unei abordări de tip „O singură sănătate”) prevede reducerea consumului total de antibiotice cu 27 % până în 2030, comparativ cu nivelul din 2019. Recent a fost aprobată o strategie de prevenire și limitare a infecțiilor asociate asistenței medicale.

Finanțarea publică scăzută pentru asistența medicală ambulatorie și distribuția inegală a resurselor medicale limitează accesul la asistență medicală. Nivelurile ridicate ale mortalității tratabile din România pot fi asociate unor probleme legate de accesul la asistența medicală ambulatorie, spre deosebire de deficiențele în ceea ce privește calitatea asistenței medicale spitalicești. Două astfel de probleme sunt sfera limitată a serviciilor de asistență medicală primară (care se ocupă în principal de cazurile „necomplicate” și asigură doar monitorizarea inconsecventă a pacienților cronici) și disponibilitatea limitată a medicilor generaliști. Aceste lucruri duc la efectuarea de vizite care pot fi evitate la serviciile de urgență (fiind modalitate cea mai simplă de acces la asistență specializată). Strategia națională de sănătate 2023-2030 urmărește consolidarea rolului și îmbunătățirea rezultatelor asistenței medicale ambulatorii. Nivelul nevoilor nesatisfăcute în materie de asistență medicală a fost în 2022 printre cele mai ridicate din Europa (a se vedea anexa 14; 4,9 % în România, comparativ cu media UE de 2,2 %). Această nesatisfacere a nevoilor este determinată în principal de costuri și există mari disparități între venituri și între mediul rural și cel urban. O cauză poate fi și distanța medie de deplasare până la unitățile de asistență medicală din anumite zone, care depășește distanța medie raportată pentru UE.

Deficitul de personal medical limitează disponibilitatea serviciilor de îngrijire. Densitatea medicilor în România (3,5 la 1 000 de locuitori în 2021) este sub media UE de mai mulți ani, în pofida unei densități mai mari a absolvenților de medicină decât la nivelul UE. Conform definiției asistenților medicali recent adoptată de Eurostat, în conformitate cu Directiva 2005/36/CE a UE privind recunoașterea calificărilor profesionale, în România există doar 0,9 asistenți medicali la 1 000 de locuitori (una dintre cele mai scăzute rate din UE), în comparație cu media UE de 7,9, iar numărul absolvenților de asistență medicală la 100 000 de locuitori este, de asemenea, printre cele mai scăzute din UE. Emigrarea lucrătorilor din domeniul sănătății contribuie la deficitul de personal. În vederea soluționării problemelor legate de forța de muncă din domeniul sănătății au fost aprobate o strategie

multianuală (2022-2030) și planuri de acțiune sectoriale.

Fondurile UE sprijină investiții substanțiale în asistența medicală din România. În cadrul planului de redresare și reziliență al României sunt planificate investiții în valoare de aproximativ 2,11 miliarde EUR pentru reforme în domeniul sănătății și infrastructura de sănătate, digitalizare și consolidarea capacităților în materie de resurse umane. O finanțare semnificativă pentru asistența medicală (3,8 miliarde EUR) este planificată și în cadrul fondurilor politicii de coeziune a UE în perioada 2021-2027. Prin aceasta, România va investi în infrastructura de sănătate, în echipamente medicale, în digitalizarea asistenței medicale și în măsuri de îmbunătățire a accesibilității, eficacității și rezilienței serviciilor de sănătate ([128]). Aceste investiții pot ajuta România să grăbească ritmul de adoptare a soluțiilor digitale în domeniul sănătății. De exemplu, numărul persoanelor care își accesează online dosarele medicale personale în România este sub media UE, ceea ce indică faptul că țara a rămas în urmă în ceea ce privește utilizarea e-sănătății și digitalizarea generală a sistemelor de sănătate.

([128])Datele privind politica de coeziune a UE reflectă situația la 13 mai 2024.

Anexa 17 prezintă dinamica economică și socială regională din România. Aceasta oferă o analiză a coeziunii economice, sociale și teritoriale din regiunile României și evaluează nevoile emergente în materie de investiții și reforme subnaționale pentru stimularea creșterii economice, a dezvoltării sociale și a competitivității în țară.

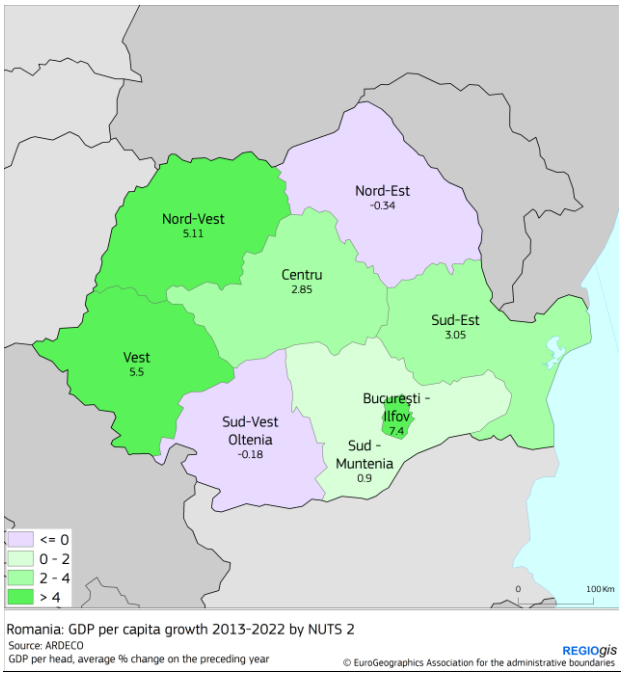
Prezentare generală a rezultatelor economice și sociale la nivel regional

Disparitățile regionale din România sunt în continuare foarte ridicate, cu diferențe importante în ceea ce privește productivitatea muncii, investițiile și ocuparea forței de muncă între regiunea capitalei și celelalte regiuni. În 2022, PIB-ul pe cap de locuitor în regiunea capitalei București-Ilfov a reprezentat 177 % din media UE. Celelalte regiuni au rămas cu mult în urmă, în regiunea Nord-Est PIB-ul pe cap de locuitor a fost mai mic de jumătate din media UE.

Disparitățile în ceea ce privește PIB-ul pe cap de locuitor între capitală și restul țării reflectă disparități în ceea ce privește productivitatea muncii, care duce la polarizarea veniturilor și la inegalitate. În 2022, productivitatea muncii în România a fost de 80,7 % din media UE. Aceasta a variat foarte mult de la o regiune la alta. București-Ilfov a avut o productivitate (VAB – SPC per lucrător) de 156,6 % din media UE, comparativ cu 44,9 % în regiunea Nord-Est. În mod similar, diferența de venituri dintre zonele urbane și cele rurale este în continuare semnificativă, la un nivel de 4,4 ori mai mare decât media UE în 2022.

În pofida convergenței generale cu media UE, divergențele interne s-au adâncit. Creșterea PIB-ului real între 2013 și 2022 a variat substanțial între regiuni. Cele 5 regiuni mai puțin dezvoltate au înregistrat o creștere mai mică decât media națională (4,1 %), și anume Centru (2,9 %), Sud-Est (3,1 %), Sud-Muntenia (0,9 %), Sud-Vest Oltenia (-0,2 %), regiunea Nord-Est înregistrând chiar o creștere negativă (-0,3 %). Acest lucru contrastează cu creșterea de 7,4 % din regiunea capitalei (harta A17.1).

Harta A17.1: **România, NUTS2: Creșterea PIB-ului pe cap de locuitor (2013-2022)**



Sursa: DG REGIO

Deși majoritatea regiunilor se află în urma restului UE în ceea ce privește dezvoltarea socioeconomică, acest lucru a fost valabil în special pentru trei regiuni. Regiunile Nord-Est, Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia au fost identificate ca aflându-se într-o capcană a dezvoltării în ultimii 15 ani ([129]).

Capitalul uman este limitat considerabil în afara municipiului București, în special în zonele rurale. În 2022, în toate regiunile mai puțin dezvoltate, mai puțin de 25 % din populație avea studii superioare (între 17 % și 23 %, în funcție de regiune), în timp ce în București-Ilfov această pondere a fost de 54,2 % (peste media UE de 43 %). Acest lucru reflectă disparitățile persistente dintre mediul rural și cel urban în domeniul educației. În 2022, persoanele care locuiau în orașe au fost mult mai susceptibile de a participa la învățarea în rândul adulților în comparație cu cele din mediul rural (36,0 % față de 16,0 %). Rata persoanelor care au părăsit timpuriu sistemul de educație și formare a fost de 24,5 % în zonele rurale, comparativ cu 3,9 % în orașe.

([129])Trimitere la publicația privind capcanele dezvoltării.

Tabelul A17.1: **Indicatori specifici la nivel regional în România**

Region name	GDP per head (PPS)	Productivity (GVA (PPS) per person employed)	Real productivity growth	GDP per head growth	Population growth	At-risk-of-poverty or social exclusion	Early school leavers	R&D expenditure	Employment in high-technology sectors	EU Regional Competitiveness Index 2.0 - 2022 edition
	Index, EU27 = 100 (2022)	Index, EU27 = 100 (2022)	Average % change on the preceding year (2022)	Average % change on the preceding year (2013-2022)	Average annual change per 1000 residents (2013-2021)	% of population (2022)	% of population aged 18-24 (2022)	% of GDP (2021)	% of total employment (2022)	Index, EU27 = 100
European Union (27 MS)	100.0	100.0	0.7	1.4	1.9	21.6	9.6	2.3	4.9	100.0
România	75.0	80.7	3.6	4.1	-5.6	34.4	15.6	0.5	3.4	56.5
Nord-Vest	70.0	74.0	4.6	5.1	-3.1	27.4	15.9	0.2	2.6	56.0
Centru	71.0	85.9	1.4	2.9	-4.1	31.7	23.4	0.4	2.3	52.5
Nord-Est	46.0	44.9	-1.0	-0.3	-1.9	38.2	14.6	0.2	1.5	47.0
Sud-Est	60.0	72.8	2.3	3.1	-7.4	46.9	23.1	0.1	0.8	46.1
Sud-Muntenia	57.0	67.2	1.5	0.9	-9.4	37.1	13.7	0.3	1.5	52.1
București-Ilfov	177.0	156.6	6.1	7.4	-0.7	19.2	7.9	1.0	11.3	93.7
Sud-Vest Oltenia	57.0	60.3	0.2	-0.2	-10.2	44.7	16.2	0.1	0.9	50.2
Vest	78.0	88.5	5.3	5.5	-9.9	29.5	11.4	0.7	4.7	57.8

Sursa: Eurostat, baza de date EDGAR

Toate regiunile mai puțin dezvoltate s-au confruntat cu declinul demografic și cu depopularea. În perioada 2012-2021, populația din toate regiunile României, inclusiv din regiunea capitalei, s-a redus, chiar dacă în grade diferite. Aceste reduceri, în combinație cu îmbătrânirea populației, au scăzut numărul persoanelor în vârstă de muncă și au mărit ponderea persoanelor în vârstă, ceea ce a făcut ca șase ([130]) din cele șapte regiuni cel mai puțin dezvoltate să intre într-o capcană a dezvoltării talentelor ([131]) ([132]).

Un alt obstacol îl reprezintă rezultatele slabe în materie de inovare, accentuate de disparitățile regionale ([133]), și investițiile reduse în C-D (0,5 % din PIB în 2021). Acestea se mențin cu mult sub media UE de 2,3 %. Numai regiunea capitalei are o intensitate a C-D mai mare decât media națională (1,1 % din PIB), ca urmare a ratelor mai ridicate de ocupare a forței de muncă în sectoarele de înaltă tehnologie și în serviciile cu grad ridicat de cunoștințe, precum și a concentrării bazei publice de cercetare. În 2022, 11,3 % din locurile de muncă din regiunea capitalei erau în sectoare de înaltă tehnologie și 46,9 % din locurile de muncă erau în domeniul serviciilor cu grad ridicat de cunoștințe. Ambele cifre sunt peste media UE și cu mult peste restul țării.

Lipsa unor infrastructuri esențiale în sectorul transporturilor, al deșeurilor, al apei și canalizării a fost identificată ca un obstacol în calea dezvoltării socioeconomice și a calității vieții. În 2021, în regiunea capitalei, la 74,9 % din populația care locuiește pe o rază de 120 km se poate ajunge în mai puțin de 90 de minute, dar acest procent scade la mai puțin de 50 % în majoritatea regiunilor mai puțin dezvoltate, situându-se la 26,1 % în regiunea Centru. Aceste diferențe reflectă disparități uriașe în ceea ce privește accesul la servicii publice și private esențiale, foarte concentrate în principalele orașe. În plus, doar 84 % din populația țării are acces la alimentarea cu apă și doar 73 % la servicii de canalizare.

Nevoile viitoare în materie de investiții și de reforme subnaționale

Capacitatea administrativă slabă, structurile de guvernanță complexe și suprareglementarea au drept rezultat o coordonare insuficientă între nivelul național, cel regional și cel local și împiedică investițiile și punerea în aplicare eficientă a politicii de coeziune. Pentru îmbunătățirea capacității de absorbție la toate nivelurile ar fi esențiale măsuri de simplificare, atât la nivel legislativ, cât și la nivel administrativ. Autoritățile naționale și regionale ar trebui să se asigure că

([130])Regiunea Vest face deja parte dintre cele 10 regiuni-pilot care vor primi sprijin din partea experților în 2024 în cadrul pilonului 1 al mecanismului de stimulare a talentelor pentru dezvoltarea gândirii strategice și a unor cadre de acțiune pentru a aborda provocările cu care se confruntă în ceea ce privește atragerea, dezvoltarea și păstrarea talentelor.

([131])Comunicarea Comisiei intitulată „Valorificarea talentelor în regiunile Europei", COM(2023) 32 final.

([132])Regiunea Vest face deja parte dintre cele 10 regiuni-pilot care vor primi sprijin din partea experților în 2024 în cadrul pilonului 1 al mecanismului de stimulare a talentelor *pentru dezvoltarea gândirii strategice și a unor cadre de acțiune pentru a aborda provocările cu care se confruntă în ceea ce privește atragerea, dezvoltarea și păstrarea talentelor.*

([133])Tabloul de bord regional privind inovarea 2023: https://ec.europa.eu/assets/rtd/ris/2023/ec_rtd_ris-regional-profiles-romania.pdf.

punerea în aplicare a tuturor strategiilor pe termen mediu și lung este monitorizată sistematic, în special în sectorul C-I, al energiei, al sănătății, al educației și al incluziunii sociale.

Creșterea capacității întreprinderilor de a inova în regiunile mai puțin dezvoltate rămâne o prioritate majoră. Aceasta include consolidarea în continuare a adoptării tehnologiilor avansate, intensificarea colaborării dintre sectorul public și cel privat și creșterea numărului de IMM-uri inovatoare, precum și sprijinirea factorilor favorizanți ai inovării și a participării la rețelele, platformele și programele europene de cercetare și inovare. Îmbunătățirea calității guvernanței ecosistemelor de inovare regionale ar asigura o absorbție deplină a investițiilor suplimentare.

De asemenea, România ar putea beneficia de pe urma oportunităților de investiții oferite de inițiativa STEP, în special pentru a stimula investițiile în dezvoltarea de tehnologii critice pentru a sprijini transformarea industriei, și anume pentru o producție eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor și pentru dezvoltarea materiilor prime critice.

Este urgentă punerea în aplicare a unor măsuri de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale. România are una dintre cele mai ridicate rate de privare de locuință din UE. Rata de supraaglomerare a locuințelor în România este printre cele mai ridicate din UE (40,5 % în 2022 față de media UE de 16,8 %). Este extrem de important să se investească suplimentar în locuințe sociale integrate în comunitate, în special în zonele urbane marginalizate. Corelarea acestor investiții în infrastructură cu serviciile sociale pentru grupurile vulnerabile, inclusiv pentru romi, persoanele cu handicap și persoanele în vârstă este crucială. În plus, este importantă dezvoltarea infrastructurii medicale prespitalicești, ca și investițiile în instituțiile de învățământ cu risc ridicat de abandon școlar.

Este esențial să se intensifice investițiile în rețeaua feroviară a țării și în transportul urban durabil, în special în electrificarea și reînnoirea liniilor de cale ferată și în stații de încărcare a vehiculelor electrice.

În sens mai larg, regiunile din România au nevoie de sprijin pentru a-și realiza tranziția verde. Este esențial să se pună accentul pe protecția biodiversității, pe utilizarea surselor regenerabile de energie în comunitățile de energie, precum și pe îmbunătățirea infrastructurii de apă și de canalizare și pe dezvoltarea colectării separate a deșeurilor și a instalațiilor de reciclare.

Ar trebui abordate blocajele în materie de investiții de la nivel subnațional pentru a se facilita investițiile regionale, inclusiv investițiile substanțiale planificate în cadrul programelor politicii de coeziune și al PNRR. Punerea în aplicare efectivă ar necesita continuarea reformei guvernanței sectorului apei**,** care a început cu sprijinul BERD și OCDE. Reforma ar aborda fragmentarea ridicată a sectorului, cu responsabilități decuplate și separate atribuite mai multor instituții de la nivel național și local. Reforma ar avea un aspect național care ar viza sustenabilitatea pe termen lung a investițiilor în infrastructură și consolidarea rolului autorității naționale de reglementare în domeniul serviciilor de utilități publice. Aceasta ar avea, de asemenea, o dimensiune regională puternică, deoarece ar reduce numărul furnizorilor de apă, ar îmbunătăți eficiența și guvernanța și ar introduce o utilizare mai eficientă a veniturilor pentru a investi în conformitate, în gestionarea bazată pe performanță și în îmbunătățirea calității serviciilor.

Politica urbană ar beneficia de pe urma unei reforme instituționale de consolidare a complementarității între finanțarea locală, regională, națională și europeană, prin introducerea unei platforme unice pentru coordonarea responsabilităților tuturor părților interesate și instituțiilor. Deficitele de capacitate administrativă la nivel local, împreună cu lipsa unui sistem unitar și complet de înregistrare a terenurilor, obstrucționează prioritățile politicii de coeziune în materie de dezvoltare urbană durabilă și favorabilă incluziunii, în special în orașele mici sau în cele care se micșorează, în care autoritățile locale nu dispun adesea de experiență sau de stabilitate financiară pentru a pune în aplicare proiecte teritoriale participative și integrate. În plus, temeiul juridic pentru asociațiile metropolitane și parteneriatele funcționale din zonele urbane este slab, descurajând cooperarea dintre municipalități. Astfel de entități ar beneficia de pe urma unor dispoziții legale mai stricte pentru a concepe și a realiza proiecte care să cuprindă un oraș și zona sa înconjurătoare, precum și pentru a consolida legăturile dintre zonele urbane și cele rurale, prin

utilizarea îmbunătățită și eficientă a unor instrumente teritoriale integrate.

Continuarea consolidării capacității administrative la nivel regional și local rămâne o provocare majoră. Lipsa resurselor și lipsa de coordonare la nivel național reduc capacitatea regiunilor de a identifica și de a aborda blocajele structurale. Pentru a aborda acest aspect, autoritățile regionale din România s-au angajat să elaboreze opt foi de parcurs regionale pentru consolidarea capacităților administrative, pe baza metodologiei OCDE ([134]). Se preconizează că punerea lor în aplicare va institui o gestionare eficace a resurselor umane în sectorul public la nivel regional și local, va raționaliza procedurile administrative, va spori transparența și va îmbunătăți procesele de elaborare a politicilor și de luare a deciziilor prin intermediul unor consultări îmbunătățite cu părțile interesate. Sprijinul suplimentar și asistența tehnică vor fi esențiale pentru susținerea reformelor introduse prin foile de parcurs și pentru monitorizarea punerii lor în aplicare.

([134])OCDE (2020), *Strengthening Governance of EU Funds under Cohesion Policy: Administrative Capacity Building Roadmaps* (Consolidarea guvernanței fondurilor UE în cadrul politicii de coeziune: foi de parcurs pentru consolidarea capacității administrative), Studii OCDE privind guvernanța pe mai multe niveluri, OECD Publishing, Paris, https://dx.doi.org/10.1787/9b71c8d8-en.

Sectorul financiar din România este dominat de un sector bancar relativ mic, iar piețele de capital sunt încă în curs de dezvoltare. Intermedierea financiară rămâne scăzută. În T3-2023, activele totale ale sectorului bancar au fost echivalente cu 52,9 % din PIB, cu mult sub nivelul economiilor similare din regiune și cel mai mic procent din UE, unde media este de 257 %. O vulnerabilitate din spatele acestei cifre este ponderea mare a societăților nefinanciare care continuă să aibă deficiențe semnificative în ceea ce privește capitalizarea și, prin urmare, au un acces mai redus la finanțare. Disciplina în materie de plăți din cadrul economiei este în continuare slabă. Firmele românești se bazează în principal pe împrumuturi de la furnizori și acționari, mai degrabă decât pe împrumuturi de la instituțiile financiare. În plus, debitorii au un nivel modest de alfabetizare financiară, iar țara înregistrează rămâneri în urmă în ceea ce privește competențele digitale în comparație cu media UE ([135]), ceea ce împiedică și mai mult dezvoltarea intermedierii financiare.

Sectorul bancar din România și-a menținut soliditatea, în pofida provocărilor generate de criza provocată de pandemie, de războiul de agresiune al Rusiei în Ucraina și de turbulențele globale de anul trecut cauzate de evoluțiile din sectorul bancar din SUA și Elveția. Capitalizarea sectorului bancar este relativ stabilă de mai mulți ani, oferind băncilor o bună capacitate de a face față unor posibile condiții nefavorabile. Rata de adecvare a capitalului a fost de 21,6 % în T3-2023, peste media UE de 19,6 % și peste nivelurile anterioare pandemiei. Ca parte a unui set de noi măsuri fiscale, autoritățile române au adoptat un impozit suplimentar pe cifra de afaceri a băncilor. Măsura are un caracter permanent și se aplică tuturor băncilor, indiferent de rezultatele lor financiare, iar acest lucru poate afecta în timp atât nivelul capitalului, cât și competitivitatea băncilor românești. Ratele de lichiditate ale băncilor se situează, de asemenea, la niveluri ridicate. Excesul de lichidități ar putea evidenția și o lipsă de oportunități pentru bănci de a acorda împrumuturi sau investiții. În pofida mediului economic incert, rata creditelor neperformante și-a continuat tendința descendentă, ajungând la 2,7 % în T3-2023, deși acest nivel este în continuare mai mare decât media UE, iar tendința s-ar putea inversa în cazul deteriorării condițiilor macroeconomice.

Rămâne un motiv de îngrijorare legătura strânsă dintre bănci și datoria suverană a României. Ponderea semnificativă a datoriei publice în totalul activelor bancare (23 % în septembrie 2023) generează atât riscuri de concentrare, cât și riscuri legate de rata dobânzii. Legătura dintre datoria suverană și bănci este chiar mai mare (30 % din totalul activelor) ([136]) dacă se iau în considerare expunerile indirecte, și anume valoarea restantă a garanțiilor de stat pentru împrumuturi. În ultimii 2 ani au existat o serie de provocări, printre care: incertitudinea economică, contextul geopolitic dificil, înăsprirea politicii monetare și o politică fiscal-bugetară relaxată. Împreună, acești factori au condus la o creștere a randamentelor titlurilor de stat din România, cu un impact asupra valorii de piață a titlurilor de valoare, care ar putea fi intensificat în cazul persistenței deficitelor bugetare.

Profitabilitatea în sectorul bancar a rămas solidă, deoarece băncile au beneficiat de rate ridicate ale dobânzii, pe fondul înăspririi rapide a politicii monetare ([137]). Rentabilitatea capitalurilor proprii a atins cele mai ridicate niveluri din ultimii 7 ani (18,2 % în T3-2023), nivel aproape dublu față de media UE (9,9 %). Veniturile nete din dobânzi au reprezentat cea mai mare sursă de profitabilitate. Ratele ridicate ale dobânzii au generat venituri din ce în ce mai mari datorită ponderii mari a împrumuturilor cu rată variabilă în portofoliile băncilor. În schimb, în ceea ce privește costurile de finanțare, depozitele populației și ale societăților nefinanciare au rămas stabile, iar remunerația acestora nu a crescut în mod semnificativ. Cheltuielile operaționale au continuat să crească din cauza creșterilor salariale asociate mediului inflaționist și investițiilor în digitalizare, deși această creștere a cheltuielilor a fost compensată parțial de o reducere continuă a

([135])Indicele economiei și societății digitale, 2022.

([136])Banca Națională a României, Raport asupra stabilității financiare, decembrie 2023.

([137])Începând din octombrie 2021, Banca Națională a României a majorat de mai multe ori rata dobânzii de politică monetară, care a ajuns la 7 % în ianuarie 2023, față de nivelul inițial de 1,25 %.

Tabelul A18.1: **Indicatori privind soliditatea financiară**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU	Median
Total assets of the banking sector (% of GDP)	53.0	50.6	49.8	56.5	58.0	53.9	52.9	257.0	184.6
Share (total assets) of the five largest banks (%)	59.5	61.6	62.6	62.4	62.5	61.1	-	-	69.6
Share (total assets) of domestic credit institutions (%)[1]	22.7	25.1	26.4	29.4	31.8	31.9	33.2	-	62.9
NFC credit growth (year-on-year % change)	5.1	9.3	6.0	6.7	20.0	19.1	12.8	-	2.4
HH credit growth (year-on-year % change)	8.5	10.9	7.0	4.7	9.7	6.0	3.9	-	1.4
Financial soundness indicators:[1]									
- non-performing loans (% of total loans)	6.6	5.0	4.3	3.9	3.4	2.8	2.7	1.8	1.8
- capital adequacy ratio (%)	19.4	19.7	21.0	23.5	22.2	22.4	21.6	19.6	20.1
- return on equity (%)[2]	11.7	13.6	12.3	9.0	13.1	15.7	18.2	9.9	13.2
Cost-to-income ratio (%)[1]	54.9	53.5	53.4	51.4	51.1	48.6	45.4	52.8	44.9
Loan-to-deposit ratio (%)[1]	69.2	71.7	72.0	67.6	68.6	71.0	69.2	93.3	80.2
Central bank liquidity as % of liabilities	-	0.0	0.0	0.1	1.2	0.0	0.0	-	0.7
Private sector debt (% of GDP)	51.3	47.1	46.5	48.0	47.8	43.3	-	133.0	118.4
Long-term interest rate spread versus Bund (basis points)	364.1	429.0	479.2	440.4	399.9	633.9	427.8	107.7	104.2
Market funding ratio (%)	29.7	27.5	27.2	27.8	25.5	23.6	-	50.8	39.8
Green bonds outstanding to all bonds (%)[3]	-	-	-	-	-	-	-	4.0	2.7

1-3 **4-10** **11-17** **18-24** **24-27** Colours indicate performance ranking among 27 EU Member States.

(1) Cele mai recente date: T3-2023.
(2) Datele sunt anualizate.
(3) Date disponibile numai pentru țările din zona euro, media UE se referă la zona zonei euro.
Sursa: BCE, Eurostat.

numărului de sucursale bancare. Eficiența operațională, determinată de raportul costuri/venituri, s-a îmbunătățit, atingând cel mai scăzut nivel din 2017 (45,4 % în T3-2023).

După o activitate foarte intensă de creditare în 2022, împrumuturile bancare acordate sectorului privat au mai pierdut din avânt. Creditele acordate societăților nefinanciare și populației au continuat să crească în anul 2023, deși într-un ritm mult mai lent decât în anul anterior. S-a observat o încetinire a ritmului de creștere a împrumuturilor în valută acordate societăților, având în vedere scăderea diferenței de dobândă dintre împrumuturile exprimate în RON și în EUR. Această diferență a scăzut de la un vârf de 6,9 puncte procentuale în octombrie 2022 la 2,2 puncte procentuale în septembrie 2023. În consecință, împrumuturile în valută au continuat să crească, dar într-un ritm mai scăzut decât în anul precedent. În pofida creșterilor susținute ale ratelor dobânzii la noile credite acordate populației, cererea de credite ipotecare și de credite de consum a crescut în T3-2023 față de trimestrul precedent ([138]). În același timp, standardele de creditare s-au relaxat pentru creditele ipotecare și au rămas relativ neschimbate în cazul creditelor de consum.

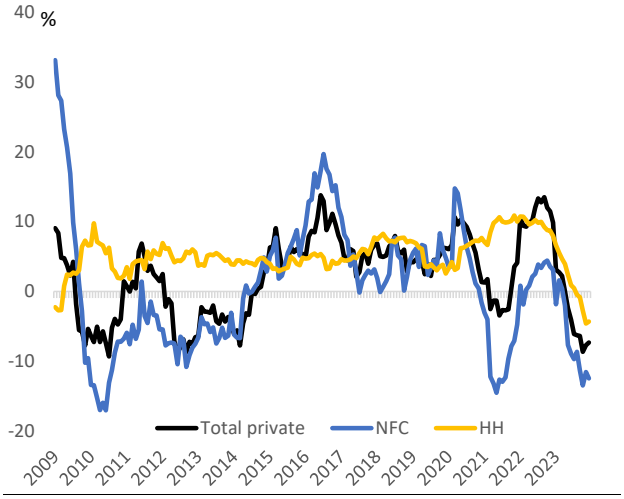
Pe piețele de capital, piața pensiilor private a continuat să crească puternic, iar randamentul activelor s-a redresat. Activele nebancare din sectorul financiar au fost echivalente cu 12,23 % din PIB în T2-2023, deținute în principal de fonduri de pensii private. Valoarea totală a activelor fondurilor de pensii private obligatorii (așa-numitul pilon II) a ajuns la 121,6 miliarde RON (aproximativ 24,32 miliarde EUR) în noiembrie 2023, în creștere cu 27 % față de noiembrie 2022, în timp ce sistemul facultativ (pilonul III) este mai puțin dezvoltat și a ajuns la 4,5 miliarde RON (mai puțin de 1 miliard EUR) în active în noiembrie 2023. Dezvoltarea fondurilor de pensii din pilonul II este afectată în mare măsură de deciziile guvernamentale, astfel încât regulamentul recent care majorează contribuțiile obligatorii de la 3,75 % la 4,75 % din salariu începând din ianuarie 2024 va fi în beneficiul sectorului. Cu toate acestea, scutirea de la sistemul de pensii private obligatorii a lucrătorilor din domeniul construcțiilor, agricultură, industria alimentară și TIC frânează dezvoltarea sectorului. Politica de investiții în cadrul portofoliilor fondurilor de pensii private, care este limitată de legislație, continuă să se concentreze pe piața financiară locală: 93 % din investiții sunt în active românești, majoritatea fiind exprimate în RON. O mare parte din investițiile românești sunt obligațiuni de stat și acțiuni cotate la Bursa de Valori București (BVB). În ceea ce privește profitabilitatea, deși creșterea puternică a inflației și a ratelor dobânzii în 2022 a afectat randamentul activelor fondurilor de pensii, în 2023 toate fondurile de pensii din România au înregistrat rate de rentabilitate anualizate mai

([138])Sondajul Băncii Naționale a României privind creditarea societăților nefinanciare și a populației, T3-2023.

ridicate, reflectând astfel, în linii mari, nivelurile înregistrate în anul 2021.

Sectorul asigurărilor din România este relativ mic și se caracterizează printr-un grad ridicat de concentrare. Sectorul se situează pe ultimul loc în UE în ceea ce privește activele ca procent din PIB (1 % față de 25,2 % în medie în UE în T3-2023). Piața asigurărilor din România se caracterizează, de asemenea, printr-un grad ridicat de concentrare, atât în ceea ce privește tipurile de asigurări oferite, cât și în ceea ce privește cotele de piață semnificative deținute de un număr relativ mic de societăți de asigurare. Acest sector este dominat de segmentul asigurărilor obligatorii auto de răspundere civilă. Din totalul primelor brute subscrise, 83 % au fost în 2022 pentru asigurări generale (iar din acestea, 55 % au fost pentru asigurări auto). În T3-2023, fondurile eligibile au fost suficiente pentru a acoperi cerințele de capital de solvabilitate (SCR) (174,4 %), dar nivelul a fost cu mult sub media UE (262,3 %). În urma eșecului principalei societăți de asigurări auto în 2021 ([139]) și a retragerii autorizației de funcționare a unui alt actor relevant de pe piață la începutul anului 2023 ([140]), sectorul asigurărilor din România a fost recent confruntat cu: (i) creșteri ale valorii creanțelor ca urmare a inflației; (ii) limitări ale primelor auto de răspundere civilă aplicate în 2023 și (iii) cele mai recente creșteri ale contribuțiilor la Fondul național de garantare a asiguraților (FGA).

Graficul A18.1: **Evoluția activității de creditare**



Sursa: BCE.

([139])City Insurance.

([140])În urma mai multor acțiuni de control, autoritatea română de supraveghere (ASF) a concluzionat că Euroins România nu a atins fondurile eligibile necesare pentru a acoperi SCR și cerința de capital minim. ASF a decis să își retragă autorizația de funcționare și să deschidă procedura de faliment.

Prezenta anexă oferă o imagine de ansamblu bazată pe indicatori a sistemului fiscal al României. Anexa include informații privind structura fiscală (tipurile de impozite din care România obține cea mai mare parte a veniturilor), sarcina fiscală asupra lucrătorilor, progresivitatea și efectul redistributiv al sistemului fiscal. Anexa oferă, de asemenea, informații privind colectarea taxelor și impozitelor și respectarea normelor fiscale.

Veniturile fiscale ale României din toate sursele majore de venituri sunt relativ scăzute în raport cu PIB-ul. Tabelul A19.1 arată că veniturile fiscale ale României ca procent din PIB s-au situat sub nivelul agregat al UE în 2022. Acest lucru este valabil pentru toate sursele majore de venituri fiscale. Există însă diferențe între tipurile de impozite: în timp ce veniturile din impozitele pe consum au fost apropiate de cele agregate la nivelul UE, veniturile din impozitele pe muncă au fost cu mult sub nivelul agregat al UE. În plus, veniturile din impozitele pe proprietate (mai precis, din impozitele recurente pe proprietate, care se numără printre impozitele cel mai puțin dăunătoare creșterii economice) au fost comparativ scăzute (exprimate ca procent din PIB și ca procent din totalul taxelor și impozitelor) (a se vedea graficul A19.1). Totuși, rezultatele sistemului fiscal ar trebui privite și în contextul deficitului de cont curent și bugetar ridicat. Acest lucru sugerează că ar putea exista marjă pentru a utiliza într-o mai mare măsură tipurile de taxe și impozite subutilizate, cum ar fi impozitele recurente pe proprietate și impozitele pe capital și pe muncă.

Veniturile din taxele de mediu provin în principal din taxele pe energie și pe transporturi – în 2022, 91,8 % din veniturile provenite din taxele de mediu au provenit din impozitarea energiei. Întrucât veniturile provenite din taxele pe poluare și pe resurse sunt foarte scăzute, ar putea exista un potențial de consolidare a aplicării principiului „poluatorul plătește”. România este unul dintre statele membre mai puțin avansate în ceea ce privește punerea în aplicare a unor astfel de taxe. Cu a doua cea mai scăzută rată de reciclare din UE (12 %) și cu niveluri ridicate de depozitare a deșeurilor, România nu aplică o taxă de depozitare a deșeurilor bine concepută sau un sistem adecvat de colectare a deșeurilor biologice. Trebuie dezvoltate în continuare sistemele de plată în funcție de cantitatea de deșeuri generate („pay-as-you-throw”) pentru a crește ratele de reutilizare și reciclare.

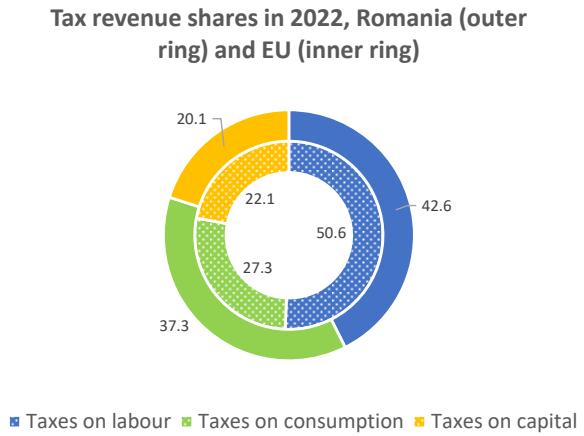
România are un sistem fiscal forfetar, care este foarte puțin progresiv (spre deosebire de media UE). Graficul A19.2 arată că, în 2023, în România sarcina fiscală asupra costului forței

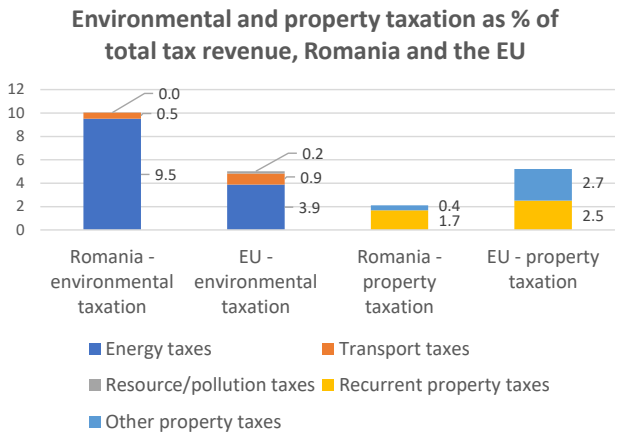
Tabelul A19.1: **Indicatori de impozitare**

		Romania					EU-27				
		2010	2020	2021	2022	2023	2010	2020	2021	2022	2023
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	25.8	26.1	26.4	26.7		37.9	40.0	40.4	40.2	
	Labour taxes (as % of GDP)	10.8	12.8	12.0	11.4		20.0	21.3	20.7	20.3	
	Consumption taxes (as % of GDP)	11.1	9.9	10.3	10.0		10.8	10.7	11.2	11.0	
	Capital taxes (as % of GDP)	4.0	3.3	4.0	5.4		7.1	8.0	8.6	8.9	
	Of which, on income of corporations (as % of GDP)	2.0	1.9	2.2	3.1		2.4	2.5	3.0	3.4	
	Total property taxes (as % of GDP)	0.8	0.6	0.6	0.6		1.9	2.3	2.2	2.1	
	Recurrent taxes on immovable property (as % of GDP)	0.7	0.5	0.5	0.5		1.1	1.2	1.1	1.0	
	Environmental taxes as % of GDP	2.1	1.9	2.2	2.7		2.4	2.2	2.3	2.0	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (Single person) (*)	42.3	36.9	37.2	37.7	35.1	33.9	31.7	32.1	31.8	31.7
	Tax wedge at 100% of average wage (Single person) (*)	44.6	38.3	38.3	38.3	38.3	41.0	40.1	39.9	40.0	40.2
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)		14.4	14.4	14.4			19.5	19.0	19.0	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	6.3	6.9	6.4	5.6		8.6	8.1	8.2	7.9	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)		48.0	41.0				40.9	35.5		
	VAT Gap (% of VAT total tax liability, VTTL)(**)	39.8	37.3	36.7	35.2			9.7	5.4		

(1) Cota efectivă de impozitare prospectivă (OCDE).
(2) O valoare mai mare indică un impact redistributiv mai puternic al impozitării.
(*) Media simplă pentru UE-27.
(**) Valoarea previzionată pentru 2022, dacă este disponibilă. Pentru mai multe detalii privind deficitul de încasare a TVA, a se vedea Comisia Europeană, Direcția Generală Impozitare și Uniune Vamală, 2023, *VAT gap in the EU* (Deficitul de încasare a TVA în UE), https://data.europa.eu/doi/10.2778/911698.
Pentru mai multe date despre veniturile fiscale, precum și despre metodologia aplicată, a se vedea pagina web „Date privind impozitarea”, https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.
Sursa: Comisia Europeană și OCDE

Graficul A19.1: **Veniturile fiscale din diferite tipuri de taxe și impozite ca procent din veniturile totale**

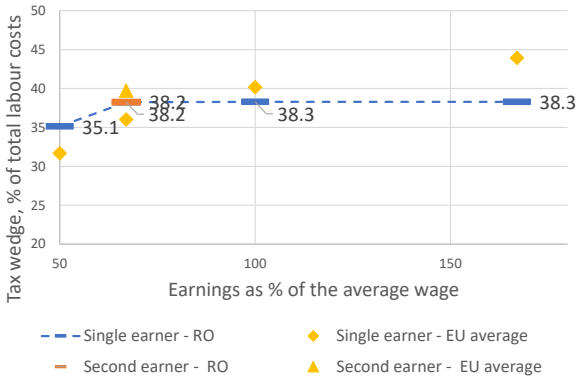




Sursa: Comisia Europeană

de muncă a fost mai mare decât media UE, respectiv pentru persoanele necăsătorite sarcina fiscală era de 50 % din nivelul salariului mediu, pentru salariile medii sarcina fiscală era aproape de media UE și pentru nivelurile mai ridicate ale veniturilor sarcina fiscală era sub media UE. O sarcină fiscală relativ ridicată asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor cu venituri salariale mici poate reduce cererea de forță de muncă pentru lucrătorii slab calificați. Progresivitatea scăzută a sistemului fiscal reduce și capacitatea sistemului de impozite și de prestații sociale de a redistribui veniturile. Sistemul de impozite și de prestații sociale a redus coeficientul Gini (măsura inegalității veniturilor) în 2022, însă doar cu 5,6 puncte procentuale, ceea ce este cu mult sub media UE de 7,9 puncte procentuale (a se vedea tabelul A19.1). În plus, sistemul de impozitare a veniturilor persoanelor fizice este complicat de scutirile pentru anumite sectoare (în special sectorul construcțiilor, TIC și agricultura), de tratamentele speciale (inclusiv un impozit redus pe dividende) și de lacune (inclusiv prin intermediul microîntreprinderilor), care îi afectează și mai mult eficacitatea și echitatea.

Graficul A19.2: **Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor necăsătorite și al persoanelor care contribuie cu un al doilea venit la veniturile familiei, ca % din costurile totale ale forței de muncă, 2023**



Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor care contribuie cu un al doilea venit la veniturile familiei presupune ca veniturile salariale ale persoanei care contribuie cu primul venit să fie 100 % din salariul mediu și să nu existe copii în întreținere. Pentru metodologia sarcinii fiscale asupra costului forței de muncă pentru a doua persoană care contribuie la venitul familiei, a se vedea OCDE, 2016, *Taxing Wages 2014-2015* (Impozitarea salariilor 2014-2015).

Sursa: Comisia Europeană

România s-a confruntat cu un deficit constant ridicat de asigurare a conformității în materie de TVA. În trecut, deficitul de încasare a TVA în România (diferența dintre veniturile colectate efectiv și obligația fiscală teoretică) a rămas cu mult peste pragul de 30 % și a fost substanțial mai mare decât în orice alt stat membru al UE.

Este esențial să se continue reformele și să se utilizeze pe deplin sprijinul disponibil din

partea UE. Planul de redresare și reziliență al României include reforme ambițioase, cum ar fi reforma Agenției Naționale de Administrare Fiscală (ANAF) prin digitalizare; revizuirea cadrului fiscal; modernizarea vămilor; îmbunătățirea programării bugetare și reforma sistemului public de pensii în vederea atingerii sustenabilității finanțelor publice. Aceste reforme trebuie să continue pentru a ajuta România să își atingă obiectivele asumate: creșterea veniturilor colectate de administrația fiscală cu cel puțin 3 puncte procentuale din PIB, reducerea deficitului de încasare a TVA cu cel puțin 5 puncte procentuale și asigurarea sustenabilității finanțelor publice în ceea ce privește sistemul public de pensii.

O reformă fiscală ambițioasă ar putea contribui la reducerea deficitului bugetar. Reformele fiscale suplimentare, de raționalizare a TVA-ului și a impozitelor pe venitul persoanelor fizice, ar putea genera venituri suplimentare de cel puțin 2 puncte procentuale din PIB – în plus față de creșterile obținute ca urmare a recentului pachet de măsuri fiscale, ceea ce va plasa deficitul bugetar pe o traiectorie sustenabilă pe termen mediu. În plus, s-ar putea avea în vedere o impozitare mai progresivă și mai echitabilă a veniturilor, îmbunătățirea cheltuielilor bugetare și reducerea deficitelor structurale.

Fondurile UE disponibile până în 2026 prin Mecanismul de redresare și reziliență și REPowerEU sunt semnificative, ridicându-se la 1,5 puncte procentuale din PIB pe an. Această finanțare sprijină și măsuri de consolidare a capacității și eficacității administrației fiscale, în special, a digitalizării acesteia. România a introdus case de marcat online în scopuri de TVA; a digitalizat interacțiunea cu administrația fiscală prin extinderea spațiului privat virtual (SPV) și, mai recent, a introdus raportarea digitală sub forma facturării electronice. Datele colectate prin intermediul acestor sisteme ar trebui să alimenteze un sistem integrat de gestionare a riscurilor fiscale, pentru a se elimina lacunele actuale mari în materie de conformitate. De asemenea, este prevăzut un nou sistem de impozitare pentru transportul rutier, în conformitate cu principiul „poluatorul plătește”.

ANEXA 20: TABEL CU INDICATORI ECONOMICI ȘI FINANCIARI

Tabelul A20.1: **Principalii indicatori economici și financiari**

	2004-07	2008-12	2013-20	2021	2022	2023	forecast 2024	forecast 2025
Real GDP (y-o-y)	7.6	1.1	3.4	5.7	4.1	2.1	3.3	3.1
Potential growth (y-o-y)	.	2.5	3.9	2.5	2.6	2.9	2.8	2.7
Private consumption (y-o-y)	12.8	0.6	5.1	7.2	5.8	2.8	3.6	3.4
Public consumption (y-o-y)	1.9	1.2	2.6	1.8	-3.3	6.0	6.8	1.6
Gross fixed capital formation (y-o-y)	23.6	-3.3	4.2	2.9	5.9	14.4	6.8	6.1
Exports of goods and services (y-o-y)	13.9	7.0	5.2	12.6	9.7	-1.4	1.8	3.2
Imports of goods and services (y-o-y)	27.9	1.3	8.0	14.8	9.5	-1.4	4.2	4.3
Contribution to GDP growth:								
Domestic demand (y-o-y)	15.2	-0.6	4.6	5.4	4.4	6.4	5.2	4.1
Inventories (y-o-y)	-1.4	-0.1	0.1	1.8	0.2	-4.3	-0.8	-0.3
Net exports (y-o-y)	-6.4	1.3	-1.2	-1.5	-0.5	0.1	-1.1	-0.6
Contribution to potential GDP growth:								
Total Labour (hours) (y-o-y)	.	-1.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	-0.2
Capital accumulation (y-o-y)	.	2.3	1.1	1.5	1.6	2.0	2.0	2.0
Total factor productivity (y-o-y)	.	1.3	2.8	1.1	0.9	0.8	0.7	0.9
Output gap	4.7	-0.8	-0.9	-2.7	-1.3	-2.0	-1.4	-1.0
Unemployment rate	8.9	8.5	6.7	5.6	5.6	5.6	5.5	5.5
GDP deflator (y-o-y)	13.4	6.7	4.2	5.4	13.2	12.2	7.3	5.3
Harmonised index of consumer prices (HICP, y-o-y)	8.1	5.7	1.6	4.1	12.0	9.7	5.9	4.0
HICP excluding energy and unprocessed food (y-o-y)	7.4	5.8	1.8	3.1	8.8	10.9	6.8	4.5
Nominal compensation per employee (y-o-y)	15.8	7.8	9.4	6.4	13.3	18.2	11.5	6.9
Labour productivity (real, hours worked, y-o-y)	7.8	3.3	4.0	1.1	3.8	3.1	2.5	2.4
Unit labour costs (ULC, whole economy, y-o-y)	7.4	4.6	5.6	1.4	8.9	14.7	8.6	4.0
Real unit labour costs (y-o-y)	-5.3	-1.9	1.3	-3.8	-3.8	2.3	1.2	-1.2
Real effective exchange rate (ULC, y-o-y)	9.0	-3.4	2.5	-0.6	4.7	6.7	3.0	1.4
Real effective exchange rate (HICP, y-o-y)	8.8	-2.6	-0.3	0.0	2.2	3.6	.	.
Net savings rate of households (net saving as percentage of net disposable income)	.	.	.	.	.	.	.	.
Private credit flow, consolidated (% of GDP)	14.0	3.0	0.8	3.8	3.3	2.0	.	.
Private sector debt, consolidated (% of GDP)	43.7	69.0	52.6	47.9	43.7	40.4	.	.
of which household debt, consolidated (% of GDP)	12.0	20.9	16.5	15.8	14.0	12.5	.	.
of which non-financial corporate debt, consolidated (% of GDP)	31.8	48.1	36.1	32.1	29.7	27.9	.	.
Gross non-performing debt (% of total debt instruments and total loans and advances) (1)	1.4	.	7.1	2.6	2.1	.	.	.
Corporations, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	-2.7	7.8	11.5	12.3	15.7	16.8	16.8	17.1
Corporations, gross operating surplus (% of GDP)	26.6	31.0	30.3	30.6	35.0	35.2	35.5	36.6
Households, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	.	.	.	-12.4	-17.3	-15.4	-15.3	-14.8
Deflated house price index (y-o-y)	.	.	1.3	-0.2	-6.4	-5.9	.	.
Residential investment (% of GDP)	2.0	2.9	2.4	3.1	3.2	3.2	.	.
Current account balance (% of GDP), balance of payments	-10.3	-6.2	-2.9	-7.2	-9.2	-7.0	-7.3	-6.9
Trade balance (% of GDP), balance of payments	-11.4	-7.3	-2.4	-5.7	-6.7	-4.8	.	.
Terms of trade of goods and services (y-o-y)	7.5	0.9	1.4	-0.1	-1.4	2.9	0.8	1.2
Capital account balance (% of GDP)	0.5	0.6	1.9	2.2	2.5	2.1	.	.
Net international investment position (% of GDP)	-37.4	-60.2	-49.1	-47.0	-40.8	-39.8	.	.
NENDI - NIIP excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	-5.0	-21.6	-7.8	-6.5	-4.3	-5.8	.	.
IIP liabilities excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	36.1	56.3	40.4	40.3	35.8	38.6	.	.
Export performance vs. advanced countries (% change over 5 years)	.	.	23.6	14.1	10.4	11.3	.	.
Export market share, goods and services (y-o-y)	13.9	2.3	3.5	-0.2	0.0	-2.5	-1.6	-0.4
Net FDI flows (% of GDP)	.	-2.8	.	-3.7	-3.1	-2.0	.	.
General government balance (% of GDP)	-1.7	-6.3	-3.3	-7.2	-6.3	-6.6	-6.9	-7.0
Structural budget balance (% of GDP)	.	.	-2.9	-6.3	-5.9	-6.0	-6.4	-6.7
General government gross debt (% of GDP)	14.8	26.2	38.0	48.5	47.5	48.8	50.9	53.9

(1) Grupurile bancare naționale și băncile independente, filialele și sucursalele din UE și din afara UE aflate sub control străin.
(2) Poziția investițională internațională netă (PIIN), exceptând investițiile directe și acțiunile de portofoliu.
Sursa: Eurostat și BCE, date la 17 mai 2024, dacă au fost disponibile; Comisia Europeană pentru cifrele prognozate (Previziunile din primăvara anului 2024).

Prezenta anexă evaluează riscurile la adresa sustenabilității finanțelor publice pentru România pe termen scurt, mediu și lung. Anexa urmează aceeași abordare multidimensională ca cea a Monitorului privind sustenabilitatea datoriei din 2023 al Comisiei Europene, actualizată pe baza previziunilor Comisiei din primăvara anului 2024.

1 – În ansamblu, riscurile pe termen scurt la adresa sustenabilității finanțelor publice sunt scăzute. Indicatorul de detectare timpurie (S0) al Comisiei nu semnalează riscuri bugetare majore pe termen scurt (tabelul A21.2) ([141]). Se preconizează că nevoile brute de finanțare ale administrațiilor publice se vor ridica la aproximativ 11-13 % din PIB în perioada 2024-2025 (tabelul A21.1, tabelul 1). Percepția piețelor financiare asupra riscului suveran este stabilă, fapt confirmat de ratingurile principalelor agenții.

2 – Riscurile legate de sustenabilitatea finanțelor publice pe termen mediu par ridicate. Scenariul de referință luat în considerare în cadrul analizei sustenabilității datoriei arată că se preconizează că ponderea datoriei publice în PIB va crește rapid pe termen mediu (la aproximativ 103 % din PIB în 2034) (graficul 1, tabelul 1) ([142]). Creșterea datoriei se bazează pe ipoteza unui deficit primar structural de 4,4 % din PIB începând din 2024. În comparație cu datele istorice din 1980 până în prezent, aceste cifre nu par ambițioase. Într-adevăr, 93 % din pozițiile bugetare anterioare au fost mai stricte decât cele estimate în scenariul de referință. (Tabelul A21.2) ([143]). Datoria crește în pofida unui efect al bulgărelui de zăpadă în continuare favorabil, dar care, în termeni absoluți, scade, în medie, cu aproximativ -0,7 % din PIB pe an în perioada 2025-2034.

Proiecțiile de referință au făcut obiectul unei simulări de criză în contextul a patru scenarii alternative deterministe pentru a evalua impactul modificărilor ipotezelor principale în raport cu scenariul de referință (graficul 1). Conform *scenariului soldului primar structural istoric (SPB)* (și anume, SPB revine la valoarea sa medie istorică pe 15 ani de -2,7 % din PIB), ponderea datoriei ar fi mai mică decât cea de referință cu aproximativ 14 puncte procentuale în 2034. Cu toate acestea, în *scenariul diferenței nefavorabile între rata dobânzii și rata de creștere* (și anume, diferența dintre rata dobânzii și rata de creștere se deteriorează cu 1 punct procentuale față de scenariul de referință), ponderea datoriei ar fi mai mare decât valoarea de referință cu aproximativ 7 puncte procentuale în 2034. Conform *scenariului de criză financiară* (și anume, ratele dobânzii cresc temporar cu 1 punct procentual față de scenariul de referință), ponderea datoriei publice în PIB ar fi mai mare cu 0,6 puncte procentuale în 2034. În cele din urmă, în *scenariul unui sold primar structural mai scăzut* (și anume, deteriorarea preconizată a SPB în perioada 2023-2024 este majorată cu 50 %), ponderea datoriei ar fi mai mare decât în scenariul de referință cu aproximativ 2 puncte procentuale în 2034.

Proiecțiile stocastice indică un risc mediu, relevând o sensibilitate moderată a acestor proiecții la evenimente neprevăzute plauzibile ([144]). Aceste simulări stocastice indică o

([141])S0 este un indicator compozit al riscului pe termen scurt de presiuni bugetare. Aceasta se bazează pe o gamă largă de indicatori de competitivitate fiscală și financiară care s-au dovedit în trecut a fi un bun indicator al presiunilor fiscale emergente.

([142])Ipotezele care stau la baza scenariului de referință al Comisiei, respectiv menținerea politicilor bugetare actuale, includ în special: (i) un deficit primar structural, fără costurile legate de îmbătrânirea populației, de 4,4 % din PIB începând din 2024; (ii) o inflație care converge liniar către nivelul ratei dobânzii pentru operațiunile swap forward pe 10 ani, indexate cu rata inflației, pe un orizont de 10 ani (care se referă la anticipațiile inflaționiste pe următorii 10 ani); (iii) ratele nominale ale dobânzii pe termen scurt și lung pentru datoriile noi și reînnoite converg liniar de la valorile curente la ratele nominale forward bazate pe piață până la T+10; (iv) ratele de creștere a PIB-ului real din previziunile Comisiei din primăvara anului 2024, urmate de proiecțiile metodologiei EPC/OGWG T+10 între T+3 și T+10 (în medie 2,1 %); (v) costurile legate de îmbătrânirea populației în conformitate cu Raportul privind îmbătrânirea populației pe 2024(Comisia Europeană, Documentul instituțional 279, aprilie 2024). Pentru informații privind metodologia, a se vedea Monitorul privind sustenabilitatea datoriei din 2023.

([143])Această evaluare se bazează pe indicatorul privind marja de manevră de consolidare fiscală, care măsoară frecvența cu care a fost aplicată în trecut o poziție bugetară mai strictă decât cea presupusă într-un anumit scenariu. Din punct de vedere tehnic, aceasta constă în analizarea percentilei corespunzătoare soldului primar structural proiectat în cadrul distribuției soldurilor primare structurale observate în trecut în țară, ținând seama de toate datele disponibile în perioada 1980-2023.

([144])Proiecțiile stocastice arată impactul cumulat asupra datoriei a 10 000 de șocuri diferite care afectează poziția bugetară a guvernului, creșterea economică, ratele dobânzilor și cursurile de schimb. Aceasta acoperă 80 % din toate traiectoriile

probabilitate de 92 % ca ponderea datoriei să fie mai mare în 2028 decât în 2023, ceea ce implică riscuri medii, având în vedere nivelul inițial scăzut al datoriei și incertitudinea ridicată în ceea ce privește proiecțiile de referință privind datoria (măsurată prin diferența dintre percentilele a 10-a și a 90-a de distribuție a datoriei, ajungând la aproximativ 42 % din PIB în cinci ani) (graficul 2).

3 – Riscurile legate de sustenabilitatea finanțelor publice pe termen mediu par ridicate. Această evaluare se bazează pe combinarea a doi indicatori ai decalajului între veniturile și cheltuielile bugetului, care reflectă efortul bugetar necesar pentru stabilizarea datoriei (indicatorul S2) și aducerea acesteia la 60 % din PIB (indicatorul S1) pe termen lung ([145]). Această evaluare este determinată de o poziție bugetară inițială nefavorabilă și de creșterea preconizată a costurilor legate de îmbătrânirea populației.

Indicatorul S2 indică riscuri medii în ceea ce privește sustenabilitatea finanțelor publice. Indicatorul arată că, în raport cu scenariul de referință, SPB ar trebui să se îmbunătățească cu 5,2 puncte procentuale din PIB pentru a asigura stabilizarea datoriei pe termen lung. Acest rezultat este susținut în principal de o poziție bugetară inițială nefavorabilă (contribuție de 5 puncte procentuale) și de o creștere marginală preconizată a costurilor legate de îmbătrânirea populației (contribuție de 0,2 puncte procentuale). Evoluțiile costurilor legate de îmbătrânirea populației sunt determinate de o creștere preconizată a cheltuielilor cu asistența medicală (0,6 puncte procentuale) și a cheltuielilor cu îngrijirea pe termen lung (0,3 puncte procentuale), parțial compensată de o scădere preconizată a cheltuielilor publice cu pensiile (0,8 puncte procentuale). (Tabelul A21.1, tabelul 2). Întrucât mai multe investiții și reforme din PNRR contribuie la sprijinirea eficienței sistemului de sănătate din România, va fi important să se monitorizeze cu atenție punerea lor în aplicare.

Indicatorul S1 indică riscuri ridicate în ceea ce privește sustenabilitatea finanțelor publice. Indicatorul arată că țara trebuie să își îmbunătățească poziția bugetară, cu o ajustare inițială a SPB de 6,1 puncte procentuale din PIB, pentru a-și aduce datoria la 60 % din PIB până în 2070, comparativ cu scenariul de referință. Acest rezultat se datorează în principal unei poziții bugetare inițiale nefavorabile (contribuție de 4,7 puncte procentuale) și unei creșteri marginale preconizate a costurilor legate de îmbătrânirea populației (contribuție de 1,5 puncte procentuale). Distanța actuală dintre ponderea datoriei publice în PIB și valoarea de referință de 60 % reduce marginal efortul de ajustare bugetară necesar (-0,2 puncte procentuale). (Tabelul A21.1, tabelul 2).

4 - În fine, în cadrul evaluării trebuie luați în considerare mai mulți factori de risc suplimentari. Pe de o parte, factorii care duc la creșterea riscurilor sunt legați de recenta creștere a ratelor dobânzii și a ponderii datoriei în PIB, de ponderea datoriei deținute de nerezidenți, de moneda în care este denominată datoria, de o anumită expunere față de credite neperformante și de poziția investițională internațională netă negativă a țării. Aceasta din urmă este scăzută dacă sunt excluse instrumentele care nu prezintă risc de neplată. Pe de altă parte, printre factorii care duc la atenuarea riscurilor se numără prelungirea scadenței datoriei în ultimii ani și ponderea scăzută a datoriei externe, private și pe termen scurt.

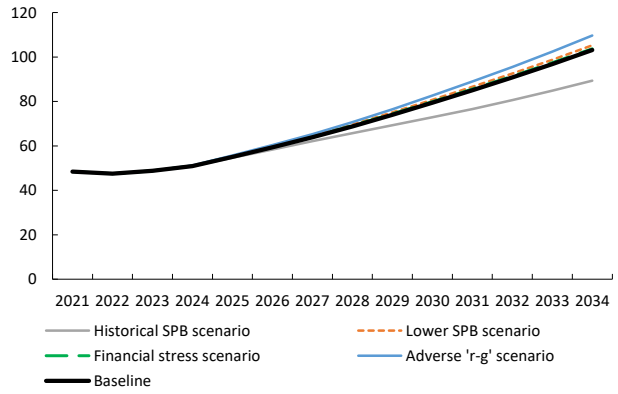
simulate ale datoriei, excluzând, prin urmare, evenimentele situate la extremitățile curbei.

([145])Indicatorul sustenabilității finanțelor publice S2 măsoară ajustarea permanent a SPB în 2025 care ar fi necesară pentru stabilizarea datoriei publice într-un orizont de timp nelimitat. Acesta este completat de indicatorul S1, care măsoară ajustarea permanentă a SPB în 2025, necesară pentru a aduce ponderea datoriei la 60 % până în 2070. Impactul factorilor determinanți ai S1 și S2 poate fi diferit din cauza componentei orizontului nelimitat avută în vedere în indicatorul S2. Atât pentru indicatorul S1, cât și pentru indicatorul S2, evaluarea riscurilor depinde de efortul de consolidare fiscală necesar: „risc ridicat" dacă efortul necesar depășește 6 % din PIB, „risc mediu" dacă se situează între 2 % și 6 % din PIB și „risc scăzut" dacă efortul este negativ sau mai mic de 2 % din PIB. Clasificarea globală a riscurilor pe termen lung reunește categoriile de risc derivate din S1 și S2. S1 poate modifica categoria de risc derivată din S2 atunci când semnalează un risc mai mare decât S2. Pentru mai multe detalii, a se vedea Monitorul privind sustenabilitatea datoriei din 2023.

Tabelul A21.1: **Analiza sustenabilității datoriei – România**

Table 1. Baseline debt projections	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Gross debt ratio (% of GDP)	**48.5**	**47.5**	**48.8**	**50.9**	**55.1**	**59.4**	**63.9**	**68.7**	**74.0**	**79.4**	**85.1**	**90.8**	**96.9**	**103.1**
Changes in the ratio	1.7	-1.0	1.3	2.1	4.2	4.3	4.5	4.9	5.3	5.5	5.6	5.8	6.0	6.3
of which														
Primary deficit	5.7	4.8	4.6	4.9	6.1	6.0	6.0	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	6.0
Snowball effect	-3.3	-5.8	-4.0	-2.8	-2.0	-1.7	-1.5	-1.1	-0.7	-0.5	-0.3	-0.1	0.1	0.3
Stock-flow adjustments	-0.6	0.0	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gross financing needs (% of GDP)	10.4	11.2	13.3	11.2	13.1	14.0	15.0	16.0	17.2	18.5	19.7	21.0	22.4	23.7

Graph 1. Deterministic debt projections



Graph 2. Stochastic debt projections 2024-2028

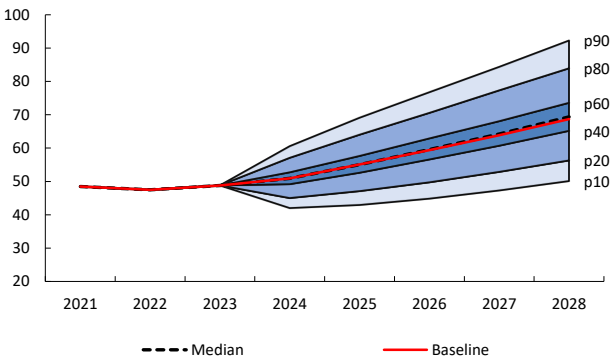


Table 2. Breakdown of the S1 and S2 sustainability gap indicators

		S1	S2
Overall index (pps. of GDP)		**6.1**	**5.2**
of which			
Initial budgetary position		4.7	5.0
Debt requirement		-0.2	
Ageing costs		1.5	0.2
of which	*Pensions*	0.7	-0.8
	Health care	0.5	0.6
	Long-term care	0.2	0.3
	Education	0.1	0.0

Sursa: serviciile Comisiei.

Tabelul A21.2: **Harta termică a riscurilor în materie de sustenabilitate a finanțelor publice – România**

Short term	Medium term - Debt sustainability analysis (DSA)								Long term		
Overall (S0)	Overall		Deterministic scenarios					Stochastic projections	S2	S1	Overall (S1 + S2)
			Baseline	Historical SPB	Lower SPB	Adverse 'r-g'	Financial stress				
LOW	HIGH	Overall	HIGH	MEDIUM	HIGH	HIGH	HIGH	MEDIUM	MEDIUM	HIGH	HIGH
		Debt level (2034), % GDP	103.1	89.4	105.2	109.7	103.7				
		Debt peak year	2034	2034	2034	2034	2034				
		Fiscal consolidation space	93%	76%	96%	93%	93%				
		Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level						92%			
		Difference between 90th and 10th percentiles (pps. GDP)						42.1			

(1) Debt level in 2034. Green: below 60% of GDP. Yellow: between 60% and 90%. Red: above 90%. (2) The debt peak year indicates whether debt is projected to increase overall over the next decade. Green: debt peaks early. Yellow: peak towards the middle of the projection period. Red: late peak. (3) Fiscal consolidation space measures the share of past fiscal positions in the country that were more stringent than the one assumed in the baseline. Green: high value, i.e. the assumed fiscal position is plausible by historical standards and leaves room for corrective measures if needed. Yellow: intermediate. Red: low. (4) Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level. Green: low probability. Yellow: intermediate. Red: high (also reflecting the initial debt level). (5) the difference between the 90th and 10th percentiles measures uncertainty, based on the debt distribution under 10000 different shocks. Green, yellow and red cells indicate increasing uncertainty. (For further details on the Commission's multidimensional approach, see the 2023 Debt Sustainability Monitor)

Sursa: serviciile Comisiei.